

บทที่ 5

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในเขตพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ลักษณะสภาพทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจของราษฎรครัวเรือนตัวอย่าง เพื่อ
บรรลุมัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ และความคิดเห็นด้านการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่าง เพื่อบรรลุมัตถุประสงค์ข้อที่ 3

ส่วนที่ 3 ปริมาณและมูลค่าการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่จากครัวเรือน
ตัวอย่าง เพื่อบรรลุมัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ส่วนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในเขตพื้นที่มูลนิธิ
โครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อบรรลุมัตถุประสงค์ข้อที่ 4

ลักษณะสภาพทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจของราษฎรครัวเรือนตัวอย่าง

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชายมากกว่า
เพศหญิง โดยแบ่งเป็นเพศชายร้อยละ 95.34 และเพศหญิงร้อยละ 4.66 อายุของหัวหน้าครัวเรือน
เฉลี่ย 44.25 ปี โดยช่วงอายุที่พบมากที่สุด คือ ช่วงอายุ 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.05 รองลงมา คือ
ช่วงอายุ 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.36 ส่วนช่วงอายุ 51 – 60 ปี ช่วงอายุต่ำกว่า 30 ปี และช่วงอายุ
มากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.64, 8.90 และ 8.05 ตามลำดับ สำหรับระดับการศึกษาของหัวหน้า
ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 41.53 ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษโดยหัวหน้าครัวเรือนที่ได้รับการ
ศึกษาส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-4 คิดเป็นร้อยละ 25.85 รองลงมา

คือ ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมต้นหรือเทียบเท่า มัธยมปลาย/ปวช. ปริญญาตรี และปวส./อนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 11.86, 8.47, 8.05, 2.97 และ 1.27 ตามลำดับ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	225	95.34
หญิง	11	4.66
อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	21	8.90
31 - 40 ปี	78	33.05
41 - 50 ปี	74	31.36
51 - 60 ปี	44	18.64
มากกว่า 60 ปี	19	8.05
หมายเหตุ: อายุต่ำสุด = 20.00 ปี, อายุสูงสุด = 83.00 ปี, อายุเฉลี่ย = 44.25 ปี , S.D. = 11.33		
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เข้าเรียนในระบบการศึกษา	98	41.53
ป.1-4	61	25.85
ป.5-6	28	11.86
มัธยมต้นหรือเทียบเท่า	20	8.47
มัธยมปลาย/ปวช.	19	8.05
ปวส./อนุปริญญา	3	1.27
ปริญญาตรี	7	2.97
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

การตั้งถิ่นฐานของครัวเรือน

จากการศึกษาดังตารางที่ 7 พบว่า หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่เกิดที่นี่ พร้อมทั้งพ่อแม่ คิดเป็นร้อยละ 49.15 ส่วนหัวหน้าครัวเรือนย้ายมาจากที่อื่น และหัวหน้าครัวเรือนที่เกิดที่นี่ แต่พ่อแม่ย้ายมาจากที่อื่น คิดเป็นร้อยละ 38.14 และ 12.71 ตามลำดับ ซึ่งในส่วนของหัวหน้าครัวเรือนที่เกิดที่นี่ แต่พ่อแม่ย้ายมาจากที่อื่น และหัวหน้าครัวเรือนที่ย้ายมาจากที่อื่น มีจำนวนรวมร้อยละ 50.85

โดยส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นฐานภายในจังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ 49.17 ของผู้ที่ย้ายถิ่นฐานทั้งหมด(หัวหน้าครัวเรือนที่เกิดที่นี่ แต่พ่อแม่ย้ายมาจากที่อื่น และหัวหน้าครัวเรือนที่ย้ายมาจากที่อื่น) และการย้ายถิ่นฐานที่เกิดขึ้นเป็นการย้ายถิ่นฐานอพยพภายในภูมิภาคเดียวกัน คือ ภาคเหนือ ได้แก่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา น่าน ตาก และสุโขทัย นอกภูมิภาคมีจังหวัดมหาสารคาม ส่วนการอพยพย้ายถิ่นฐานจากประเทศเพื่อนบ้าน มีประเทศพม่า จีน และลาว คิดเป็นร้อยละ 11.67, 6.67 และ 0.83 ของผู้ที่ย้ายถิ่นฐานทั้งหมด

ในส่วนสาเหตุการย้ายถิ่นฐานของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างที่นอกเหนือจากหัวหน้าครัวเรือนที่เกิดที่นี่ พบว่า โดยส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานเนื่องจาก ต้องการหาที่ทำกินใหม่ คิดเป็นร้อยละ 27.97 ส่วนสาเหตุอื่นๆ ได้แก่ แต่งงานตามสามี/ภรรยา ย้ายตามพ่อแม่ ย้ายตามญาติพี่น้อง หนีภัยสงคราม และเนื่องจากรัฐจัดสรรที่ทำกินให้ในพื้นที่ใหม่ คิดเป็นร้อยละ 9.75, 9.32, 3.81, 2.54 และ 0.85 ตามลำดับ

สำหรับระยะเวลาที่ตั้งถิ่นฐานของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เฉลี่ย 35.44 ปีต่อครัวเรือนโดยครัวเรือนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษามากที่สุด 83 ปี และน้อยที่สุด 1 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ในช่วงระยะเวลา 21 – 40 ปี มีจำนวนร้อยละ 44.49 รองลงมาในช่วงระยะเวลา 41 – 60 ปี มีจำนวนร้อยละ 30.93 ต่ำกว่า 20 ปี มีจำนวนร้อยละ 18.64 และระยะเวลามากกว่า 60 ปี มีจำนวนร้อยละ 5.51 ซึ่งในการศึกษารุ่นนี้มีครัวเรือนตัวอย่างที่ไม่สามารถระบุระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.42

ตารางที่ 7 การตั้งถิ่นฐานของหัวหน้าครัวเรือน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภูมิลำเนาเดิม		
เกิดที่นี่ พร้อมทั้งพ่อแม่	116	49.15
เกิดที่นี่ แต่พ่อแม่ย้ายมาจากที่อื่น	30	12.71
ย้ายมาจากที่อื่น	90	38.14
พื้นที่ที่ย้ายถิ่นฐาน		
เชียงใหม่	59	49.17
เชียงราย	13	10.83
แม่ฮ่องสอน	14	11.67
พะเยา	5	4.17

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น่าน	3	2.50
ตาก	1	0.83
สุโขทัย	1	0.83
มหาสารคาม	1	0.83
ประเทศพม่า	14	11.67
ประเทศจีน	8	6.67
ประเทศลาว	1	0.83
สาเหตุการย้ายถิ่นฐาน		
เกิดที่นี่	116	49.15
หาที่ทำกินใหม่	66	27.97
แต่งงานตามสามี/ภรรยา	23	9.75
ย้ายตามพ่อแม่	22	9.32
ย้ายตามญาติพี่น้อง	9	3.81
หนีภัยสงคราม	6	2.54
รัฐจัดสรรที่ทำกินให้ใหม่	2	0.85
หมายเหตุ: แต่ละครัวเรือนสามารถตอบสาเหตุของการย้ายถิ่นฐานได้มากกว่า 1 คำตอบ		
ระยะเวลาตั้งถิ่นฐาน		
ต่ำกว่า 20 ปี	44	18.64
21 – 40 ปี	105	44.49
41 – 60 ปี	73	30.93
มากกว่า 60 ปี	13	5.51
ไม่ตอบแบบสอบถาม	1	0.42
หมายเหตุ: ค่าสูงสุด = 83.00 ปี, ค่าต่ำสุด = 1.00 ปี, ค่าเฉลี่ย = 35.44 ปี, S.D. = 15.46		
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

เวลาในการทำการเกษตร

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า กว่าครึ่งหนึ่งของหัวหน้าครัวเรือน ตัวอย่างใช้เวลาในการทำการเกษตรเป็นหลักหรือทำการเกษตรเต็มเวลา คิดเป็นจำนวนร้อยละ 62.71 และใช้เวลาในการทำการเกษตรบางเวลา คิดเป็นจำนวนร้อยละ 31.36 ส่วนหัวหน้าครัวเรือน

ที่ไม่ได้ใช้เวลาในการทำการเกษตรกรรม มีจำนวนเพียงร้อยละ 5.93 ของจำนวนหัวหน้าครัวเรือน ตัวอย่างทั้งหมด ดังตารางที่ 8 ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้ทำการเกษตรเนื่องจาก อายุมาก ไม่มีกำลังในการทำการเกษตร และทำอาชีพอื่นเป็นหลัก เช่น รับจ้างในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร รวมทั้งอาศัยเพียงรายได้จากญาติที่ไปทำงานที่อื่นส่งมาให้ใช้ในการยังชีพ เป็นต้น ส่วนกลุ่มที่ทำการเกษตรบางเวลาเนื่องจากมีอาชีพเสริมรองรับ จึงใช้เวลาส่วนหนึ่งไปทำอาชีพเสริม เช่น การรับจ้างในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตร ค้าขาย และอาชีพหัตถกรรม เป็นต้น

ตารางที่ 8 เวลาในการทำการเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทำเต็มเวลา	148	62.71
ทำบางเวลา	74	31.36
ไม่ได้ทำ	14	5.93
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

2. โครงสร้างทั่วไปทางสังคมของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังตารางที่ 9 พบว่า ชาติพันธุ์ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง คิดเป็นร้อยละ 32.63 รองลงมาเป็นเผ่าม้ง คิดเป็นร้อยละ 22.03 และเผ่ามูเซอ คิดเป็นร้อยละ 17.80 ส่วนที่เหลือเป็นชาวไทยภูเขาเผ่าไทลื้อ อาข่า ปะหล่อง คนพื้นเมือง ลัวะ จินยูนาน คะฉิ่น และลีซอ มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 4.66, 4.66, 4.24, 4.24, 3.81, 3.39, 2.12 และ 0.42 ตามลำดับ สำหรับการนับถือศาสนาของครัวเรือนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 57.20 รองลงมานับถือศาสนาคริสต์ นับถือศาสนาอื่นๆ (เช่น นับถือผี, นับถือบรรพบุรุษ) และศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 36.02, 5.51 และ 1.27 ตามลำดับ ส่วนจำนวนสมาชิกในปัจจุบันของครัวเรือนมีสมาชิกเฉลี่ย 5.49 คนต่อครัวเรือน โดยครัวเรือนส่วนใหญ่มีสมาชิกอยู่ในช่วง 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 58.05 รองลงนามีสมาชิกอยู่ในช่วง 7-9 คน คิดเป็นร้อยละ 17.37 ส่วนครัวเรือนที่มีสมาชิก 1-3 คน 10-12 คน และ 12 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 16.95, 4.24 และ 3.39 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นสมาชิกวัยแรงงาน (คืออยู่ในช่วงอายุ 15-60 ปี) จากตารางที่ 10 พบว่า มีจำนวนเฉลี่ย 3.55 คนต่อครัวเรือน ส่วนสมาชิกที่เป็นวัยเด็กและผู้สูงอายุมีจำนวนเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพียง 1.65 และ 0.27 คนต่อครัวเรือนตามลำดับ ดังนั้นจากสมาชิกต่อ

ครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 5 คน จะมีสมาชิกวัยแรงงานครัวเรือนละประมาณ 3 คน มีเด็กและผู้สูงอายุ ครัวเรือนละ 2 คน

สำหรับระดับการศึกษาของสมาชิกครัวเรือน พบว่า สมาชิกในครัวเรือนที่ไม่ได้เข้าเรียนในระบบการศึกษามีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 37.75 ส่วนสมาชิกครัวเรือนที่ได้รับการศึกษาคิดเป็นจำนวนถึงร้อยละ 62.25 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สูงโดยสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 36.12 ส่วนที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา พบว่ามีจำนวนร้อยละ 26.13 แยกได้เป็นการศึกษาในระดับ มัธยมศึกษาปีที่1-3 หรือเทียบเท่า, มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช., ปวส./อนุปริญญา และระดับปริญญาตรี คิดเป็นจำนวนร้อยละ 10.47, 9.92, 1.71 และ 4.03 ตามลำดับ ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 9 ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ศาสนา		
พุทธ	135	57.20
คริสต์	85	36.02
อิสลาม	3	1.27
อื่นๆ (เช่น นับถือผี, นับถือบรรพบุรุษ)	13	5.51
ชาติพันธุ์		
กะเหรี่ยง	77	32.63
ม้ง	52	22.03
มูเซอ	42	17.80
ไทลื้อ	11	4.66
อาข่า	11	4.66
ปะหล่อง	10	4.24
คนพื้นเมือง	10	4.24
ลาวะ	9	3.81
จีนยูนนาน	8	3.39
กะฉิ่น	5	2.12
ลีซอ	1	0.42
สมาชิกในปัจจุบัน		
1-3 คน	40	16.95

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
4-6 คน	137	58.05
7-9 คน	41	17.37
10-12 คน	10	4.24
12 คนขึ้นไป	8	3.39
หมายเหตุ: ต่ำสุด 1.00 คน, สูงสุด 19.00 คน, เฉลี่ย 5.49 คน, S.D. = 2.82		
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 10 จำนวนสมาชิกวัยแรงงานของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	เฉลี่ยต่อครัวเรือน	S.D.
น้อยกว่า 15 ปี	389	30.16	1.65	1.57
15 – 60 ปี (วัยแรงงาน)	838	64.96	3.55	1.83
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	63	4.88	0.27	0.57
รวม	1,290	100.00	5.49	2.82

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 11 ระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เข้าเรียนในระบบการศึกษา	487	37.75
ป.1-4	269	20.85
ป.5-6	197	15.27
ม.1-3 หรือเทียบเท่า	135	10.47
มัธยมปลาย/ปวช.	128	9.92
ปวส./อนุปริญญา	22	1.71
ปริญญาตรี	52	4.03
รวม	1,290	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

อาชีพของครัวเรือน

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า อาชีพหลักของครัวเรือนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80.08 เป็นอาชีพในภาคเกษตรกรรม แบ่งได้เป็นอาชีพเพาะปลูก จำนวนถึงร้อยละ 76.69 อาชีพรับจ้างที่เกี่ยวกับการเกษตร เช่น รับจ้างเก็บเกี่ยว รับจ้างปลูก และรับจ้างถางหญ้า มีจำนวนร้อยละ 2.54 และอาชีพปศุสัตว์ มีจำนวนร้อยละ 0.85 ส่วนอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม มีจำนวนร้อยละ 19.92 ประกอบด้วยรับจ้างทั่วไป เช่น รับจ้างขับรถ รับจ้างเย็บผ้า ก่อสร้าง และรับจ้างในศูนย์พัฒนาโครงการหลวง มีจำนวนร้อยละ 10.59 ส่วนอาชีพค้าขาย รับราชการ/เอกชน และอาชีพอื่นๆ (หัตถกรรม/ให้เช่ารถ) มีจำนวนร้อยละ 6.36, 1.69 และ 1.27 ตามลำดับ ส่วนอาชีพเสริมของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีอาชีพเสริมมีจำนวน 181 ครัวเรือน ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่มีอาชีพเสริมอยู่ในภาคเกษตรกรรมประกอบด้วย การเลี้ยงปศุสัตว์ มีจำนวนร้อยละ 45.30 รับจ้างทางการเกษตร มีจำนวนร้อยละ 29.28 และการเพาะปลูก มีจำนวนร้อยละ 25.97 ส่วนอาชีพเสริมนอกภาคเกษตรกรรม ประกอบด้วย รับจ้างทั่วไป ค้าขาย หัตถกรรม และรับราชการ/เอกชน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 20.99, 17.68, 11.05 และ 8.29 ตามลำดับ ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 อาชีพหลักและอาชีพเสริมของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
อาชีพหลักของครัวเรือน		
ภาคการเกษตรกรรม	189	80.08
เพาะปลูก	181	76.69
รับจ้างทางการเกษตร	6	2.54
ปศุสัตว์	2	0.85
นอกภาคเกษตรกรรม	47	19.92
รับจ้างทั่วไป	25	10.59
ค้าขาย	15	6.36
รับราชการ/เอกชน	4	1.69
อื่นๆ (หัตถกรรม, ให้เช่ารถ)	3	1.27
อาชีพเสริมของครัวเรือน		
ไม่มีอาชีพเสริม	55	23.31
ภาคการเกษตรกรรม		
ปศุสัตว์	82	34.75

ตารางที่ 12 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
รับจ้างทางการเกษตร	52	22.03
เพาะปลูก	47	19.92
นอกภาคเกษตรกรรม		
รับจ้างทั่วไป	38	16.10
ค้าขาย	32	13.56
หัตถกรรม	18	8.47
รับราชการ/เอกชน	18	6.78
หมายเหตุ: แต่ละครัวเรือนมีอาชีพเสริมได้มากกว่า 1 อาชีพ		
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ลักษณะที่อยู่อาศัย

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า ลักษณะที่อยู่อาศัยของครัวเรือนส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นครึ่งตึก-ครึ่งไม้ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 27.12 ลักษณะตึก+กระเบื้อง จำนวนร้อยละ 24.58 และเป็นตึก จำนวนร้อยละ 11.02 ซึ่งจะเห็นว่าครัวเรือนในพื้นที่ส่วนใหญ่ลักษณะที่อยู่อาศัยจะเป็นลักษณะถาวรมากขึ้น คือ จะใช้เป็นวัสดุหลักในการก่อสร้างที่อยู่อาศัยเป็นปูน อิฐและกระเบื้องที่แข็งแรงทนทานมากกว่าการใช้ไม้หรือไม้ไผ่ และสังกะสี ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 37.29 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ลักษณะบ้านเรือนที่อาศัยของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ครึ่งตึกครึ่งไม้	64	27.12
ตึกและกระเบื้อง	58	24.58
ไม้และไม้ไผ่	36	15.25
ไม้ไผ่	29	12.29
ตึก	26	11.02
ไม้และสังกะสี	23	9.75
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

การวางแผนครอบครัว

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทำการวางแผนครอบครัวแบบชั่วคราว เช่น การกินยาคุมกำเนิด การฉีดยาคุมกำเนิด เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 39.83 ส่วนการทำการวางแผนครอบครัวแบบถาวร คือ การทำหมัน พบว่า มีจำนวนร้อยละ 34.32 สำหรับครัวเรือนที่ไม่ได้มีการวางแผนครอบครัว มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 20.34 และครัวเรือนที่พ้นจากวัยเจริญพันธุ์แล้วมีจำนวนร้อยละ 5.51 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 การวางแผนครอบครัวของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ทำการวางแผนครอบครัวแบบชั่วคราว	94	39.83
ทำการวางแผนครอบครัวแบบถาวร	81	34.32
ไม่ทำการวางแผนครอบครัว	48	20.34
พ้นจากวัยเจริญพันธุ์แล้ว	13	5.51
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

การรักษาพยาบาล

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า กว่าร้อยละ 54.24 ไปทำการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลประจำอำเภอและร้อยละ 52.12 ไปรักษายังสถานอนามัยประจำตำบล ส่วนการไปรักษาที่คลินิก โรงพยาบาลประจำจังหวัด และพบแพทย์ประจำตำบล มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 8.05, 5.51 และ 1.69 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับดังตารางที่ 15

การรับรู้ข่าวสาร

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า ครัวเรือนโดยส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 79.66 รองลงมารับรู้ข่าวสารจากวิทยุ หนังสือพิมพ์ เจ้าหน้าที่โครงการหลวง เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน เสียงตามสายในหมู่บ้าน และจากแหล่งอื่นๆ เช่น จากญาติพี่

น้องและพระสงฆ์ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 41.95, 19.49, 19.07, 14.41, 5.08, 0.16 และ 1.69 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดตามลำดับ ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 15 การรักษาพยาบาลของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ไปโรงพยาบาลประจำอำเภอ	128	54.24
ไปสถานอนามัยตำบล	123	52.12
ไปคลินิก	19	8.05
ไปโรงพยาบาลประจำจังหวัด	13	5.51
ไปพบแพทย์ประจำตำบล	4	1.69

หมายเหตุ: แต่ละครัวเรือนไปรักษาพยาบาลได้มากกว่า 1 แห่ง

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 16 แหล่งที่มาของข่าวสารที่ได้รับของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โทรทัศน์	188	79.66
วิทยุ	99	41.95
หนังสือพิมพ์	46	19.49
เจ้าหน้าที่โครงการหลวง	45	19.07
เพื่อนบ้าน	34	14.41
ผู้นำชุมชน	12	5.08
เสียงตามสายในหมู่บ้าน	2	0.85
อื่นๆ (ญาติ พี่น้อง, พระสงฆ์)	4	1.69

หมายเหตุ: แต่ละครัวเรือนสามารถรับรู้ข่าวสารได้มากกว่า 1 แหล่ง

ที่มา: จากการสำรวจ

3. ลักษณะการครอบครองที่ดินของครัวเรือน

การถือครองที่ดิน

การถือครองที่ดินของครัวเรือนตัวอย่าง พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างมีจำนวนแปลงที่ดินที่ถือครองเฉลี่ย 3.85 แปลงต่อครัวเรือน โดยครัวเรือนส่วนใหญ่มีที่ดินถือครองรวม 1-3 แปลง คิดเป็นจำนวนร้อยละ 51.27 รองลงมามีที่ดินถือครองรวม 4-6 แปลง คิดเป็นจำนวนร้อยละ 38.14 มีที่ดินถือครอง 7-9 แปลง คิดเป็นจำนวนร้อยละ 10.17 และมีที่ดินถือครองรวมมากกว่า 9 แปลงขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 0.42 ในส่วนของขนาดที่ดินที่ถือครองของครัวเรือนมีจำนวนเฉลี่ย 11.81 ไร่ต่อครัวเรือน โดยครัวเรือนส่วนใหญ่มีขนาดที่ดิน 1.00-10.00 ไร่ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 52.97 รองลงมามีขนาดที่ดินถือครองอยู่ในช่วง 10.01-20.00 ไร่ ช่วง 20.01-30.00 ไร่ 30.00 ไร่ขึ้นไป และต่ำกว่า 1 ไร่ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 32.20, 7.63, 5.93 และ 1.27 ตามลำดับ ดังตารางที่ 17

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ถือครอง

เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่มักมีพื้นที่ถือครองมากกว่า 1 แปลง ทำให้บางครัวเรือนมีสภาพพื้นที่ที่ถือครองมากกว่า 1 ลักษณะแตกต่างกันไปตามพื้นที่ ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่พื้นที่ที่ถือครองมีลักษณะเป็นพื้นที่เนินเขา คิดเป็นจำนวนร้อยละ 55.08 รองลงมาเป็นที่ลุ่มเนินเขา คิดเป็นจำนวนร้อยละ 41.53 ส่วนพื้นที่ลุ่มและพื้นที่ดอนมีจำนวนร้อยละ 36.86 และ 31.36 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ ดังตารางที่ 18 สาเหตุที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เนินเขานั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่สูงที่ชาวไทยภูเขาตั้งถิ่นฐานและทำการเพาะปลูกมักจะเป็นพื้นที่เนินเขาหรือที่ดอน โดยพื้นที่ดอนและพื้นที่เนินเขามักจะปลูกพืชผัก พืชไร่ ไม้ผล และตั้งบ้านเรือนอาศัย ส่วนพื้นที่ลุ่มหรือที่ลุ่มเนินเขามักจะเป็นพื้นที่ในการปลูกข้าวไร่ ข้าวนาเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก

ตารางที่ 17 จำนวนและขนาดที่ดินที่ถือครองของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนแปลงที่ดินถือครอง		
1-3 แปลง	121	51.27
4-6 แปลง	90	38.14
7-9 แปลง	24	10.17
9 แปลงขึ้นไป	1	0.42
หมายเหตุ: ต่ำสุด 1.00 แปลง, สูงสุด 12.00 แปลง, เฉลี่ย 3.85 แปลง, S.D. = 1.77		
ขนาดพื้นที่ถือครอง		
น้อยกว่า 1.00 ไร่	3	1.27
1.00 - 10.00 ไร่	125	52.97
10.01 - 20.00 ไร่	76	32.20
20.01 - 30.00 ไร่	18	7.63
30.00 ไร่ขึ้นไป	14	5.93
หมายเหตุ: ต่ำสุด 0.63 ไร่, สูงสุด 53.50 ไร่, เฉลี่ย 11.81 ไร่, S.D. = 9.30		
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 18 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ถือครองของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ที่เนินเขา	130	55.08
ที่ลุ่มเนินเขา	98	41.53
ที่ลุ่ม	87	36.86
ที่ดอน	74	31.36

หมายเหตุ: บางครัวเรือนมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่ถือครองมากกว่า 1 ลักษณะ

ที่มา: จากการสำรวจ

ลักษณะการถือครองที่ดิน

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า ลักษณะการถือครองที่ดินของครัวเรือนกว่าร้อยละ 66.10 เป็นเจ้าของที่ดินเอง ร้อยละ 13.56 เป็นเจ้าของที่ดินเองและมีพื้นที่ที่ได้เช่าทำป่ล่า

หรือได้ทำฟรี ร้อยละ 11.02 ได้ทำฟรี ร้อยละ 7.63 เป็นเจ้าของที่ดินเองและเช่าจากผู้อื่น ร้อยละ 1.27 เป็นเจ้าของที่ดินเองรวมทั้งเช่าที่ดินจากผู้อื่นและได้ทำฟรี และร้อยละ 0.42 เช่าที่ดินจากผู้อื่นและได้ทำฟรี ดังตารางที่ 19 ซึ่งจะเห็นว่ามีความจวนครัวเรือนร้อยละ 11.44 ที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง (ครัวเรือนที่ได้ทำฟรีและ/หรือเช่า) โดยเป็นที่ดินที่ได้ทำฟรีและเช่าจากผู้อื่นในการเพาะปลูกและอยู่อาศัยมักเป็นพื้นที่ของญาติพี่น้อง สำหรับเอกสารสิทธิ์ครอบครองที่ดิน จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองมากกว่า 1 แปลง ทำให้บางครัวเรือนมีเอกสารสิทธิ์มากกว่า 1 ประเภท โดยจากการศึกษา พบว่า ครัวเรือนกว่าร้อยละ 63.14 ไม่มีเอกสารสิทธิ์ครอบครองที่ดิน มีเอกสารครอบครองที่ดินบางแปลง ร้อยละ 23.73 และมีเอกสารสิทธิ์ครอบครองทุกแปลง ร้อยละ 13.14 ส่วนเอกสารสิทธิ์ครอบครองที่ดินที่ครัวเรือนตัวอย่างมี คือ โฉนด นส.3 สก.1 ภบท.5 ส.ป.ก. สทก. และใบจอง ดังตารางที่ 20 ขณะที่เขตพื้นที่ถือครองเนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองมากกว่า 1 แปลง ทำให้เขตพื้นที่ถือครองของครัวเรือนมีจำนวนมากกว่า 1 ลักษณะ ซึ่งพบว่า เขตพื้นที่ถือครองส่วนใหญ่เป็นเขตพื้นที่ที่โครงการหลวงจัดสรรให้ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 56.78 รองลงมาเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวน/อุทยาน ร้อยละ 38.14 เขตพื้นที่ทั่วไป ร้อยละ 28.81 เขตพื้นที่ ส.ป.ก. ร้อยละ 2.97 และเขตพื้นที่อื่นๆ ได้แก่ เขตทหาร ร้อยละ 1.69 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 19 ลักษณะการถือครองที่ดินของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เป็นเจ้าของ	156	66.10
เป็นเจ้าของและได้ทำฟรี	32	13.56
ได้ทำฟรี	26	11.02
เป็นเจ้าของและเช่า	18	7.63
เป็นเจ้าของ เช่าและได้ทำฟรี	3	1.27
เช่าและได้ทำฟรี	1	0.42
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 20 เอกสารสิทธิครอบครองที่ดินของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ไม่มีเอกสารสิทธิทุกแปลง	149	63.14
มีเอกสารสิทธิบางแปลง	56	23.73
โฉนด	16	28.57
นส.3	12	21.43
สค.1	9	16.07
ภบท.5	11	19.64
ส.ป.ก.	6	10.71
สทก.	7	12.50
ใบจอง	3	5.36
มีเอกสารสิทธิทุกแปลง	31	13.14
โฉนด	14	45.16
นส.3	8	25.81
สค.1	3	9.68
ภบท.5	2	6.45
ส.ป.ก.	6	19.35
สทก.	2	6.45
ใบจอง	3	9.68
รวม	236	100.00

หมายเหตุ: บางครัวเรือนมีเอกสารสิทธิครอบครองที่ดินมากกว่า 1 ประเภท

ส.ป.ก. หมายถึง หนังสือแสดงเอกสารสิทธิการทำประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมาย
การปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร

โฉนด หมายถึง หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่รับรองถูกต้องตาม พ.ร.บ. ประมวล
กฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2479

ภบท.5 หมายถึง ใบเสร็จเสียภาษีบำรุงท้องที่ เป็นเพียงหลักฐานแสดงว่าผู้มีชื่อในใบเสร็จเป็นผู้
เสียเงินบำรุงท้องที่เท่านั้น มิใช่สิทธิครอบครองที่ดิน

สทก. หมายถึง หนังสือสิทธิทำกินในเขตป่าไม้ที่กรมป่าไม้มอบให้กับราษฎรนั้นเป็นไปตาม
กฎหมาย

นส.3 หมายถึง หนังสือรับรองการทำประโยชน์ ว่าที่ดินแปลงนี้ผู้ครอบครองได้ทำประโยชน์แล้ว

สค.1 หมายถึง หนังสือแจ้งการครอบครองที่ดิน ไม่ใช่เอกสารสิทธิ มีเพียงสิทธิครอบครอง โอน
ไม่ได้แต่ นำไปจดทะเบียนจำนองได้

ใบจอง หมายถึง หนังสือที่ทางราชการออกให้เพื่อเป็นการแสดงความยินยอมให้ครอบครองทำ
ประโยชน์ที่ดินเป็นการชั่วคราว จะโอนให้แก่คนอื่นไม่ได้

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 21 เขตพื้นที่ที่ถือครองของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เขตพื้นที่โครงการหลวงจัดสรรให้	134	56.78
เขตพื้นที่ป่าสงวน/อุทยาน	90	38.14
เขตพื้นที่ทั่วไป	68	28.81
เขตพื้นที่ ส.ป.ก.	7	2.97
พื้นที่อื่นๆ (เขตทหาร)	4	1.69

หมายเหตุ: บางครัวเรือนมีพื้นที่ถือครองมากกว่า 1 แปลง

ที่มา: จากการสำรวจ

การใช้ที่ดิน

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับการใช้ที่ดินของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่าง พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้ที่ดินในการเพาะปลูกพืชไร่มากที่สุด คิดเป็นจำนวนร้อยละ 32.57 โดยพืชที่ปลูกส่วนใหญ่ จะได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ถั่วลิสง และกระเทียม เป็นต้น รองลงมาเป็นการใช้พื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย คิดเป็นจำนวนร้อยละ 25.79 ใช้ที่ดินเพื่อปลูกไม้ผล คิดเป็นจำนวนร้อยละ 22.95 พืชที่ปลูกได้แก่ ลิ้นจี่ ลำไย พลับ ท้อ เสาวรส สตอเบอร์รี่ และบ๊วย เป็นต้น พื้นที่สำหรับใช้ปลูกพืชผัก คิดเป็นจำนวนร้อยละ 18.14 พืชที่ปลูกได้แก่ กะหล่ำปลี ผักกาดหางหงษ์ ผักกาดขาว ผักสลัดแก้ว ปวยเล้ง เป็นต้น ส่วนพื้นที่สำหรับปลูกพืชสวน มีจำนวนร้อยละ 14.21 พืชที่ปลูกได้แก่ ชาโยเต้ ฟักทอง มะเขือเทศ มะเขือม่วง เป็นต้น ใช้ที่ดินเพื่อปลูกไม้ดอกไม้ประดับ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 3.93 พืชที่ปลูกได้แก่ เบญจมาศ ยิปโซ่ สเตดัส เขอบีร่า เป็นต้น และทิ้งร้างไว้ร้อยละ 2.95 ดังตารางที่ 22 สาเหตุที่ทิ้งร้างไว้เนื่องจากต้องการให้ที่ดินได้ฟื้นตัวหรือพักตัวเพื่อควบคุมสมดุลของดินและป้องกันศัตรูพืชและวัชพืชรบกวนในการปลูกพืชซ้ำๆ กันในพื้นที่เดิม

ความต้องการขยายพื้นที่ทำกิน

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความต้องการขยายพื้นที่ทำกินแต่ไม่สามารถขยายได้เพราะมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 40.25 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด เนื่องจากโดยรอบของพื้นที่ทำกินปัจจุบันเป็นเขตพื้นที่ป่าไม้ที่ไม่อนุญาตให้ราษฎรในพื้นที่ขยายพื้นที่ทำกินเข้าไป เพื่อต้องการอนุรักษ์ให้เป็นเขตพื้นที่ป่าไม้

สมบูรณ์ ส่วนครัวเรือนที่คิดจะขายโดยส่วนใหญ่ต้องการให้ทางโครงการหลวงช่วยเหลือ ร้อยละ 10.17 รองลงมาคิดจะขายโดยการซื้อ โดยขอให้ทางราชการช่วยเหลือ โดยการเช่าซื้อ โดยวิธีจับจองหรือแผ้วถางป่าเพิ่มเติม และโดยวิธีอื่นๆ เช่น ขออนุญาตพี่น้อง คิดเป็นจำนวนร้อยละ 5.93, 4.24, 2.54, 2.12 และ 0.85 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนที่ไม่ต้องการขายพื้นที่ทำกินอีกเนื่องมาจากพื้นที่ทำกินเพียงพอแล้ว คิดเป็นจำนวนร้อยละ 33.90 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ดังตารางที่ 23

ตารางที่ 22 การใช้ประโยชน์ที่ดินของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (แปลง)	ร้อยละ
ปลูกพืชไร่	298	32.57
เป็นที่อยู่อาศัย	236	25.79
ปลูกไม้ผล	210	22.95
ปลูกพืชผัก	166	18.14
ปลูกพืชสวน	130	14.21
ปลูกไม้ดอก-ไม้ประดับ	36	3.93
ทิ้งร้าง	27	2.95

หมายเหตุ: ครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดมีพื้นที่ 915 แปลง, บางแปลงปลูกพืชมากกว่า 1 ประเภท
ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 23 ความต้องการขายพื้นที่ทำกินของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่คิดจะขาย	80	33.90
ต้องการแต่ทำไม่ได้เพราะข้อจำกัดด้านพื้นที่	95	40.25
คิดจะขายโดยขอให้ทางโครงการหลวงช่วยเหลือ	24	10.17
คิดจะขายโดยการซื้อ	14	5.93
คิดจะขายโดยขอให้ทางการช่วยเหลือ	10	4.24
คิดจะขายโดยการเช่า	6	2.54
คิดจะขายโดยวิธีจับจองหรือแผ้วถางป่าเพิ่มเติม	5	2.12
คิดจะขายโดยวิธีอื่นๆ (ขออนุญาตพี่น้อง, ยังไม่ทราบแนวทาง)	2	0.85
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ความเข้มข้นของการใช้พื้นที่

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 54.24 จะใช้ที่ดินทำการเพาะปลูกหรือการเกษตรกรรม 1 รอบ(Crop) การเพาะปลูกต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ที่ดินในการเพาะปลูกช่วงฤดูฝน ปลูกเฉพาะหน้าหนาว หรือเพาะปลูกแบบปีเว้นปี ส่วนครัวเรือนที่มีการใช้พื้นที่เพาะปลูกมากกว่า 1 รอบการเพาะปลูกต่อปีหรือการเพาะปลูกทั้งปี ซึ่งคิดเป็นจำนวนร้อยละ 45.76 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกับกลุ่มที่มีรอบการเพาะปลูก 1 รอบการเพาะปลูกต่อปี สาเหตุที่ครัวเรือนส่วนใหญ่มีรอบการเพาะปลูกเพียงรอบเดียวต่อปี เนื่องจากต้องอาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูกเป็นหลัก ดังนั้นจึงต้องรอช่วงฤดูฝนเพื่อทำการเพาะปลูก ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ความเข้มข้นในการใช้พื้นที่ทำการเกษตรกรรมของครัวเรือนในรอบปี

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
1 รอบการเพาะปลูก	128	54.24
มากกว่า 1 รอบการเพาะปลูก	108	45.76
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 25 ที่มาของแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตรกรรมและครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
น้ำฝน	133	56.36
ประปาภูเขา	115	48.73
น้ำคลอง/ลำธาร/แม่น้ำ	105	44.49
อ่างเก็บน้ำ	63	26.69
บ่อน้ำบาดาล	34	14.41
ชลประทาน	22	9.32
สระน้ำ	2	0.85

หมายเหตุ: บางครัวเรือนมีแหล่งน้ำที่ใช้มากกว่า 1 แหล่ง

ที่มา: จากการสำรวจ

แหล่งน้ำของครัวเรือน

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ใช้น้ำฝนเป็นหลักคิดเป็นร้อยละ 56.36 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาเป็นแหล่งน้ำจากประปาภูเขา คิดเป็นร้อยละ 48.73 ส่วนแหล่งน้ำจากน้ำคลอง/ลำธาร/แม่น้ำ อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำบาดาล ระบบชลประทาน และจากสระน้ำ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 44.49, 26.69, 14.41, 9.32 และ 0.85 ตามลำดับ ดังตารางที่ 25 ซึ่งในการเพาะปลูกจะใช้น้ำฝนเป็นแหล่งน้ำหลักในการเกษตรกรรม ส่วนแหล่งน้ำที่ใช้ในครัวเรือนมักจะเป็นแหล่งน้ำจากประปาภูเขาเป็นหลัก

4. รายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินของครัวเรือน

รายได้ของครัวเรือน

จากการศึกษา พบว่า ครัวเรือนทั้งหมดมีรายได้จากภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม ซึ่งรายได้ของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นรายได้ที่มาจากการเพาะปลูกเป็นหลัก สำหรับรายได้รวมของครัวเรือนพบว่ามีรายได้เฉลี่ย 113,731.74 บาทต่อครัวเรือนต่อปี โดยครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้รวมในช่วงไม่เกิน 100,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ดังตารางที่ 26 เมื่อพิจารณาโดยจำแนกเป็นรายอาชีพหลักของครัวเรือน จะพบว่า ครัวเรือนที่มีอาชีพหลักรับราชการ/เอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงที่สุด คือ 196,350 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รองลงมาเป็นครัวเรือนที่มีอาชีพหลักจากการเพาะปลูก ซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 89,750.27 บาทต่อครัวเรือนต่อปี อาชีพให้เช่ารถ 96,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี อาชีพค้าขาย 80,224 บาทต่อครัวเรือนต่อปี อาชีพรับจ้างนอกภาคการเกษตรกรรม 49,536.40 บาทต่อครัวเรือนต่อปี อาชีพรับจ้างในภาคการเกษตรกรรม 24,466.67 บาทต่อครัวเรือนต่อปี อาชีพหัตถกรรม 18,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และ อาชีพปศุสัตว์ 12,625 บาทต่อครัวเรือนต่อปี แต่เมื่อพิจารณาจำนวนครัวเรือนจะพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้จากอาชีพหลักมาจากการเพาะปลูกมากที่สุดจำนวน 181 ครัวเรือน เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่ทำการเพาะปลูกเพื่อยังชีพและจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้เป็นหลัก ดังตารางที่ 27

ตารางที่ 26 รายได้รวมของครัวเรือนในรอบปี

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 100,000 บาท	145	61.44
100,001-150,000 บาท	41	17.37
150,001-200,000 บาท	13	5.51
200,001-250,000 บาท	7	2.97
250,001-300,000 บาท	10	4.24
มากกว่า 300,000 บาทขึ้นไป	20	8.47
รวม	236	100.00

หมายเหตุ: รายได้รวมของครัวเรือนต่ำสุดเท่ากับ 2,000.00 บาท

รายได้รวมของครัวเรือนสูงสุดเท่ากับ 876,840.00 บาท

รายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 113,731.74 บาท

S.D. = 120,890.39

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 27 จำแนกรายได้เฉลี่ยจากอาชีพหลักของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	เฉลี่ยบาท/ครัวเรือน/ปี	S.D.
การเพาะปลูก	181	89,750.27	111,762.48
รับจ้างนอกภาคเกษตรกรรม	25	49,536.40	39,514.72
ค้าขาย	15	80,224.00	94,699.50
รับจ้างในภาคเกษตรกรรม	6	24,466.67	17,454.70
รับราชการ/เอกชน	4	196,350.00	148,849.49
หัตถกรรม	2	18,000.00	16,970.56
ปศุสัตว์	2	12,625.00	9,369.16
ให้เช่ารถ	1	96,000.00	-
รวม	236	83,796.69	105,314.72

ที่มา: จากการสำรวจ

เมื่อจำแนกตามลักษณะของแหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือนในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม พบว่า รายได้ในภาคการเกษตรกรรมถือเป็นแหล่งรายได้หลักของครัวเรือน โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 82,041.70 บาท ซึ่งรายได้สูงสุดมาจากการเพาะปลูก

เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 71,170.38 บาท รองลงมาเป็นรายได้จากการปศุสัตว์และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 10,832.97 บาท และรับจ้างในภาคเกษตรกรรม เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 9,267.76 บาท ส่วนรายได้นอกภาคการเกษตรกรรม มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 31,690.04 บาท พบว่ามีรายได้สูงสุดมาจากการรับราชการ/เอกชน เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 99,145.45 บาท รองลงมาเป็น จากการค้าขาย เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 40,577.45 บาท จากการรับจ้างนอกภาคการเกษตร เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 35,768.89 บาท จากรายได้นอกภาคการเกษตรอื่นๆ (ให้เช่ารถตู้ ค่าเช่าบ้าน ค่าเช่ารถไถ และขายฟางข้าว) เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 31,400 บาท จากคนในครอบครัวส่งมาให้ เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 23,785.19 บาท จากการหักลดกรรม เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 10,602.50 บาท ให้เช่าที่ดิน เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 10,516.67 บาท และจากการขายของป่า เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 429.14 บาท รายละเอียดดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 แหล่งที่มาของรายได้ในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	เฉลี่ยบาท/ครัวเรือน/ปี	S.D.
รายได้ในภาคเกษตรกรรม	236	82,041.70	108,718.30
เพาะปลูก	235	71,170.38	105,804.24
ปศุสัตว์และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	185	10,832.97	29,197.51
รับจ้างในภาคเกษตร	58	9,267.76	14,044.18
รายได้นอกภาคเกษตรกรรม	236	31,690.04	59,433.94
ขายของป่า	170	429.14	1,964.92
รับจ้างนอกภาคเกษตร	63	35,768.89	34,303.84
ค้าขาย	47	40,577.45	61,781.65
คนในครอบครัวส่งมาให้	27	23,785.19	43,687.79
รับราชการ/เอกชน	22	99,145.45	89,681.39
หักลดกรรม	20	10,602.50	13,751.39
ให้เช่าที่ดิน	6	10,516.67	8,770.50
อื่นๆ ^{1/}	5	31,400.00	36,554.62
รวม	236	113,731.74	120,890.39

หมายเหตุ: บางครัวเรือนมีรายได้ในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมได้มากกว่า 1 ประเภท

^{1/} ค่าเช่ารถตู้, ค่าเช่าบ้าน, ค่าเช่ารถไถ และขายฟางข้าว

ที่มา: จากการสำรวจ

สำหรับรายได้จากการรับจ้าง รายได้จากการปศุสัตว์และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ รายได้จากการเพาะปลูก และรายได้จากการเก็บหาของป่า รายได้เหล่านี้เป็นรายได้ที่มีแหล่งที่มาจากหลายส่วนดังนี้ โดยรายได้จากการเพาะปลูกของครัวเรือน เมื่อจำแนกประเภทของพืชที่ปลูกจำแนกได้ออกเป็น 5 ประเภท คือ พืชผัก ไม้ดอก-ไม้ประดับ พืชสวน พืชไร่ และไม้ผล ซึ่งมีจำนวนที่ทำการเพาะปลูก 235 ครัวเรือน เมื่อพิจารณารายได้ที่ครัวเรือนได้รับจากการเพาะปลูก พบว่า รายได้จากการเพาะปลูกประเภทพืชผักเป็นรายได้การเพาะปลูกที่สูงที่สุด มีมูลค่าเฉลี่ย 56,490.81 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ซึ่งพืชที่สร้างรายได้หลักให้กับครัวเรือนเพาะปลูก คือ ผักกาดฮ่องเต้ ผักสลัดแก้ว แค รอท ปวยเล้ง กะหล่ำปลี ผักกาดหางหงษ์ เซเลอรี่ ผักกาดขาวปลีและต้นหอมญี่ปุ่น เป็นต้น รองลงมาเป็นรายได้จากการเพาะปลูกไม้ดอก-ไม้ประดับ มีรายได้เฉลี่ย 50,229.28 บาทต่อครัวเรือนต่อปี โดยพืชที่สร้างรายได้หลักให้กับครัวเรือนเพาะปลูก ได้แก่ เบญจมาศ เขือบีร่า กุหลาบ ปักษาสวรรค์ และดอกจิบชอฟีล่า(ยิปโซ) เป็นต้น พืชสวน มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 33,218.48 บาท ซึ่งพืชที่สร้างรายได้หลักให้กับครัวเรือนได้แก่ ชาโยเด่ ฟักทอง จิง ถั่วแขก มะเขือเทศ และฟักเขียว เป็นต้น พืชไร่ สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนมีมูลค่าเฉลี่ย 23,823.29 บาทต่อครัวเรือนต่อปี โดยมีพืชที่สร้างรายได้หลักที่สำคัญได้แก่ หอมแดง กระเทียม ยาสูบ ข้าวโพด มันฝรั่ง ถั่วลิสง และถั่วแดง เป็นต้น ซึ่งพบว่า ข้าวที่เป็นพืชไร่หลักที่สำคัญของครัวเรือนมีการปลูกเป็นจำนวนมากที่สุดของครัวเรือนเพาะปลูกแต่กลับเป็นพืชที่ไม่ได้สร้างรายได้ให้กับครัวเรือน เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่ที่มีการปลูกข้าวผลผลิตที่ได้เกือบทั้งหมดจะเก็บไว้เพื่อการบริโภคเป็นหลัก สำหรับไม้ผลสร้างรายได้เฉลี่ยให้กับครัวเรือนน้อยที่สุดเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 20,131.25 บาท โดยไม้ผลที่สร้างรายได้หลักให้กับครัวเรือน ได้แก่ ส้ม พืช สดอเบอร์รี่ ลิ้นจี่ ลำไย เชอร์รี่ ท้อ และเสาวรส เป็นต้น ดังตารางที่ 29

เมื่อพิจารณาจำนวนครัวเรือนที่เพาะปลูก พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการเพาะปลูกพืชไร่เป็นจำนวนมากที่สุด 167 ครัวเรือน และรองลงมาเป็นไม้ผล 120 ครัวเรือน พืชสวน 101 ครัวเรือน พืชผัก 96 ครัวเรือน และไม้ดอก-ไม้ประดับ 32 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนที่ปลูกพืชไร่มากที่สุดแต่สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนน้อยกว่ากลุ่มพืชอื่นๆ ยกเว้นไม้ผล เนื่องจากพืชในกลุ่มพืชไร่ที่ครัวเรือนมีการปลูกมากที่สุด คือ ข้าวแต่ครัวเรือนส่วนใหญ่ที่ปลูกข้าวไม่ได้ปลูกเพื่อการจำหน่าย แต่เป็นการปลูกเพื่อการบริโภค และพืชในกลุ่มพืชไร่เป็นพืชที่มีราคาจำหน่ายที่ค่อนข้างต่ำด้วยทำให้รายได้เฉลี่ยในกลุ่มพืชไร่นี้จึงต่ำกว่ากลุ่มพืชอื่นๆ ยกเว้นไม้ผล สำหรับพืชผักที่โครงการหลวงส่งเสริมให้ปลูกส่วนใหญ่เป็นพืชผักเมืองหนาวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีราคาค่อนข้างดีกว่ากลุ่มพืชชนิดอื่นๆ เช่นเดียวกับกลุ่มพืชไม้ดอกไม้ประดับ ส่วนไม้ผลเป็นพืชที่มีจำนวนครัวเรือนปลูกมากแต่กลับมีรายได้เฉลี่ยต่ำที่สุด เนื่องจากครัวเรือนที่มีการปลูกส่วนใหญ่จะประสบปัญหาการขาดทุนบ้างครั้ง

ไม่คุ้มกับการเก็บเกี่ยวและการขนส่งก็จะปล่อยให้เน่าโดยไม่ได้เก็บมาจำหน่าย เช่น พลับ ลำไย บัวย ท้อ และลิ้นจี่ เป็นต้น บางครั้งก็จะปลูกทิ้งเอาไว้เพื่อรอการตัดต้นมาใช้ประโยชน์เป็นไม้ฟืนโดยเฉพาะต้นลิ้นจี่และต้นลำไย

สาเหตุที่ครัวเรือนเพาะปลูกมีรายได้จากการเพาะปลูกไม้ผลต่ำเนื่องจากในอดีตกลุ่มพืชผักและไม้ผลเมืองหนาวเป็นสินค้าที่จำหน่ายได้ในราคาที่สูง และพื้นที่ทางภาคเหนือของไทยมีภูมิอากาศที่เหมาะสม ทำให้โครงการหลวงจึงเข้ามาส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่สูงเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้แก่เกษตรกรและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่เนื่องจากปัจจุบันการเปิดเขตการค้าเสรี หรือ FTA ทำให้พืชผักและผลไม้เมืองหนาวจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากประเทศจีนหลั่งไหลเข้ามาจำหน่ายเป็นจำนวนมากในราคาที่ถูกลงกว่าในประเทศ เช่น พลับ แอปเปิ้ล สาลี่ บัวย ท้อ เป็นต้น จึงส่งผลทำให้ไม้ผลที่ปลูกในพื้นที่ภาคเหนือของไทยได้รับผลกระทบ จำหน่ายได้ในราคาไม่คุ้มกับการลงทุน และราคาตกต่ำกว่าในอดีตก่อนที่จะมีการเปิดเขตการค้าเสรีขึ้น อีกทั้งการขนส่งสินค้าจากพื้นที่เพื่อมาจำหน่ายของเกษตรกรก็ลำบากเนื่องจากทางคมนาคมไม่ดี ใช้ระยะเวลานาน และผลผลิตได้รับความกระทบกระเทือนเสียหายได้ง่ายจากการขนส่ง เช่น ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ และห้วยน้ำขุน เป็นต้น จึงถูกกดราคาสินค้าจากพ่อค้าที่รับซื้อทำให้ได้รับราคาไม่คุ้มค่างดนั้นกลุ่มพืชเหล่านี้จึงสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนน้อยกว่ากลุ่มพืชชนิดอื่นๆ

ตารางที่ 29 รายได้จากการเพาะปลูกของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	เฉลี่ยบาท/ครัวเรือน/ปี	S.D.
พืชไร่	167	23,823.29	73,099.46
ไม้ผล	120	20,131.25	32,079.60
พืชสวน	101	33,218.48	64,391.36
พืชผัก	96	56,490.81	70,595.64
ไม้ดอก-ไม้ประดับ	32	50,229.28	78,387.63
รวม	235	71,170.38	105,804.24

ที่มา: จากการสำรวจ

รายได้จากการเลี้ยงสัตว์และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของครัวเรือนจำนวน 185 ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 10,832.97 บาท โดยรายได้จากการปศุสัตว์ของครัวเรือน พบว่ามีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 11,034.36 บาท เป็นรายได้ที่มาจากการการเลี้ยงโคมากที่สุด 25,014.71 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รองลงมาเป็นรายได้จากการเลี้ยงกระบือ เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี

23,340 บาท รายได้จากการเลี้ยงสุกร เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 4,547.65 บาท และรายได้เฉลี่ยน้อยที่สุดมาจากการเลี้ยงไก่ มีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 216.28 บาท ส่วนรายได้จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีจำนวน 23 ครัวเรือน โดยมีการเลี้ยงปลาดุก และปลานิลจำหน่าย มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 299.13 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยจากการเลี้ยงปลาดุกมากที่สุด 892.86 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และรายได้จากการเลี้ยงปลานิลเฉลี่ย 33.16 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ดังตารางที่ 30

ตารางที่ 30 รายได้จากการเลี้ยงสัตว์และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	เฉลี่ยบาท/ครัวเรือน/ปี	S.D.
รายได้จากการเลี้ยงสัตว์	181	11,034.36	29,434.58
ไก่	144	216.28	747.17
สุกร	117	4,547.65	15,836.93
โค	34	25,014.71	49,482.09
กระบือ	25	23,340.00	24,353.45
รายได้จากการเลี้ยงสัตว์น้ำ	23	299.13	1,275.20
ปลานิล	19	33.16	140.68
ปลาดุก	7	892.86	2,187.04
รวม	185	10,832.97	29,197.51

ที่มา: จากการสำรวจ

รายได้จากการรับจ้างจำแนกออกเป็นรายได้จากการรับจ้างในภาคเกษตรกรรมและรับจ้างนอกภาคเกษตรกรรม โดยครัวเรือนมีรายได้จากการรับจ้างนอกภาคการเกษตรกรรมมากที่สุด สำหรับการรับจ้างในภาคเกษตรกรรมมีจำนวนครัวเรือน 58 ครัวเรือน เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 9,267.76 บาท โดยเป็นรายได้จากการรับจ้างปลูกมากที่สุด เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 12,367 บาท รองลงมาจากการรับจ้างทำความสะอาดพืชผล เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 6,000 บาท รับจ้างเก็บเกี่ยว เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 4,232.81 บาท รับจ้างถางหญ้า เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 3,676.92 บาท และรับจ้างแบกขน เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 3,450 บาท แต่ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการรับจ้างปลูกมากที่สุด 30 ครัวเรือน ในส่วนของรายได้จากการรับจ้างนอกภาคเกษตรกรรมมีจำนวนจำนวนครัวเรือน 63 ครัวเรือน เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 35,768.89 บาท โดยมีรายได้มาจากการรับจ้างขับรถมากที่สุด เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 53,866.67 บาท รับจ้างทั่วไปในโครงการหลวง เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 43,517.35 บาท รับจ้างทั่วไป เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 27,662.55 บาท รับจ้างเลี้ยงเด็ก เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 27,000 บาท รับจ้างเย็บผ้า เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 18,383.33 บาท รับจ้างก่อสร้าง

เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 15,891.18 บาท รับจ้างเป็นแม่บ้าน เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 7,500 บาท และรับจ้างซักรีด เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 1,200 บาท โดยครัวเรือนส่วนใหญ่มีการรับจ้างทั่วไปมากที่สุด 47 ครัวเรือน ดังตารางที่ 31 สำหรับอัตราค่าจ้างแรงงานในพื้นที่เฉลี่ย 80 – 100 บาท/คน/วัน จะเห็นว่า ครัวเรือนตัวอย่างจำนวน 110 ครัวเรือนที่มีรายได้จากการรับจ้าง จะมีรายได้เฉลี่ยมาจากการรับจ้างนอกภาคการเกษตรกรรมสูงที่สุด เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 35,768.89 บาท ขณะที่รายได้เฉลี่ยในภาคการเกษตรกรรมมีจำนวนเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเพียง 9,267.76 บาท เพราะรายได้จากการรับจ้างนอกภาคเกษตรกรรมเป็นรายได้ที่ได้ผลตอบแทนที่สูงกว่ารายได้จากการรับจ้างในภาคเกษตรกรรม

ตารางที่ 31 รายได้จากการรับจ้างในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	เฉลี่ยบาท/ครัวเรือน/ปี	S.D.
รับจ้างในภาคเกษตรกรรม	58	9,267.76	14,166.83
รับจ้างปลูก	30	12,367.00	16,985.95
รับจ้างเก็บเกี่ยว	25	4,232.80	6,900.42
รับจ้างถางหญ้า	13	3,676.92	4,492.06
รับจ้างแบกขน	2	3,450.00	3,606.24
รับจ้างทำความสะอาดพืชผล	1	6,000.00	-
รับจ้างนอกภาคเกษตรกรรม	63	35,768.89	34,303.84
รับจ้างทั่วไป	47	27,662.55	32,711.87
รับจ้างโครงการหลวง	34	43,517.35	34,952.55
รับจ้างก่อสร้าง	17	15,891.18	18,340.46
รับจ้างขับรถ	6	53,866.67	20,152.09
รับจ้างเย็บผ้า	6	18,383.33	14,777.07
รับจ้างเลี้ยงเด็ก	2	27,000.00	12,727.92
แม่บ้าน	2	7,500.00	6,363.96
รับจ้างซักรีด	1	1,200.00	-
รวม	110	25,372.45	30368.55

ที่มา: จากการสำรวจ

รายได้ที่เป็นเงินสดจากการเก็บหาของป่าของครัวเรือน ซึ่งมีครัวเรือนที่เก็บหาของป่า 170 ครัวเรือน โดยรายได้ที่เป็นเงินสดจากการจำหน่ายของป่าที่ครัวเรือนเก็บหาเฉลี่ยเท่ากับ 429.14 บาทต่อครัวเรือนต่อปี โดยมีรายได้จากการเก็บหาของป่าชนิดอื่นๆ ได้แก่ เถาวัลย์และหวาย มากที่สุด

เท่ากับ 2,850 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รองลงมาเป็นรายได้จากการเก็บหาสมุนไพร เห็ด หน่อไม้ พืชผักป่า แมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลง ผลไม้ป่า และ ไม้ไผ่ เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 480.00, 298.78, 69.84, 27.88, 17.14, 6.75 และ 1.17 บาท ตามลำดับ ดังตารางที่ 32 สาเหตุที่รายได้ที่เป็นเงินสดจากการเก็บหาของป่ามีจำนวนที่น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนครัวเรือนที่เก็บหาของป่าทั้งหมด เนื่องจากส่วนใหญ่ในพื้นที่เก็บหาของป่าเพื่อการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนมากกว่าเพื่อการจำหน่าย

ตารางที่ 32 รายได้ที่เป็นเงินสดจากการเก็บหาของป่ามาจำหน่ายของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	เฉลี่ยบาท/ครัวเรือน/ปี	S.D.
เห็ด	111	298.78	672.44
หน่อไม้	135	69.84	496.68
ไม้ไผ่	92	1.17	6.22
แมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลง	42	17.14	86.50
พืชผักป่า	30	27.88	68.34
ผลไม้ป่า	20	6.75	29.42
สมุนไพร	12	480.00	1,591.98
ของป่าชนิดอื่นๆ (เถาวัลย์และหวาย)	8	2,850.00	7,540.39
รวม	170	429.14	1,964.92

ที่มา: จากการสำรวจ

ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน

จากครัวเรือนทั้งหมด พบว่ามีมูลค่าการใช้จ่ายรวมเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 84,059.34 บาท เป็นรายจ่ายทั้งรายจ่ายในการดำรงชีพและรายจ่ายในการเพาะปลูกและรายจ่ายในภาคเกษตรกรรมอื่นๆ คือ ค่าใช้จ่ายจากการเลี้ยงสัตว์และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เมื่อพิจารณาช่วงของรายจ่ายรวมของครัวเรือนจะพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายจ่ายรวมต่ำกว่า 50,000 บาท จำนวน 91 ครัวเรือน รองลงมาเป็นรายจ่ายรวมช่วง 50,001-100,000 บาท จำนวน 89 ครัวเรือน โดยอย่างน้อยที่สุดครัวเรือนจะมีรายจ่ายต่อครัวเรือนต่อปีประมาณ 7,550 บาท ดังตารางที่ 33

ตารางที่ 33 ค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือนในรอบปี

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 50,000 บาท	91	38.56
50,001-100,000 บาท	89	37.71
100,001-150,000 บาท	27	11.44
150,001-200,000 บาท	8	3.39
มากกว่า 200,000 บาทขึ้นไป	21	8.90
รวม	236	100.00

หมายเหตุ: ค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือนต่ำสุดเท่ากับ 7,550.00 บาท

ค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือนสูงสุดเท่ากับ 450,000.00 บาท

ค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 84,059.34 บาท

S.D. 77,035.54

ที่มา: จากการสำรวจ

เมื่อพิจารณาประเภทของค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือนแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ รายจ่ายในการดำรงชีพ และรายจ่ายทางการเกษตรกรรม โดยที่รายจ่ายในการดำรงชีพของครัวเรือนมีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 60,094.54 บาท ซึ่งประกอบด้วยรายจ่ายในด้านต่างๆ คือ รายจ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าพาหนะ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าเครื่องใช้ในครัวเรือน เป็นต้น มีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 35,267.66 บาท ค่าเล่าเรียนบุตร มีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 11,406.64 บาท ค่าผลิตภัณฑ์เสริมสวย เช่น สบู่ แชมพู แป้ง และผลิตภัณฑ์เสริมสวยอื่นๆ มีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 3,571.89 บาท ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม มีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 3,514.62 บาท ค่ารักษาพยาบาล มีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 2,270.89 บาท ค่าใช้จ่ายกิจกรรมทางสังคม เช่น ช่วยงานบุญ งานแต่งงาน งานประเพณีของชุมชน เป็นต้น มีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 1,214.11 บาท ค่าลอตเตอรี่และการเสี่ยงโชคอื่นๆ มีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 541.86 บาท และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น บุหรี่ เหล้า เครื่องดื่มชูกำลัง เป็นต้น มีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 2,306.87 บาท ส่วนค่าใช้จ่ายทางการเกษตรกรรมของครัวเรือนมีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 23,964.79 บาท ดังตารางที่ 34

ตารางที่ 34 การจำแนกแหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	เฉลี่ยบาท/ครัวเรือน/ปี	S.D.
ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ	236	60,094.54	57,207.85
ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	236	35,267.66	37,733.00
ค่าเล่าเรียนบุตร	153	11,406.64	32,754.03
ค่าผลิตภัณฑ์เสริมสวย	231	3,571.89	6,762.23
ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม	225	3,514.62	5,210.36
ค่ารักษาพยาบาล	210	2,270.89	8,804.51
ค่าใช้จ่ายกิจกรรมทางสังคม	217	1,214.11	1,978.70
ค่ารถมอเตอร์ไซด์	79	541.86	1,533.39
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (บุหรี่ยาสูบ, เหล้า, เครื่องดื่มชูกำลัง)	128	2,306.87	2,293.27
ค่าใช้จ่ายทางการเกษตรกรรม	236	23,964.79	34,669.66
รวม	236	84,059.33	77,035.54

ที่มา: จากการสำรวจ

จากรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนซึ่งเป็นรายได้และรายจ่ายเงินสด พบว่า ครัวเรือนมีรายได้ในภาคการเกษตรมากกว่ารายได้นอกภาคการเกษตรเนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก ทำให้มีรายได้ทางด้านเกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 72.14 ของรายได้รวมทั้งหมด ส่วนอีกประมาณร้อยละ 27.86 เป็นรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรม ซึ่งครัวเรือนมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 113,731.74 บาท ขณะที่รายจ่ายรวมของครัวเรือนมีรายจ่ายทั้งในการดำรงชีพ และรายจ่ายทางการเกษตรกรรม โดยกว่าร้อยละ 71.49 เป็นรายจ่ายในการดำรงชีพ ส่วนอีกประมาณร้อยละ 28.51 เป็นรายจ่ายในภาคการเกษตรกรรม เมื่อพิจารณารายได้เงินสดจากการเกษตร พบว่า ครัวเรือนมีรายได้สุทธิในภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 58,076.91 บาท และมีรายได้สุทธิต่อครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 29,672.41 บาท ดังตารางที่ 35 ซึ่งแสดงว่าครัวเรือนมีเงินออมและมีฐานะค่อนข้างปานกลางแต่ไม่ยากจน เนื่องจากมีรายได้สุทธิต่อปีมากกว่า 20,000 บาท(สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2548) เมื่อพิจารณาช่วงของรายได้สุทธิพบว่าส่วนใหญ่มีรายได้สุทธิต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 45.76 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด ดังตารางที่

ตารางที่ 35 สรุปรายได้รวม รายจ่ายรวม และรายได้สุทธิของครัวเรือน

รายการ	เฉลี่ยบาท/ครัวเรือน/ปี
รายได้รวม	113,731.74
รายได้ในภาคเกษตรกรรม	82,041.70
รายได้นอกภาคเกษตรกรรม	31,690.04
รายจ่ายรวม	84,059.33
รายจ่ายในภาคเกษตรกรรม	23,964.79
รายจ่ายในการดำรงชีพ	60,094.54
รายได้สุทธิในภาคการเกษตร (รายได้ในภาคเกษตร-รายจ่ายในภาคเกษตร)	58,076.91
รายได้สุทธิ (รายได้รวม-รายจ่ายรวม)	29,672.41

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 36 ช่วงรายได้สุทธิของครัวเรือนในรอบปี

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000 บาท	108	45.76
10,001-30,000 บาท	44	18.64
30,001-50,000 บาท	20	8.47
50,001-70,000 บาท	15	6.36
70,001-90,000 บาท	15	6.36
90,001-110,000 บาท	8	3.39
110,001-130,000 บาท	4	1.69
130,001-150,000 บาท	4	1.69
มากกว่า 150,000 บาทขึ้นไป	18	7.63
รวม	236	100.00

หมายเหตุ: รายได้สุทธิของครัวเรือนต่ำสุดเท่ากับ -87,320.00 บาท

รายได้สุทธิของครัวเรือนสูงสุดเท่ากับ 749,100.00 บาท

รายได้สุทธิของครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 29,672.41 บาท

S.D. 91,371.14

ที่มา: จากการสำรวจ

หนี้สินครัวเรือน

จากครัวเรือนตัวอย่างพบว่าครัวเรือนที่มีหนี้สินจำนวน 185 ครัวเรือน ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่มีหนี้สินอยู่ในช่วงระหว่าง 10,001-50,000 บาท กว่าร้อยละ 35.59 โดยมีหนี้สินต่อครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 35,783.16 บาท ดังตารางที่ 37 จะเห็นว่าครัวเรือนที่มีหนี้สินมากกว่า 100,000 บาท มีจำนวน 21 ครัวเรือน โดยมีครัวเรือนที่มีหนี้สินมากกว่า 200,000 บาท อยู่จำนวนถึง 9 ครัวเรือน เนื่องจากครัวเรือนกลุ่มนี้มีหนี้สินที่กู้ยืมมาส่วนใหญ่เพื่อการสร้างที่อยู่อาศัย และซื้อรถกระบะหรือปิกอัพ อีกทั้งจากที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของครัวเรือนมีลักษณะที่ถาวรแข็งแรงมากขึ้น เป็นบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ หรือจากบ้านไม้ไผ่มุงหญ้าหรือสังกะสี ก็กลายมาเป็นบ้านไม้มุงด้วยกระเบื้อง และมีรถกระบะหรือปิกอัพเพื่อใช้ในการเดินทางอยู่หลายครัวเรือนซึ่งมากกว่าในอดีต เนื่องจากลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตเพื่อการยังชีพกลายมาเป็นการผลิตเพื่อการยังชีพ และเพื่อการดำรงถึงมีการติดต่อสื่อสารกับชุมชนเมืองหรือชุมชนภายนอกมากขึ้นทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป โดยทรัพย์สินเหล่านี้มีมูลค่าสูงดังนั้นหนี้สินที่ต้องกู้ยืมมาจึงต้องมีมูลค่าสูงตามมาด้วย

ตารางที่ 37 ช่วงหนี้สินรวมของครัวเรือนในรอบปี

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ไม่มีหนี้สิน	51	21.61
ต่ำกว่า 10,000 บาท	63	26.69
10,001-50,000 บาท	84	35.59
50,001-100,000 บาท	17	7.20
100,001-150,000 บาท	4	1.69
150,001-200,000 บาท	8	3.39
มากกว่า 200,000 บาทขึ้นไป	9	3.81
รวม	236	100.00
หมายเหตุ: หนี้สินของครัวเรือนต่ำสุดเท่ากับ	0.00	บาท
หนี้สินของครัวเรือนสูงสุดเท่ากับ	600,000.00	บาท
หนี้สินของครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ	35,783.16	บาท

S.D. = 73,072.41

ที่มา: จากการสำรวจ

เมื่อพิจารณาประเภทของหนี้สินสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ หนี้สินในภาคการเกษตรกรรม และหนี้สินนอกภาคการเกษตรกรรม โดยหนี้สินในภาคการเกษตรกรรมคือหนี้สินที่กู้ยืมมาเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยา เมล็ดพันธุ์ และอุปกรณ์การเกษตร ทั้งในรูปแบบที่เป็นตัวเงิน หรือกู้ยืมในรูปแบบของปัจจัยการผลิตซึ่งจะหักจากรายได้หลังจากการขายผลผลิตแล้ว โดยมีครัวเรือนที่มีหนี้สินในภาคการเกษตรกรรมจำนวน 169 ครัวเรือน มูลค่าหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 34,800.98 บาท โดยมีแหล่งเงินกู้ที่สำคัญมาจากแหล่งเงินกู้ในระบบ เช่น กองทุนหมู่บ้าน ธกส. โครงการหลวง และสหกรณ์การเกษตร แต่ครัวเรือนกลับมีหนี้สินมาจากนอกระบบมากที่สุดโดยครัวเรือนกู้ยืมมามากที่สุดมาจาก พ่อค้า/นายทุนมีมูลค่าเฉลี่ย 105,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี เป็นประเภทของหนี้สินระยะยาวหรือเรื้อรังที่ครัวเรือนไม่สามารถใช้คืนเงินกู้ได้ทั้งหมดตามระยะเวลาเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่สูงและกู้มาเป็นจำนวนมาก ขณะที่แหล่งเงินกู้อื่นๆ ที่สำคัญของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นแหล่งเงินกู้ในระบบ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) โดยมีมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 43,658.82 บาท กองทุนหมู่บ้าน เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 15,267.65 บาท สหกรณ์การเกษตรทั้งสหกรณ์การเกษตรตำบลและสหกรณ์การเกษตรหมู่บ้าน มูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 18,268.36 บาท และจากโครงการหลวง มูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 11,271.89 บาท ดังตารางที่ 38 ซึ่งเมื่อพิจารณาระยะเวลาของการใช้คืนเงินกู้ พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีระยะการใช้คืนเงินกู้ระยะสั้น เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่จะรอการขายผลผลิตจากการเพาะปลูกก่อนเมื่อขายผลผลิตได้แล้วจึงจะนำรายได้ไปใช้คืนหนี้สินที่กู้ยืมมาจะมีค่าง้างเพียงเล็กน้อย มีเพียงบางครัวเรือนไม่สามารถใช้คืนเงินกู้ได้ทั้งหมดหรือใช้คืนเงินกู้ได้เพียงเล็กน้อยจนกลายเป็นหนี้สินระยะยาวหรือเรื้อรัง เช่น จาก ธกส. เนื่องจากเป็นแหล่งเงินกู้ในระบบที่สำคัญและครัวเรือนกู้ยืมเพื่อลงทุนเพาะปลูกซึ่งเมื่อนำไปลงทุนเพาะปลูกแล้วไม่ได้ผลผลิตหรือผลผลิตที่ได้จำหน่ายได้รายได้ไม่เพียงพอกับจำนวนเงินที่กู้ยืมมา ทำให้ไม่อาจสามารถใช้คืนเงินกู้ทั้งหมดได้ตามระยะเวลาที่กำหนด อีกทั้งสาเหตุจากราคาผลผลิตตกต่ำ และการนำเงินที่กู้ยืมนำมาใช้ผิดวัตถุประสงค์นอกเหนือจากเพื่อการเกษตรกรรมด้วย เป็นต้น

สำหรับหนี้สินนอกภาคการเกษตรกรรม มีจำนวน 28 ครัวเรือน เป็นแหล่งหนี้สินของครัวเรือนที่มีมูลค่ามากที่สุดเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 91,552.14 บาท โดยแหล่งเงินกู้ที่สำคัญของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นแหล่งเงินกู้นอกระบบ โดยมาจากบริษัท/ห้างร้าน ได้แก่ บริษัทไฟแนนซ์ รยอนด์ บริษัทห้างร้านที่จำหน่ายสินค้าจำพวกเครื่องใช้ไฟฟ้า โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ซึ่งมีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 116,794.29 บาท จากญาติ พี่น้อง เพื่อนฝูง เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 11,600 บาท ส่วนแหล่งเงินกู้ในระบบของครัวเรือน ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 8,800 บาท สหกรณ์การเกษตร เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 366,666.67 บาท กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา เฉลี่ยต่อ

ครัวเรือนต่อปี 130,000 บาท ธนาคาร ได้แก่ ธกส. และธนาคารออมสิน เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 40,000 บาท และจากแหล่งอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งเงินกู้ในระบบ ได้แก่ โครงการหลวง และ กลุ่มแม่บ้าน เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 16,950.00 บาท ดังตารางที่ 38 ซึ่งหนี้สินนอกภาคการเกษตรที่ ครัวเรือนกู้มาส่วนใหญ่นำไปใช้เพื่อการสร้างที่อยู่อาศัย การซื้อสินทรัพย์ เช่น รถกระบะ(ปิกอัพ) รถจักรยานยนต์ เครื่องตัดหญ้าหรือเครื่องมือทางการเกษตรอื่นๆ ใช้จ่ายเพื่อการศึกษา และเพื่อค่า ใช้ในการดำรงชีพของครัวเรือน และสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ทำให้หนี้สินที่กู้ยืมมามีมูลค่าที่สูง การใช้เงินกู้จึงเป็นไปได้ยากหรือต้อง มีระยะของการชำระคืนเป็นระยะเวลานานหรือเรื้อรัง เพราะไม่มีแหล่งของรายได้ที่จะใช้คืนเงิน กู้ยืมได้เหมือนการกู้ยืมเพื่อการเกษตรที่มีผลผลิตรองรับการใช้คืนเงินกู้ จึงต้องใช้ระยะเวลาที่ ยาวนานเพื่อใช้คืนเงินกู้ เว้นแต่แหล่งเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้าน ที่สามารถใช้คืนเงินกู้ได้หมด เนื่องจากกู้ยืมมาในจำนวนที่น้อย หรือจากญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านที่มีได้กำหนดระยะเวลาการใช้คืน เงินกู้ อีกทั้งเนื่องจากการกู้ยืมเงินในระบบต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ซึ่งราษฎรส่วนใหญ่ไม่มี โดยเฉพาะที่ดินทำกินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ครอบครองที่จะนำมาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน ได้ จึงต้อง อาศัยแหล่งเงินกู้นอกระบบมากที่สุด

เมื่อพิจารณารายได้สุทธิของครัวเรือนและหนี้สินของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนมีหนี้สิน มากกว่ารายได้สุทธิ นั่นคือ ถ้าหากครัวเรือนนำรายได้สุทธิดังกล่าวมาชำระหนี้สินทั้งหมดครัวเรือน ก็ยังมีหนี้สินคงค้างอยู่เฉลี่ย 6,110.75 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่ครัวเรือนจะนำรายได้ ทั้งหมดมาใช้คืนหนี้สินทั้งหมดได้เพราะครัวเรือนจะต้องมีรายได้ส่วนหนึ่งเก็บไว้เพื่อใช้จ่ายใน ครัวเรือน จึงทำให้ครัวเรือนส่วนใหญ่ยังมีหนี้สินอยู่

ตารางที่ 38 การจำแนกแหล่งที่มาของหนี้สินของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	เฉลี่ย/ครัวเรือน/ ปี	ประเภทของหนี้สิน			
			สั้น	ยาว	เรื้อรัง	ไม่มีกำหนด
หนี้สินในภาคการเกษตร	169	34,800.98				
กองทุนหมู่บ้าน	102	15,267.65	94	4	4	0
ธกส.	68	43,658.82	34	25	9	0
โครงการหลวง	18	11,271.89	14	3	1	0
สหกรณ์การเกษตร	11	18,268.36	7	1	3	0
กข.คจ.	10	7,300.00	6	4	0	0
ญาติพี่น้อง	10	15,400.00	4	4	1	1
บริษัท	3	23,700.00	2	1	0	0
พ่อค้า/นายทุน	2	105,000.00	0	1	1	0
อื่นๆ ^{1/}	13	34,101.54	7	5	1	0
หนี้สินนอกภาคการเกษตร	28	91,552.14				
กองทุนหมู่บ้าน	5	8,800.00	5	0	0	0
สหกรณ์ครู	3	366,666.67	0	2	1	0
กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา	3	130,000.00	0	3	0	0
ธนาคาร	3	40,000.00	1	0	2	0
บริษัท	7	116,794.29	1	6	0	0
ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน	5	11,600.00	3	0	1	1
อื่นๆ ^{2/}	2	16,950.00	2	0	0	0
ไม่มีหนี้สิน	51	0.00				
รวม	236	35,783.16				

หมายเหตุ: บางครัวเรือนมีหนี้สินได้มากกว่า 1 แหล่ง/ประเภท

^{1/}สหกรณ์ออมทรัพย์หมู่บ้าน, ธนาคารออมสิน, กองทุนสวัสดิการครู, FCT, สหกรณ์
เครดิตยูเนี่ยน, สหกรณ์กลุ่มเลี้ยงวัว, เพื่อนบ้าน

^{2/} กลุ่มแม่บ้าน, โครงการหลวง

ที่มา: จากการสำรวจ

ฐานะทางเศรษฐกิจ

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า คราวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้พอใช้จ่ายแต่ไม่มีเงินออม คิดเป็นจำนวนร้อยละ 46.60 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ร้อยละ 28.00 มีรายได้ไม่พอใช้จ่ายและต้องเป็นหนี้เนื่องจากการกู้ยืม ร้อยละ 16.90 มีรายได้พอใช้จ่ายและมีเงินออมเล็กน้อย ร้อยละ 6.80 มีรายได้พอใช้จ่ายและมีเงินออม และร้อยละ 1.70 มีรายได้ไม่พอใช้จ่ายแต่ไม่เป็นหนี้ ดังตารางที่ 39 ซึ่งจะเห็นว่าครัวเรือนกว่าร้อยละ 70 ไม่มีเงินออมและต้องเป็นหนี้โดยกู้ยืมนำมาใช้เพื่อการเกษตรกรรม นอกภาคเกษตรกรรมและใช้ในครัวเรือน

ตารางที่ 39 ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
พอใช้จ่ายแต่ไม่มีเงินออม	110	46.60
ไม่พอใช้จ่ายต้องเป็นหนี้	66	28.00
พอใช้จ่ายและมีเงินออมเล็กน้อย	40	16.90
มีรายได้พอใช้จ่ายและมีเงินออม	16	6.80
ไม่พอใช้จ่ายแต่ไม่เป็นหนี้	4	1.70
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

สภาพการดำรงชีวิต

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานะภาพการดำรงชีวิตในช่วงระยะ 3-5 ปีที่ผ่านมาของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีสถานะภาพการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นเนื่องจากเหตุผลที่ว่าเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีงานทำและสมาชิกในครัวเรือนช่วยกันทำงานเพิ่มขึ้น เป็นต้น คิดเป็นจำนวนร้อยละ 49.60 รองลงมา มีสถานะภาพการดำรงชีวิตเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลงหรือแตกต่างจากปีที่ผ่านมา มีจำนวนร้อยละ 36.00 และมีสถานะภาพการดำรงชีวิตที่แย่ลง เนื่องจากรายได้ที่ลดน้อยลง ราคาผลผลิตตกต่ำ ภาวะของแพงและสุขภาพไม่ดีทำให้ไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ เป็นต้น คิดเป็นจำนวนร้อยละ 14.40 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ดังตารางที่ 40

ตารางที่ 40 สภาพการดำรงชีวิตในช่วงระยะ 3-5 ปีที่ผ่านมาของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ดีขึ้น	117	49.60
เหมือนเดิม	85	36.00
แย่ลง	34	14.40
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

การคิดเปลี่ยนแปลงอาชีพ

จากครัวเรือนตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า ครัวเรือนกว่าร้อยละ 62.70 ไม่คิดที่จะเปลี่ยนแปลงอาชีพที่ทำอยู่ โดยเหตุผลเนื่องจากอาชีพที่ทำอยู่เดิมดีแล้ว และการศึกษาของสมาชิกครัวเรือนส่วนใหญ่ที่ค่อนข้างต่ำจึงทำให้ขาดความสามารถในการปรับปรุงและพัฒนาตนเองเพื่อให้มีรายได้สูงขึ้นจึงไม่ทราบว่าจะไปทำอาชีพอะไรที่แตกต่างไปจากเดิม ส่วนครัวเรือนที่คิดจะเปลี่ยนอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 21.20 โดยอาชีพที่ครัวเรือนอยากจะเปลี่ยนแปลง เช่น อาชีพค้าขายภายในหมู่บ้านหรือใกล้เคียง รับจ้างนอกพื้นที่หรือการไปทำงานในต่างประเทศ หรือบางครัวเรือนคิดเปลี่ยนแปลงอาชีพแต่ยังไม่ทราบจะไปทำอาชีพอะไรแต่อยากเปลี่ยนแปลงจากอาชีพเดิมที่ทำอยู่เพื่อคาดหวังถึงรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นต้น ส่วนครัวเรือนที่คิดจะเปลี่ยนอาชีพแต่ไม่สามารถทำได้ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 13.10 โดยสาเหตุคล้ายกับการไม่คิดเปลี่ยนแปลงนั่นคือ การไม่มีความรู้หรือระดับการศึกษาที่ค่อนข้างต่ำ และปัญหาทางด้านสุขภาพไม่เอื้ออำนวย เป็นต้น ดังตารางที่ 41

ตารางที่ 41 การคิดเปลี่ยนแปลงอาชีพของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่คิด	148	62.70
คิดจะเปลี่ยนอาชีพ	50	21.20
คิดจะเปลี่ยนอาชีพแต่ไม่สามารถทำได้	31	13.10
ไม่แน่ใจ	7	3.00
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 42 การเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร	211	89.41
สมาชิกโครงการหลวง	134	56.78
กลุ่มแม่บ้าน	92	38.98
สมาชิก ธ.ก.ส.	86	36.44
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	73	30.93
กลุ่มฌาปนกิจ	32	13.56
กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์	30	12.71
กลุ่มเกษตรกรหมู่บ้าน	24	10.17
สมาชิกอบต.	23	9.75
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	12	5.08
กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	11	4.66
กลุ่มสัจจะออมทรัพย์	10	4.24
กลุ่มผู้ปลูกผัก	9	3.81
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	8	3.39
สมาชิกกองทุนจัดความยากจน(กข.คจ.)	7	2.97
กลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียน	4	1.69
กลุ่มองค์กรอื่นๆ ^{1/}	36	15.25
ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรใดๆ	25	10.59

หมายเหตุ: บางครัวเรือนเป็นสมาชิกได้มากกว่า 1 องค์กร

^{1/} กลุ่มจักสาน, สมาชิกสหกรณ์ครู, คณะกรรมการโรงเรียน, กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์, กลุ่มอาสาสมัคร สาธารณสุขชุมชน, กลุ่มสมาชิก To be number one, กลุ่มทอผ้า, กลุ่มคริสตจักร และกลุ่มกสิกรรมไร้สาร

ที่มา: จากการสำรวจ

การเป็นสมาชิกของกลุ่มองค์กร

จากการศึกษา พบว่า ร้อยละ 89.41 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร โดยครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกโครงการหลวงมากที่สุดจำนวน 134 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 56.78 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ร้อยละ 38.98 สมาชิกธกส. ร้อยละ 36.44 กลุ่มกองทุนหมู่บ้านร้อยละ 30.93 กลุ่มฌาปนกิจ ร้อยละ 13.56 กลุ่ม

สหกรณ์ออมทรัพย์ ร้อยละ 12.71 กลุ่มเกษตรกรหมู่บ้าน ร้อยละ 10.17 สมาชิกอบต. ร้อยละ 9.75 กลุ่มผู้ใช้น้ำ ร้อยละ 5.08 กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 4.66 กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ร้อยละ 4.24 กลุ่มผู้ปลูกผัก ร้อยละ 3.81 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 3.39 สมาชิกกองทุนขจัดความยากจน(กข.คจ.) ร้อยละ 2.97 กลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียน ร้อยละ 1.69 และกลุ่มสมาชิกองค์กรอื่นๆ ร้อยละ 15.25 ดังตารางที่ 42

5. ปัญหาที่พบของชุมชน การเกษตรกรรมและความช่วยเหลือที่ต้องการจากภาครัฐ

ปัญหาที่พบโดยรวมของชุมชน

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า ปัญหาที่พบโดยรวมของชุมชนเป็นเรื่องของทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 30.95 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด โดยปัญหาหลักอยู่ในเรื่องของสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำ และการสื่อสาร ถนน เป็นต้น มีจำนวนร้อยละ 37.70 สำหรับปัญหาหลักรองลงมาเป็นเรื่องทางการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 21.20 โดยมีปัญหาหลักอยู่ที่เรื่องของทรัพยากรน้ำขาดแคลนซึ่งชุมชนประสบปัญหาถึงร้อยละ 47 ส่วนปัญหาที่เกี่ยวกับทางด้านเศรษฐกิจและสังคม คิดเป็นร้อยละ 20.42 โดยมีปัญหาหลักอยู่ที่เรื่องของการไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ทำกิน โดยประสบปัญหาถึงร้อยละ 56.80 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นปัญหาทางสังคมที่ชุมชนประสบปัญหามากที่สุด คือ การไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ทำกินเป็นของตนเอง โดยครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่ตนเองครอบครองอยู่ รองลงมาเป็นปัญหาทางด้านทรัพยากรน้ำขาดแคลน ปัญหานี้สินที่ครัวเรือนไม่สามารถใช้คืนได้ทั้งหมดตามเวลา และปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของครัวเรือน ตามลำดับ ส่วนปัญหาที่พบของชุมชนที่ชุมชนไม่มีปัญหาหรือมีน้อยที่สุด ได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม / โจรกรรม / ลักขโมย ปัญหาการบุกรุกที่ป่า ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ปัญหายาเสพติด และปัญหาครอบครัว คิดเป็นจำนวนร้อยละ 83.10, 79.70, 73.30, 69.90 และ 64.00 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ ดังตารางที่

ตารางที่ 43 ปัญหาที่พบโดยรวมของชุมชน

รายการ	ระดับของปัญหา (ร้อยละ)			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีปัญหา
ทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน	30.95	19.95	8.90	40.20
1. การสาธารณูปโภค (น้ำ ไฟฟ้า และการสื่อสาร)	37.70	19.10	6.80	36.40
2. การคมนาคม (เข้าสวน/ไร่นา)	24.20	20.80	11.00	44.10
ทางการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ	21.20	19.73	11.27	47.80
1. ทรัพยากรน้ำขาดแคลน	47.00	24.60	7.20	21.20
2. ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์	24.20	30.50	10.60	34.70
3. คุณภาพน้ำเลวลง	24.20	18.20	8.90	48.70
4. การพังทลายของหน้าดิน	6.40	19.50	19.50	54.70
5. การบุกรุกที่ป่า	4.20	5.90	10.20	79.70
ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ	20.42	15.94	11.94	51.70
1. เอกสารสิทธิ์ที่ทำกิน	56.80	9.70	1.70	31.80
2. หนี้สิน	46.60	28.00	8.10	17.40
3. รายได้ที่ไม่พอเพียง	45.80	31.80	7.20	15.30
4. ปัญหาไม่มีพื้นที่ทำกิน	28.40	29.70	15.70	26.30
5. ปัญหาการเจ็บป่วย	10.60	29.70	20.30	39.40
6. ความขัดแย้งในชุมชน	5.50	6.80	14.40	73.30
7. ปัญหาครอบครัว	4.20	13.10	18.60	64.00
8. ปัญหาสุขภาพจิต	3.00	8.10	19.10	69.90
9. อาชญากรรม/ โจรกรรม/ ลักขโมย	0.80	2.50	13.60	83.10
10. อื่น (การขอสัญชาติ การศึกษา การถูกล่อลวง)	2.50	0.00	0.80	96.60

ที่มา: จากการสำรวจ

ปัญหาทางการเกษตรกรรมของครัวเรือน

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า ปัญหาด้านการเกษตรกรรมของครัวเรือน ที่ประสบปัญหามากที่สุดเป็นปัญหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 34.13 โดยปัญหาที่ครัวเรือนประสบปัญหามากที่สุด ได้แก่ ราคาพืชผลตกต่ำ ราคาปัจจัยการผลิต (พันธุ์, ปุ๋ย, ยา) แพงขึ้น/ต้นทุนสูงขึ้น คิดเป็นจำนวนร้อยละ 61.00 และ 59.70 ตามลำดับ สำหรับปัญหาด้านการเกษตรกรรมของครัวเรือนที่ครัวเรือนประสบปัญหาซึ่งเกี่ยวข้องกับทางด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 22.02 โดยปัญหาหลักที่ครัวเรือนประสบมากที่สุดได้แก่ การขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม ประสบปัญหาคิดเป็นร้อยละ 47.50 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นปัญหา พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ประสบปัญหาทางด้านราคาพืชผลตกต่ำ ราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และขาดแคลนแหล่งเงินทุนเพื่อการเพาะปลูกตามลำดับ ส่วนปัญหาทางเกษตรกรรมหลักที่ครัวเรือนไม่ประสบปัญหาหรือประสบปัญหาเพียงส่วนน้อย คือ ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาดินเปรี้ยว/ดินเค็ม ปัญหาที่ดินมีความลาดชัน/การชะล้างของดิน ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน/ ค่าแรงแพง ปัญหาที่ดินไม่เพียงพอ และปัญหาการขาดความรู้/ ข้อมูลในการทำเกษตร คิดเป็นจำนวนร้อยละ 89.40, 59.30, 55.50, 50.80, 41.10 และ 40.70 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ ดังตารางที่ 44

ตารางที่ 44 ปัญหาด้านการเกษตรกรรมของครัวเรือน

รายการ	ระดับของปัญหา (ร้อยละ)			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีปัญหา
ไม่ใช่ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ	34.13	25.77	8.03	32.07
1. ราคาพืชผลตกต่ำ	61.00	20.30	1.30	17.40
2. ราคาปัจจัยการผลิต (พันธุ์, ปุ๋ย, ยา) แพง ขึ้น/ต้นทุนสูงขึ้น	59.70	20.30	3.40	16.50
3. ขาดแคลนเงินทุน	34.30	37.70	9.70	18.20
4. ปัญหานี้สิน/การใช้สินเงินกู้	32.20	21.60	6.40	39.80
5. ขาดแคลนแรงงาน/ ค่าแรงแพง	18.60	22.00	8.50	50.80
6. ขาดความรู้/ ข้อมูลในการทำเกษตร	17.80	26.30	15.30	40.70
7. ที่ดินไม่เพียงพอ	15.30	32.20	11.40	41.10
8. อื่นๆ (ฝ่ายกั้นน้ำชั่วคราว, ถนนชั่วคราว)	1.70	0.00	0.00	98.30
ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ	22.02	23.20	10.40	44.38
1. ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร	47.50	20.80	9.30	22.50
2. ฝนแล้ง	33.50	25.60	10.20	31.40
3. ปัญหาศัตรูพืช	24.60	42.40	17.40	15.70
4. ดินขาดความอุดมสมบูรณ์	22.00	33.50	7.60	36.90
5. ที่ดินมีความลาดชัน/การชะล้างของดิน	11.40	18.20	14.80	55.50
6. ปัญหาดินเปรี้ยว/ดินเค็ม	11.40	17.80	11.40	59.30
7. น้ำท่วม	3.80	4.70	2.10	89.40

ที่มา: จากการสำรวจ

ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า คราวเรือนส่วนใหญ่มีความต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือคิดเป็นร้อยละ 96.19 โดยมีความต้องการให้ช่วยเหลือในเรื่องของการพัฒนาสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำอุปโภค-บริโภค และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 46.61 เนื่องจากสาธารณูปโภคดังกล่าวยังไม่ได้มีการพัฒนาอย่างทั่วถึงในบางพื้นที่ ทำให้เกิดความลำบากต่อการดำรงชีพ โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมซึ่งบางพื้นที่มีลักษณะเป็นหลุมเป็นบ่อ เป็นทางดิน เมื่อเข้าช่วงฤดูฝนจะทำให้การเดินทางคมนาคมลำบากอย่างมาก เช่น ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ หนองหอย และห้วยน้ำขุ่น เป็นต้น รองลงมามีความต้องการให้ช่วยเหลือในการประกันราคาและจัดหาตลาดรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร ร้อยละ 33.05 เนื่องจากบางครั้งผลผลิตที่ผลิตได้ไม่มีตลาดรองรับเมื่อผลผลิตมีจำนวนมากและราคาถูกไม่คุ้มกับการลงทุน บางครั้งถูกกดราคาโดยพ่อค้าที่มารับซื้อผลผลิต อีกทั้งปัญหาจากราคาสินค้าเกษตรตกต่ำเนื่องจากการเปิดเขตการค้าเสรีที่เกิดขึ้นด้วย ส่งผลต่อรายได้ไม่เพียงพอนำไปสู่ปัญหาหนี้สินของครัวเรือนจากการลงทุนและกู้ยืม ส่วนความต้องการให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 30.08 โดยน้ำที่ใช้ในการเกษตรกรรมส่วนใหญ่ได้น้ำฝนเป็นหลัก และจากอ่างเก็บน้ำซึ่งยังไม่เพียงพอต่อการใช้ในการเพาะปลูก โดยส่วนใหญ่ต้องการให้สร้างอ่างเก็บน้ำและระบบชลประทานให้ทั่วถึง ความต้องการให้ส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมและนอกเกษตรกรรมเพื่อเพิ่มความรู้และรายได้ให้แก่ครัวเรือน ลดการออกไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 26.69 ความช่วยเหลือในเรื่องการลดต้นทุนการผลิตและสนับสนุนปัจจัยการผลิตในด้านการเกษตร เช่น ปุ๋ย ยาน้ำมันเชื้อเพลิง เช่นเดียวกับความต้องการในการจัดหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งคิดเป็นจำนวนร้อยละ 18.22 สำหรับความต้องการให้ช่วยเหลือเรื่องจัดหาที่ดินทำกินเพิ่ม คิดเป็นร้อยละ 12.29 และช่วยเหลือในการออกเอกสารสิทธิ์ที่ทำกิน คิดเป็นร้อยละ 10.17 พบว่า มีความต้องการให้ช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าวจำนวนน้อย เนื่องจากในพื้นที่ปัจจุบันครัวเรือนไม่สามารถที่จะขยายพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกได้ เพราะมีการจำกัดเขตพื้นที่ทำกินและเขตป่าอย่างชัดเจน ทำให้ครัวเรือนเข้าใจและทราบว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะได้รับความช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าวได้จากภาครัฐถึงแม้ปัญหาดังกล่าวจะเป็นปัญหาที่ครัวเรือนประสบปัญหาหมอกอยู่พอสมควร ส่วนความช่วยเหลือเรื่องเงินทุนและสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลาน คิดเป็นร้อยละ 5.08 และความช่วยเหลือในเรื่องอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 10.59 โดยมีจำนวนครัวเรือนที่ไม่ต้องการความช่วยเหลือใดๆ จากรัฐ คิดเป็นร้อยละ 3.81 ดังตารางที่ 45

ตารางที่ 45 ความช่วยเหลือที่ต้องการจากภาครัฐของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ	227	96.19
พัฒนาสาธารณูปโภค เช่น น้ำ ไฟฟ้า ถนน โทรศัพท์ ห้องน้ำ	110	46.61
การประกันราคาและจัดหาตลาดรับซื้อผลิตผลทางการเกษตร	78	33.05
พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม	71	30.08
ส่งเสริมอาชีพเกษตรและนอกเกษตรกรรมเพื่อเพิ่มความรู้/รายได้	63	26.69
ลดต้นทุนการผลิตและสนับสนุนปัจจัยการผลิต	43	18.22
จัดหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ	43	18.22
จัดหาที่ดินทำกินเพิ่ม	29	12.29
ออกเอกสารสิทธิ์ที่ทำกิน	24	10.17
ให้ความช่วยเหลือเรื่องทุนและการศึกษาของบุตรหลาน	12	5.08
ความช่วยเหลืออื่นๆ ^{1/}	25	10.59
ไม่ต้องการความช่วยเหลือใดๆ จากภาครัฐ	9	3.81

หมายเหตุ: บางครัวเรือนมีความช่วยเหลือที่ต้องการจากรัฐมากกว่า 1 เรื่อง

^{1/} การส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน, ช่วยเหลือและจัดหาปัจจัยการครองชีพ, แก้ปัญหาหนี้สิน, การจัดทำบัตรประจำตัวประชาชน, แก้ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์, การดูแลสิทธิคนพิการ, การให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ

ที่มา: จากการสำรวจ

6. การรับรู้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของครัวเรือน

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 88.14 รองลงมามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ คิดเป็นร้อยละ 69.49 และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน คิดเป็นร้อยละ 55.51 ดังตารางที่ 46

ตารางที่ 46 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของครัวเรือน

การมีส่วนร่วม	อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้		อนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ		อนุรักษ์ทรัพยากรดิน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	จำนวน	จำนวน	ร้อยละ
มี	208	88.14	164	69.49	131	55.51
ไม่มี	28	11.86	72	30.51	105	44.49
รวม	236	100.00	236	100.00	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 47 การรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับจากป่าไม้ของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
มีประโยชน์	232	98.31
ช่วยให้อากาศชุ่มชื้นและฝนตกตามฤดูกาล	167	70.76
เป็นแหล่งอาหาร	117	49.58
ให้ไม้เพื่อใช้ประโยชน์ต่างๆ	116	49.15
ช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน	79	33.47
ช่วยให้ภูมิประเทศสวยงามและเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ	47	19.92
ช่วยป้องกันอุทกภัย	45	19.07
เป็นแหล่งยารักษาโรค	34	14.41
ช่วยป้องกันการพังทลายของดิน	30	12.71
ช่วยบรรเทาความรุนแรงของลมพายุ	26	11.02
เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร	10	4.24
เป็นแหล่งเพิ่มพูนรายได้แก่ครอบครัว	7	2.97
รักษาระบบนิเวศน์	6	2.54
เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า	3	1.27
ทำให้อากาศบริสุทธิ์	2	0.85
เป็นที่เลี้ยงสัตว์	1	0.42
ไม่มีประโยชน์ใดๆ เลย	4	1.69

หมายเหตุ: คำถามตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ที่มา: จากการสำรวจ

ประโยชน์ที่ได้รับจากป่าไม้

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับการรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับจากป่าไม้ พบว่า คราวเรือนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 98.31 รับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากป่าไม้ โดยส่วนใหญ่เห็นว่าป่าไม้มีประโยชน์ช่วยให้อากาศชุ่มชื้นและฝนตกต้องตามฤดูกาล คิดเป็นร้อยละ 70.76 รองลงมา รับรู้ว่าเป็นแหล่งอาหาร ให้ไม้เพื่อใช้ประโยชน์ต่างๆ ช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ช่วยทำให้ภูมิประเทศสวยงามและเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และช่วยป้องกันอุทกภัย คิดเป็นร้อยละ 49.58, 49.15, 33.47, 19.92 และ 19.07 ตามลำดับ โดยมีคราวเรือนที่เห็นว่าป่าไม้ไม่มีประโยชน์ใดๆ เลย คิดเป็นจำนวนร้อยละ 1.69 รายละเอียดแสดงตามตารางที่ 47

ตารางที่ 48 การรับรู้ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากสัตว์ป่าของคราวเรือน

รายการ	จำนวน (คราวเรือน)	ร้อยละ
มีประโยชน์	220	93.22
ช่วยรักษาสมดุลทางธรรมชาติ	126	53.39
เป็นอาหาร	87	36.86
ให้ความเพลิดเพลิน พักผ่อนหย่อนใจ	28	11.86
นำมาเลี้ยงเพื่อความเพลิดเพลิน	11	4.66
เป็นประโยชน์ต่อลูกหลาน	11	4.66
เป็นสินค้าเพื่อเพิ่มรายได้เสริมแก่คราวเรือน	9	3.81
ล่าเพื่อการศึกษาและการศึกษา	6	2.54
ไม่มีประโยชน์	16	6.78
ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ	3	1.27

หมายเหตุ: คำถามตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ที่มา: จากการสำรวจ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากสัตว์ป่า

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากสัตว์ป่า พบว่า คราวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าสัตว์ป่ามีประโยชน์ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 93.22 ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับจากสัตว์ป่า คือ ช่วยรักษาสมดุลทางธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 53.39 รองลงมาเห็นว่าป็นอาหาร ให้ความเพลิดเพลินและพักผ่อนหย่อนใจ เห็นว่าไม่มีประโยชน์เลย

นำมาเลี้ยงเพื่อความเพลิดเพลิน เป็นประโยชน์ต่อลูกหลาน เป็นสินค้าเพื่อเพิ่มรายได้เสริมแก่ครัวเรือน ค่าเพื่อการกีฬาและการศึกษา ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ และถ้ามีสัตว์ป่าก็จะทำให้รู้ว่าป่าไม้ยังอุดมสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 36.90, 11.84, 6.80, 4.70, 4.65, 3.80, 2.50, 2.11, 1.27 และ 0.42 ตามลำดับ ดังตารางที่ 48

ป่าชุมชน

จากครัวเรือนตัวอย่างที่ได้สัมภาษณ์ พบว่า ในชุมชนของครัวเรือนมีป่าชุมชน 177 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 75 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ดังตารางที่ 49 โดยส่วนใหญ่มีวิถีในการรักษาป่าไม้ในชุมชน คือ ให้มีมาตรการและกฎเกณฑ์การดูแลและใช้ประโยชน์ของป่าชุมชน คิดเป็นร้อยละ 78.53 รองลงมา เรื่องเกี่ยวกับการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 34.46 การดูแลรักษาป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 32.20 และการให้ความรู้และรณรงค์เรื่องป่าไม้ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 23.73 เพื่อพิจารณาแต่ละส่วน พบว่า ส่วนใหญ่ชุมชนมีวิถีในการรักษาป่าชุมชนโดยให้มีกฎของชุมชนในการใช้พื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 46.89 รองลงมา ได้แก่ การกำหนดเขตที่ทำกินและเขตป่าให้ชัดเจน ให้ความรู้เกี่ยวกับป่าไม้ ช่วยดูแลรักษาป่า/ไม่ให้เกิดไฟป่า จัดให้มีเวรยามเฝ้าป่า และช่วยกันปลูกป่าเพิ่ม/ทดแทน คิดเป็นร้อยละ 29.94, 21.47, 15.82, 15.25 และ 14.12 ตามลำดับ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 50

ตารางที่ 49 ป่าชุมชนของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
มีป่าชุมชน	177	75.00
ไม่มีป่าชุมชน	59	25.00
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 50 วิธีการรักษาป่าไม้ในชุมชนของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
มาตรการและกฎเกณฑ์	139	78.53
ให้มีกฎของชุมชนในการใช้พื้นที่	83	46.89
กำหนดเขตที่ทำกินและเขตป่าให้ชัดเจน	53	29.94
ปฏิบัติตามกฎที่ตั้งขึ้นของผู้นำชุมชน	3	1.69
การเพิ่มพื้นที่ป่าไม้	61	34.46
ช่วยกันปลูกป่าเพิ่ม/ทดแทน	25	14.12
ไม่ถางหรือทำลายป่า	21	11.86
ทำแนวกันไฟป้องกันไฟป่า	15	8.47
การดูแลรักษา	57	32.20
ช่วยดูแลรักษาป่า/ไม่ให้เกิดไฟป่า	28	15.82
จัดให้มีเวรยามเฝ้าป่า	27	15.25
แจ้งเจ้าหน้าที่หรือกรรมการหมู่บ้านเมื่อเห็นการกระทำผิดกฎ	2	1.13
การให้ความรู้	42	23.73
ให้ความรู้เกี่ยวกับป่าไม้	38	21.47
จัดกลุ่มอนุรักษ์ป่าไม้/ประชาสัมพันธัณรณรงค์	4	2.26
รวม	177	100.00

หมายเหตุ: คำถามตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ที่มา: จากการสำรวจ

ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ และความรู้ด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่าง

1. ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้

ผลการศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในเขตพื้นที่โครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่จากครัวเรือนตัวอย่าง เป็นการวิเคราะห์โดยการให้คะแนนการตอบคำถามของครัวเรือนใน 2 ลักษณะ คือ คำตอบใช่ และ ไม่ใช่ โดยเกณฑ์ในการให้คะแนนในการตอบ คือ การตอบคำถามในเชิงบวก ถ้าตอบว่าใช่จะได้ 1 คะแนน ถ้าตอบว่าไม่ใช่จะได้ 0 คะแนน ซึ่งคำถามในเชิงบวกประกอบด้วยคำถามข้อที่ 1-7, 11-12, 15-21, 24 และ 28-30 สำหรับการตอบคำถามในเชิงลบมีเกณฑ์การให้คะแนนตรงข้ามกับการให้คะแนนคำถามเชิงบวก คือ ตอบ

ว่าใช่จะได้ 0 คะแนน ตอบว่าไม่ใช่จะได้ 1 คะแนน ซึ่งคำถามในเชิงลบประกอบด้วยคำถามข้อที่ 8-10, 13-14, 22-23 และ 25-27 หลังจากนั้นรวมคะแนนที่ครัวเรือนได้รับหารด้วยจำนวนข้อคำถาม แล้วแบ่งระดับความรู้ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ ส่วนการวัดความรู้ความเข้าใจในคำถามแต่ละข้อสามารถวิเคราะห์ได้โดยการหาค่าเฉลี่ยจากคะแนนที่ได้ในข้อนั้นๆ หารด้วยจำนวนครัวเรือนทั้งหมดเป็นเกณฑ์ในการวัดรวมทั้งสิ้น 30 ข้อ โดยแบ่งช่วงระดับคะแนนเฉลี่ยออกเป็น

0.00 - 0.33 หมายถึง มีระดับความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ต่ำ

0.34 - 0.66 หมายถึง มีระดับความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้
ปานกลาง

0.67 - 1.00 หมายถึง มีระดับความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้สูง

ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้สูง คือเท่ากับ 0.82 หรือร้อยละ 82 โดยครัวเรือนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ที่ว่า การดูแลรักษาป่าเป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชนมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยถึง 1.00 รองลงมา มีความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ที่ว่าทรัพยากรป่าไม้มีประโยชน์ช่วยทำให้ดินชุ่มชื้น และอุดมสมบูรณ์ ดินไม้ช่วยรักษาความชื้นของดินและช่วยเก็บน้ำ และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จะช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.99 ส่วนความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ที่ช่วยทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลและป้องกันน้ำท่วม ทรัพยากรป่าไม้หมายถึงป่าไม้และสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในป่า ทรัพยากรป่าไม้ถือเป็นสิ่งแวดล้อมดังนั้นการตัดไม้ทำลายป่าจึงมีผลกระทบต่อทรัพยากรชนิดอื่นๆ ด้วย น้ำมากหรือน้ำน้อยในแหล่งน้ำมีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ ป่าไม้เป็นเสมือนแหล่งอาหาร การทำลายทรัพยากรป่าไม้จะทำให้โลกร้อนขึ้นเกิดความแห้งแล้งมากขึ้นในปีต่อๆ ไป การเพาะปลูกในพื้นที่ลาดชันหากทราบบริการปลูกหน้าดินจะพังทลายน้อยลง การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในปัจจุบันมีส่วนทำให้สารพิษตกค้างในดินและแหล่งน้ำ การปลูกพืชบางชนิดช่วยลดการพังทลายของดิน และป่าไม้ช่วยลดความแรงของน้ำท่วมฉับพลัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.98, 0.97, 0.96, 0.95, 0.95, 0.93, 0.93, 0.92, 0.91 และ 0.90 ตามลำดับ

สำหรับความรู้ความเข้าใจที่ว่าป่าไม้ส่วนใหญ่ถูกทำลายโดยมนุษย์ การปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่เกษตรของตนเองช่วยลดการบุกรุกทำลายป่าได้ และสารเคมีที่ตกค้างในแหล่งน้ำไม่เป็น

อันตรายต่อการใช้น้ำเพื่ออุปโภคและบริโภคของชาวบ้านและสัตว์เลี้ยง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87, 0.85 และ 0.83 ตามลำดับ ส่วนชาวบ้านสามารถป้องกันการชะล้างพังทลายของดินได้ด้วยตนเอง น้ำฝนที่ชะล้างดินลงสู่แม่น้ำมีผลทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดกฎหมายป่าไม้ไม่รุนแรงทำให้มีการบุกรุกเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน คือ 0.80 ในส่วนความรู้ความเข้าใจที่ข่าวสารเคมีที่ใช้ในการปราบศัตรูพืชทุกชนิดเป็นอันตรายต่อศัตรูพืชแต่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้ฉีดพ่น การบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าไม้เพื่อใช้ในการทำการเกษตรไม่เป็นการผิดกฎหมายเนื่องจากมีความจำเป็นในการดำรงชีวิต ป่าไม้เป็นแหล่งเพิ่มพูนรายได้แก่ครอบครัว ป่าไม้ไม่มีผลทำให้ผลผลิตดีขึ้นหรือน้อยลง และการเผาป่าเป็นวิธีที่สะดวกช่วยลดต้นทุนและปลูกพืชได้เร็ว ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.76, 0.72, 0.72, 0.68 และ 0.68 และตามลำดับ

ทั้งนี้ครัวเรือนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ปานกลางในด้านที่ว่า การปลูกพืชคลุมดินไม่มีผลทำให้ความชุ่มชื้นของดินเพิ่มขึ้น การเผาป่าไม่ทำให้ป่าขาดความอุดมสมบูรณ์ ไม้ไผ่และหน่อไม้รวมทั้งรังผึ้งและแมลงที่อยู่ในป่าไม่ถือว่าเป็นทรัพยากรป่าไม้ การใช้สารเคมีในปริมาณที่มากจะทำให้ผลผลิตดีขึ้นและกำจัดศัตรูพืชได้ดี และป่าไม้หมายถึงต้นไม้ที่เกิดขึ้นเองในป่าโดยต้นไม้ที่นำไปปลูกไม่ถือว่าเป็นป่าไม้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.64, 0.59, 0.56, 0.47 และ 0.39 ตามลำดับ ดังรายละเอียดแสดงตามตารางที่ 49

จากความรู้ความเข้าใจของราษฎรในพื้นที่ที่สามารถที่สรุปได้ว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ในเกณฑ์ที่สูง ไม่มีข้อคำถามใดที่ครัวเรือนมีความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้น้อย โดยรู้จักคุณค่าและความหมายของทรัพยากรป่าไม่ว่ามีประโยชน์ต่อทรัพยากรอื่นๆ อย่างไรบ้างทั้งทรัพยากรดิน น้ำ และสัตว์ป่า เช่น เป็นแหล่งของต้นน้ำลำธาร ช่วยรักษาและสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดิน เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่ารวมทั้งสร้างความสมดุลต่อสิ่งแวดล้อมและมีประโยชน์ต่อชุมชนในการเป็นแหล่งอาหาร โดยที่ราษฎรต่างรู้ดีว่าการรักษาป่าเป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชนในการที่จะช่วยดูแลรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เอาไว้เพื่อประโยชน์ทั้งเก็บหาของป่าและการอนุรักษ์ไว้เพื่อชุมชน แต่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้บางอย่างยังเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง เช่น การเผาป่าจะไม่ทำให้ป่าขาดความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีความเข้าใจในลักษณะดังกล่าวอยู่เนื่องจากวัฒนธรรมของชาวเขาที่มีการทำไร่เลื่อนลอยโดยการเผาป่าเพื่อใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกพืชอันเป็นวิธีที่ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็วจากอดีตถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามก็ยังมีความรู้ความเข้าใจดีว่าการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายเนื่องจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาทำความเข้าใจว่าการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เป็นสิ่งผิดกฎหมายและได้กั้นแนวเขตพื้นที่ระหว่างพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เพาะปลูก และ

ในส่วนความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชที่ยังไม่มีความรู้เพียงพอ โดยเข้าใจว่าการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในปริมาณที่สูงจะทำให้ได้ผลผลิตที่สูงตาม โดยไม่ทราบเกี่ยวกับวิธีการใช้ที่ถูกต้องและอันตรายที่จะเกิดขึ้น รู้เพียงว่าสารเคมีที่ใช้จะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ฉีดพ่นและก่อให้เกิดการตกค้างของสารเคมีในดินและแหล่งน้ำ โดยไม่ทราบถึงผลกระทบที่จะตามมาต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ และสิ่งแวดล้อม ส่วนความเข้าใจที่ว่าป่าไม้หมายถึงต้นไม้ที่เกิดขึ้นเองในป่า โดยต้นไม้ที่นำไปปลูกในป่าไม้อถือว่าเป็นป่าไม้ เป็นความรู้ความเข้าใจที่ครัวเรือนรับรู้ได้น้อยที่สุด เนื่องจากชาวเขาส่วนใหญ่ยังเข้าใจว่าป่าไม้จะต้องเป็นป่าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือรอให้พื้นดินโดยธรรมชาติหากได้มีการเข้าไปใช้พื้นที่ป่าดังกล่าว เช่นเดียวกับความเข้าใจที่ว่าไม้ไผ่และหน่อไม้ รวมทั้งรังผึ้งและแมลงที่อยู่ในป่าไม้อถือว่าเป็นทรัพยากรป่าไม้ เนื่องจากทรัพยากรเหล่านี้ชาวเขาคิดว่าเป็นผลพลอยได้จากป่าหรือเป็นของป่าโดยคิดว่าทรัพยากรป่าไม้ก็คือต้นไม้ที่เกิดขึ้นเองในป่าเท่านั้นและไม้ไผ่และหน่อไม้ก็มีการปลูกและเกิดขึ้นเองในพื้นที่ครัวเรือนและพื้นที่เพาะปลูกของตนเองด้วยจึงทำให้เข้าใจว่าทรัพยากรเหล่านี้ไม่ใช่ทรัพยากรป่าไม้ แต่โดยภาพรวมแล้วครัวเรือนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ในเกณฑ์ที่สูง

ตารางที่ 51 ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนในพื้นที่

ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของ ทรัพยากรป่าไม้	คำตอบ				ค่าเฉลี่ย	ระดับความรู้ ความเข้าใจ
	ใช่		ไม่ใช่			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง ป่าไม้และ สัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในป่า	228	96.60	8	3.40	0.97	สูง
2. ทรัพยากรป่าไม้มีประโยชน์ช่วยทำให้ ดินชุ่มชื้นและอุดมสมบูรณ์	234	99.20	2	0.80	0.99	สูง
3. ทรัพยากรป่าไม้ช่วยให้ฝนตกต้อง ตามฤดูกาล และป้องกันน้ำท่วม	232	98.30	4	1.70	0.98	สูง
4. น้ำมากหรือน้ำน้อยในแหล่งน้ำมีส่วน เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้	225	95.30	11	4.70	0.95	สูง
5. ป่าไม้เป็นเสมือนแหล่งอาหาร	224	94.90	12	5.10	0.95	สูง
6. ป่าไม้ส่วนใหญ่ถูกทำลายโดยมนุษย์	206	87.30	30	12.70	0.87	สูง
7. ป่าไม้เป็นแหล่งเพิ่มพูนรายได้แก่ ครอบครัว	171	72.50	65	27.50	0.72	สูง

ตารางที่ 51 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของ ทรัพยากรป่าไม้	คำตอบ					ระดับความรู้ ความเข้าใจ
	ใช่		ไม่ใช่		ค่าเฉลี่ย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
8. ป่าไม้ไม่มีผลทำให้ผลผลิตดีขึ้นหรือน้อยลง	75	31.80	161	68.20	0.68	สูง
9. ป่าไม้หมายถึงต้นไม้ที่เกิดขึ้นเองในป่า โดยต้นไม้ที่นำไปปลูกไม่ถือว่าเป็นป่าไม้	144	61.00	92	39.00	0.39	ปานกลาง
10. ไม้ไผ่และหน่อไม้ รวมทั้งรังผึ้งและแมลงที่อยู่ในป่าไม่ถือว่าเป็นทรัพยากรป่าไม้	103	43.60	133	56.40	0.56	ปานกลาง
11. ดินไม้ช่วยรักษาความชื้นของดินและช่วยเก็บน้ำ	233	98.70	3	1.30	0.99	สูง
12. ป่าไม้ช่วยลดความแรงของน้ำท่วมฉับพลัน	213	90.30	23	9.70	0.90	สูง
13. การเผาป่าเป็นวิธีที่สะดวก ช่วยลดต้นทุน และปลูกพืชได้เร็ว	75	31.80	161	68.20	0.68	สูง
14. การเผาป่าไม่ทำให้ป่าขาดความอุดมสมบูรณ์	96	40.70	140	59.30	0.59	ปานกลาง
15. การทำลายทรัพยากรป่าไม้ จะทำให้โลกร้อนขึ้นเกิดความแห้งแล้งมากขึ้นในปีต่อไป	220	93.20	16	6.80	0.93	สูง
16. ทรัพยากรป่าไม้ถือเป็นสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการตัดไม้ทำลายป่าจึงมีผลกระทบต่อทรัพยากรชนิดอื่นๆ ด้วย	227	96.20	9	3.80	0.96	สูง
17. การปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่เกษตรของตนเอง ช่วยลดการบุกรุกทำลายป่าได้	200	84.70	36	15.30	0.85	สูง
18. ชาวบ้านสามารถป้องกันการชะล้างพังทลายของดินได้ด้วยตนเอง	188	79.70	48	20.30	0.80	สูง

ตารางที่ 51 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของ ทรัพยากรป่าไม้	คำตอบ					ระดับความรู้ ความเข้าใจ
	ใช่		ไม่ใช่		ค่าเฉลี่ย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
19. การปลูกพืชบางชนิดช่วยลดการ พังทลายของดิน	215	91.10	21	8.90	0.91	สูง
20. การเพาะปลูกในพื้นที่ลาดชันหาก ทราบวิธีปลูกหน้าดินจะพังทลาย น้อยลง	220	93.20	16	6.80	0.93	สูง
21. น้ำฝนที่ชะล้างดินลงสู่แม่น้ำมีผล ทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์	189	80.10	47	19.90	0.80	สูง
22. การปลูกพืชคลุมดินไม่มีผลทำให้ ความชุ่มชื้นของดินเพิ่มขึ้น	86	36.40	150	63.60	0.64	ปานกลาง
23. สารเคมีที่ตกค้างในแหล่งน้ำ ไม่ เป็นอันตรายต่อการใช้น้ำเพื่อ อุปโภคและบริโภคของชาวบ้าน และสัตว์เลี้ยง	41	17.40	195	82.60	0.83	สูง
24. การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัด ศัตรูพืชในปัจจุบันมีส่วนทำให้ สารพิษตกค้างในดินและแหล่งน้ำ	217	91.90	19	8.10	0.92	สูง
25. การใช้สารเคมีในปริมาณที่มากจะ ทำให้ผลผลิตดีขึ้นและกำจัด ศัตรูพืชได้ดี	124	52.50	112	47.50	0.47	ปานกลาง
26. สารเคมีที่ใช้ในการปราบศัตรูพืช ทุกชนิดเป็นอันตรายต่อศัตรูพืช แต่ ไม่เป็นอันตรายต่อผู้ฉีดพ่น	57	24.20	179	75.80	0.76	สูง
27. การบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าไม้เพื่อ ใช้ในการทำการเกษตร ไม่เป็นการ ผิดกฎหมาย เนื่องจากมีความ จำเป็นในการดำรงชีวิต	65	27.50	171	72.50	0.72	สูง
28. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จะช่วย รักษาดินและน้ำ	233	98.70	3	1.30	0.99	สูง

ตารางที่ 51 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญ ของทรัพยากรป่าไม้	คำตอบ				ค่าเฉลี่ย	ระดับความรู้ ความเข้าใจ
	ใช่		ไม่ใช่			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
29. การช่วยดูแลรักษาป่าเป็นหน้าที่ ของทุกคนในชุมชน	235	99.60	1	0.40	1.00	สูง
30. การลงโทษแก่ผู้กระทำผิด กฎหมายป่าไม้ไม่รุนแรงทำให้มี การบุกรุกเพิ่มขึ้น	188	79.70	48	20.30	0.80	สูง
รวม	5,164	72.94	1,916	27.06	0.82	สูง

ที่มา: จากการสำรวจ

2. ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ผลการศึกษาเรื่องความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในเขตพื้นที่โครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่จากครัวเรือนตัวอย่าง เป็นการวิเคราะห์โดยการให้คะแนนการตอบคำถามของครัวเรือนใน 2 ลักษณะ คือ คำตอบเห็นด้วย และไม่เห็นด้วย โดยเกณฑ์ในการให้คะแนนในการตอบ คือ การตอบคำถามในเชิงบวก ถ้าตอบว่าเห็นด้วยจะได้ 1 คะแนน ถ้าตอบว่าไม่เห็นด้วยจะได้ 0 คะแนน ซึ่งคำถามในเชิงบวกประกอบด้วยคำถามข้อที่ 1-5, 12-15 และ 18-19 สำหรับการตอบคำถามในเชิงลบมีเกณฑ์การให้คะแนนตรงข้ามกับการให้คะแนนคำถามเชิงบวก คือ ตอบว่าเห็นด้วยจะได้ 0 คะแนน ตอบว่าไม่เห็นด้วยจะได้ 1 คะแนน ซึ่งคำถามในเชิงลบประกอบด้วยคำถามข้อที่ 6-11, 16-17 และ 20-25 หลังจากนั้นรวมคะแนนที่ครัวเรือนได้รับหารด้วยจำนวนข้อคำถามแล้วแบ่งระดับความรู้ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ ส่วนการวัดความรู้ด้านการอนุรักษ์ในคำถามแต่ละข้อสามารถวิเคราะห์ได้โดยการหาค่าเฉลี่ยจากคะแนนที่ได้ในข้อนั้นๆ หารด้วยจำนวนครัวเรือนทั้งหมดเป็นเกณฑ์ในการวัดรวมทั้งสิ้น 25 ข้อ โดยแบ่งช่วงระดับคะแนนเฉลี่ยออกเป็น

0.00 - 0.33 หมายถึง มีระดับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่ำ

0.34 - 0.66 หมายถึง มีระดับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ปานกลาง

0.67 - 1.00 หมายถึง มีระดับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สูง

ผลการศึกษา พบว่า คราวเรือนมีความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับที่สูงเท่ากับ 0.80 หรือร้อยละ 80 โดยมีความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ว่าควรจะเข้าร่วมปลูกป่าด้วยถ้ามีการปลูกป่าในลักษณะประชาอาสาสมัครมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.99 รองลงมา มีความรู้ที่ว่าทุกคนต้องช่วยดูแลรักษาป่าไม้โดยการไม่ตัดไม้ทำลายป่า และการปลูกป่าของรัฐหรือชุมชนทำให้สภาพทั่วไปของหมู่บ้านดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 0.98 ส่วนความรู้ที่ว่าทุกคนต้องช่วยดูแลรักษาป่าไม้โดยการช่วยจับกุมชี้เบาะแสผู้กระทำความผิด ทุกคนต้องช่วยดูแลรักษาป่าไม้โดยการไม่ล่าสัตว์ และผู้ได้รับประโยชน์จากการปลูกป่ามากที่สุดคือคนไทยทั่วประเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 0.97 สำหรับการวางแผนไม่ให้ใครเข้าไปตัดไม้เป็นการสร้างอนาคตที่ดีอย่างหนึ่งให้แก่ลูกหลาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.95 การที่ประเทศต้องกู้ยืมเงินจากต่างชาติ ควรตัดไม้ไปขายเอาเงินใช้หนี้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93

สำหรับความรู้ด้านการอนุรักษ์ที่ว่าการมีไฟฟ้าเพิ่มขึ้นเป็นสิ่งดีเพราะช่วยเพิ่มที่ดินทำกินได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.89 คิดว่าปัญหาป่าไม้ในปัจจุบันเกิดจากการกระทำของคนเราทั้งสิ้น และการตัดไม้ในป่าไปขายจะเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้ประเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 0.88 ควรให้เจ้าหน้าที่ปราบปรามผู้ตัดไม้ทำลายป่าอย่างจริงจัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87 การมีไฟฟ้าเพิ่มขึ้นเป็นสิ่งดีเพราะสะดวกต่อการเก็บหาของป่า/ล่าสัตว์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.86 คนไทยทุกคนในชุมชนมีสิทธิเข้าจับจองบุกรุกแผ้วถางป่าได้ และควรโค่นป่าเพื่อนำที่ดินไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นที่คุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 0.82 ผู้ลักลอบตัดไม้ทำลายป่าโดยเจ้าหน้าที่ไม่พบเห็นถือว่าไม่ผิดกฎหมาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.81 การไม่ตัดไม้ทำลายป่าช่วยให้ชุมชนของท่านไม่อดอยาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.80 ส่วนความคิดเห็นว่าการป้องกันรักษาป่าไม้เป็นสิ่งที่เสียเวลาเพราะป่ายังถูกทำลายหมดอยู่ดี ไม่มีความจำเป็นเลยที่จะต้องตัดไม้ในป่ามาใช้เนื่องจากสามารถใช้วัสดุอื่นทดแทนได้ การดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป่าไม้เท่านั้น และการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการป้องกันรักษาป่าทำให้เป็นที่รังเกียจของคนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.79, 0.78, 0.72 และ 0.70 ตามลำดับ

ส่วนที่เหลืกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ปานกลาง ได้แก่ ความรู้ที่ว่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าควรมีการจัดการลักษณะริสอร์ท ที่ทำให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว ป่าไม้ที่เสื่อมโทรมแล้วให้นำมาเป็นที่อยู่อาศัย การตัดไม้ไปใช้สอย เป็นสิ่งที่ไม่เสียหาย เพราะสามารถปลูกทดแทนได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.47, 0.42 และ 0.39 ตามลำดับ ส่วนความรู้ด้านการอนุรักษ์ที่ว่า

ป่าไม้ที่เสื่อมโทรมแล้วให้นำมาเป็นที่ทำกินได้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เท่ากับ 0.38 รายละเอียดแสดงตามตารางที่ 50

จากการศึกษาสรุปได้ว่าความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์ที่สูงโดยส่วนใหญ่เห็นว่าในชุมชนควรมีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เอาไว้ทั้งการดูแลรักษา การช่วยกันปลูกป่า เป็นหูเป็นตาป้องกันไฟป่าที่จะเกิดขึ้นและการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ทั้งการเป็นแหล่งของต้นน้ำลำธาร แหล่งอาหาร ความชุ่มชื้นและอากาศที่บริสุทธิ์ รวมถึงเป็นได้เล็งเห็นประโยชน์ที่ลูกหลานของตนจะได้รับประโยชน์ในอนาคตด้วยทำให้ชุมชนเหล่านี้มีการจัดการดูแลและป่าไม้ในเขตชุมชนของตนเอง ทั้งการออกกฎเกณฑ์และการจัดตั้งป่าชุมชน ในขณะที่ความรู้ความเข้าใจบางประเด็นในส่วนของผู้ที่ป่าเสื่อมโทรมที่มีความคิดเห็นว่าควรจะนำพื้นที่เหล่านี้มาเป็นพื้นที่อยู่อาศัยหรือพื้นที่ทำกิน เนื่องจากกลุ่มชาวเขาในปัจจุบันมีพื้นที่จำกัดในการทำเกษตรและที่อยู่อาศัยจากการจำกัดพื้นที่ทำกินของภาครัฐในการกันพื้นที่เป็นพื้นที่ป่าไม้และการขยายตัวของชุมชนทำให้ชาวเขาจึงคิดว่าพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเหล่านี้สามารถหรือควรจะนำมาให้เป็นพื้นที่ทำกินได้ ซึ่งอันที่จริงแล้วพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเหล่านี้สามารถที่จะฟื้นฟูสภาพพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ป่าไม้ได้ การตัดไม้ไปใช้สอยไม่เสียหายสามารถที่จะปลูกทดแทนได้เป็นความคิดเห็นอีกประการหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเช่นนี้เพราะวิถีชีวิตที่ต้องใช้ไม้ในการเป็นเชื้อเพลิงและสร้างที่อยู่อาศัย ทำให้จำเป็นต้องใช้ไม้จากป่าโดยมีความคิดว่าเมื่อใช้แล้วก็ปลูกทดแทนได้ซึ่งความเป็นจริงแล้วป่าไม้ไม่สามารถที่จะเจริญเติบโตได้ตามการใช้ประโยชน์และการขยายตัวของประชากรที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่ก็มีให้เห็นในการใช้วัสดุอื่นทดแทนไม้ในเกณฑ์ที่สูงเช่นกัน ส่วนความคิดในการนำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามาจัดการในลักษณะรีสอร์ท เพื่อที่ทำให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว เพราะชาวเขาเหล่านี้เห็นว่าการท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนของตนเองมีรายได้จากการขายสินค้าหัตถกรรมและบริการอื่นๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวเพราะปัจจุบันพื้นที่ของโครงการหลวงได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชาวไทยและชาวต่างประเทศซึ่งนำรายได้สู่คนในพื้นที่ จึงมีความเห็นดังกล่าว ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเพราะเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเป็นพื้นที่ป่าไม้ควรที่จะจัดเป็นแหล่งอนุรักษ์และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์มากกว่าการเป็นรีสอร์ทซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรป่าไม้ แต่โดยภาพรวมแล้วครัวเรือนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในเกณฑ์ที่สูง

ตารางที่ 52 ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนในพื้นที่

ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	คำตอบ					ระดับความรู้ด้านการอนุรักษ์
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ค่าเฉลี่ย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. การไม่ตัดไม้ทำลายป่า ช่วยให้ชุมชนของท่านไม่อดอยาก	189	80.10	47	19.90	0.80	สูง
2. คิดว่าปัญหาป่าไม้ในปัจจุบันเกิดจากการกระทำของคนเราทั้งสิ้น	207	87.70	29	12.30	0.88	สูง
3. ทุกคนต้องช่วยดูแลรักษาป่าไม้โดยการช่วยจับกุมชี้เบาะแสดูผู้กระทำผิด	228	96.60	8	3.40	0.97	สูง
4. ทุกคนต้องช่วยดูแลรักษาป่าไม้โดยการไม่ตัดไม้ทำลายป่า	232	98.30	4	1.70	0.98	สูง
5. ทุกคนต้องช่วยดูแลรักษาป่าไม้โดยการไม่ล่าสัตว์	228	96.60	8	3.40	0.97	สูง
6. การดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป่าไม้เท่านั้น	65	27.50	171	72.50	0.72	สูง
7. ป่าไม้ที่เสื่อมโทรมแล้วให้นามาเป็นที่อยู่อาศัย	136	57.60	100	42.40	0.42	ปานกลาง
8. ป่าไม้ที่เสื่อมโทรมแล้วให้นามาเป็นที่ทำกินได้	146	61.90	90	38.10	0.38	ปานกลาง
9. การมีไฟป่าเพิ่มขึ้นเป็นสิ่งดี เพราะช่วยเพิ่มที่ดินทำกินได้	27	11.40	209	88.60	0.89	สูง
10. การมีไฟป่าเพิ่มขึ้นเป็นสิ่งดี เพราะสะดวกต่อการเก็บหาของป่า/ล่าสัตว์	32	13.60	204	86.40	0.86	สูง
11. ควรโค่นป่า เพื่อนำที่ดินไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นที่คุ้มค่า	42	17.80	194	82.20	0.82	สูง
12. ควรให้เจ้าหน้าที่ปราบปรามผู้ตัดไม้ทำลายป่าอย่างจริงจัง	205	86.90	31	13.10	0.87	สูง
13. การปลูกป่าของรัฐหรือชุมชนทำให้สภาพทั่วไปของหมู่บ้านท่านดีขึ้น	231	97.90	5	2.10	0.98	สูง

ตารางที่ 52 (ต่อ)

ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	คำตอบ					
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ค่าเฉลี่ย	ระดับความรู้ด้านการอนุรักษ์
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
14. ผู้ได้รับประโยชน์จากการปลูกป่ามากที่สุดคือคนไทยทั่วประเทศ	230	97.50	6	2.50	0.97	สูง
15. ควรจะเข้าร่วมปลูกป่าด้วยถ้ามีการปลูกป่าในลักษณะประชาอาสาสมัคร	234	99.20	2	0.80	0.99	สูง
16.การป้องกันรักษาป่าไม้เป็นสิ่งที่เสียเวลา เพราะป่ายังถูกทำลายหมดอยู่ดี	49	20.80	187	79.20	0.79	สูง
17.การตัดไม้ในป่าไปขายจะเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้ประเทศ	28	11.90	208	88.10	0.88	สูง
18. ไม่มีความจำเป็นเลยที่จะต้องตัดไม้ในป่ามาใช้ เนื่องจากสามารถใช้วัสดุอื่นทดแทนได้	185	78.40	51	21.60	0.78	สูง
19. การหวงห้ามไม่ให้ใครเข้าไปตัดไม้เป็นการสร้างอนาคตที่ดีอย่างหนึ่งให้แก่ลูกหลาน	225	95.30	11	4.70	0.95	สูง
20. การตัดไม้ไปใช้สอย เป็นสิ่งที่ไม่เสียหาย เพราะสามารถปลูกทดแทนได้	145	61.40	91	38.60	0.39	ปานกลาง
21. การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการป้องกันรักษาป่า ทำให้เป็นที่รังเกียจของคนหมู่บ้าน	71	30.10	165	69.90	0.70	สูง
22. คนไทยทุกคน ในชุมชนมีสิทธิเข้าจับจองบุกรุกแผ้วถางป่าได้	42	17.80	194	82.20	0.82	สูง
23. การที่ประเทศต้องกู้ยืมเงินจากต่างชาติ ควรตัดไม้ไปขายเอาเงินใช้หนี้	16	6.80	220	93.20	0.93	สูง

ตารางที่ 52 (ต่อ)

ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้	คำตอบ				ค่าเฉลี่ย	ระดับความรู้ ด้านการ อนุรักษ์
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
24. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าควรมีการ จัดการลักษณะรีสอร์ท ที่ทำให้ เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว	124	52.50	112	47.50	0.47	ปานกลาง
25. ผู้ลักลอบตัดไม้ทำลายป่าโดย เจ้าหน้าที่ไม่พบเห็นถือว่าไม่ผิด กฎหมาย	46	19.50	190	80.50	0.81	สูง
รวม	3,363	57.00	2,537	43.00	0.80	สูง

ที่มา: จากการสำรวจ

การพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในเขตพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่

การพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในเขตพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่ผู้
ศึกษาได้ทำการศึกษาโดยมีรายละเอียดดังนี้

การพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากของป่า

จากการศึกษาตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า คราวเรือนตัวอย่างมีการเก็บหา
ของป่ามาใช้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 72.03 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เก็บหาของป่ามาใช้ประโยชน์โดย
การเก็บหาของป่ามาเอง คิดเป็นร้อยละ 54.66 ซื้อมา คิดเป็นร้อยละ 11.86 เก็บหาของป่าเองและซื้อมา
คิดเป็นร้อยละ 17.37 ส่วนกลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีการเก็บหาและซื้อมาหรือกลุ่มที่ไม่มีการพึงพิง
ของป่าใดๆ เลยไม่ว่าจะได้มาของของป่าทางใด คิดเป็นร้อยละ 16.10 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่าง
ทั้งหมด โดยที่ระยะห่างจากที่อยู่อาศัยถึงเขตป่า พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ติดกับเขตป่า คิดเป็น
ร้อยละ 58.05 เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าไม้ รองลงมาอยู่ห่างจากแนวเขตป่าช่วง
ระยะ 0.01-5.00 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 33.47 โดยระยะห่างของที่อยู่อาศัยถึงเขตป่ามีระยะทาง
เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 2.57 กิโลเมตร ดังตารางที่ 53

ตารางที่ 53 ข้อมูลเกี่ยวกับการเก็บหาของป่าของครัวเรือนในรอบปี

	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
วิธีการได้มาของของป่า		
เก็บหาของป่าเอง	129	54.66
ซื้อ	28	11.86
เก็บหาของป่าเองและซื้อ	41	17.37
ไม่มีการเก็บหาและซื้อ	38	16.10
ระยะห่างจากที่อยู่อาศัยถึงแนวเขตป่า		
อยู่ติดเขตป่า(0 กิโลเมตร)	137	58.05
0.01 - 5.00 กิโลเมตร	79	33.47
5.01 - 10.00 กิโลเมตร	9	3.81
10.01 – 15.00 กิโลเมตร	3	1.27
15.01 - 20.00 กิโลเมตร	2	0.85
20.00 กิโลเมตรขึ้นไป	6	2.54
หมายเหตุ: ค่าสูงสุด = 60.00 กิโลเมตร, ค่าต่ำสุด = 0.00 กิโลเมตร, ค่าเฉลี่ย = 2.57 กิโลเมตร, S.D. = 8.05		
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

การซื้อหาของป่าในรอบปี

จากการศึกษาตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างมีการซื้อหาของป่ามาใช้ประโยชน์จำนวน 69 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 29.23 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด โดยครัวเรือนมีการซื้อเห็ดมาใช้ประโยชน์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.12 รองลงมา คือ ซื้อหาหน่อไม้ ผักป่า แมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลง ไม้ไผ่ ผลไม้ป่า สมุนไพร สัตว์ป่า และเหี่ยวตามลำดับ ส่วนมูลค่าของของป่าที่ซื้อหาของครัวเรือนในรอบปี พบว่า ครัวเรือนที่มีการซื้อหาของป่าจะมีมูลค่าที่ซื้อหาเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 858.12 บาท โดยส่วนใหญ่จะมีค่าใช้จ่ายในการซื้อหาของป่าในช่วง 100.01-500.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.93 รองลงมามีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 100.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.09 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ซื้อหาของป่าทั้งหมด รายละเอียดดังแสดงตามตารางที่ 54

ตารางที่ 54 ข้อมูลการซื้อขายของป่าในรอบปีของครัวเรือน

	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ชนิดของของป่าที่ซื้อหา		
เห็ด	47	68.12
หน่อไม้	39	56.52
ผักป่า	18	26.09
แมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลง	13	18.84
ไม้ไผ่	10	14.49
ผลไม้ป่า	9	13.04
สมุนไพร	7	10.14
สัตว์ป่า	7	10.14
หวาย	2	2.90
หมายเหตุ: บางครัวเรือนมีการซื้อหาของป่ามากกว่า 1 ประเภท		
มูลค่าของของป่าที่ซื้อหา		
ต่ำกว่า 100.00 บาท	18	26.09
100.01 – 500.00 บาท	31	44.93
500.01 – 1,000.00 บาท	7	10.14
1,000.01 – 1,500.00 บาท	4	5.80
1,500.01 บาทขึ้นไป	9	13.04
หมายเหตุ: ค่าสูงสุด = 7,200.00 บาท, ค่าต่ำสุด = 20.00 บาท, ค่าเฉลี่ย = 858.12 บาท, S.D. = 1,394.47		
รวม	69	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 55 การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ที่เก็บหาของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้	170	72.03
ไม่มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้	66	27.97
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 56 ชนิดของของป่าที่เก็บหาในรอบปีของครัวเรือน

ชนิดของทรัพยากรป่าไม้	ลักษณะของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้			
	มีการพึ่งพิง		ไม่มีการพึ่งพิง	
	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
หน่อไม้	135	57.20	101	42.80
เห็ด	111	47.03	125	52.97
ไม้ไผ่	92	38.98	144	61.02
ฟืน	62	26.27	174	73.73
แมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลง	42	17.80	194	82.20
พืชผักป่า	30	12.71	206	87.29
ผลไม้ป่า	20	8.47	216	91.53
สมุนไพร	12	5.08	224	94.92
สัตว์ป่า	11	4.66	225	95.34
อื่นๆ(หอยและเถาวัลย์)	8	3.39	228	96.61
รวม	170	72.03	66	27.97

หมายเหตุ: บางครัวเรือนมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ที่เก็บหาของป่ามากกว่า 1 ประเภท

ที่มา: จากการสำรวจ

การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้

จากการศึกษาตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่า พบว่า มีจำนวน 170 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 72.03 ส่วนไม่มีการพึ่งพิง คิดเป็นร้อยละ 27.97 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ดังตารางที่ 55 ซึ่งครัวเรือนที่มีการพึ่งพิงจากการเก็บหาของป่า พบว่า ส่วนใหญ่มีการเก็บหาหน่อไม้มาใช้ประโยชน์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 57.20 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาเป็นการเก็บหาของป่ามาใช้ประโยชน์ ได้แก่ เห็ดป่า คิดเป็นร้อยละ 47.03 ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 38.98 ฟืน คิดเป็นร้อยละ 26.27 แมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลง คิดเป็นร้อยละ 17.80 และผักป่า คิดเป็นร้อยละ 12.71 ส่วนจำนวนครัวเรือนที่เก็บหาของป่ามาใช้ประโยชน์ อันได้แก่ สมุนไพร ผลไม้ป่า สัตว์ป่า และของป่าชนิดอื่นๆ(หอยและเถาวัลย์) มีจำนวนซึ่งคิดเป็นร้อยละ 8.47, 5.08, 4.66 และ 3.39 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 56

ปริมาณและมูลค่าจากการเก็บหาของป่า

จากการศึกษาตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการเก็บหาของป่าซึ่งมีจำนวน 170 ครัวเรือน โดยแบ่งการเก็บหาของป่าออกเป็น 10 ประเภท คือ ไม้ไผ่ หน่อไม้ เห็ด ผลไม้ป่า พืชผักป่า ฟืน แผลงและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากแผลง สมุนไพร สัตว์ป่า และของป่าชนิดอื่นๆ(หวาย และเถาวัลย์) มีรายละเอียดการใช้ประโยชน์ดังนี้

1. ไม้ไผ่ (Bamboos)

จากการศึกษาพบว่า การใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่ของครัวเรือนตัวอย่างมีจำนวน 92 ครัวเรือน มีการเก็บหาไม้ไผ่มาใช้ประโยชน์ตลอดทั้งปี โดยนิยมนำไม้ไผ่มาใช้สอยเพื่อประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น ในการสร้างหรือซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ทำเป็นฟ้ายาน ทำรั้วบ้าน ทำราวตากผ้า ทำค้ำหรือโครงและไม้ค้ำพืชผลในไร่ จักสานทำเป็นเครื่องใช้หรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ตะกร้า หรือจักตอกเป็นเส้นเพื่อมัดสิ่งของ เป็นต้น หรือนำไปจำหน่ายเป็นท่อนลำ โดยปริมาณการใช้ประโยชน์ของครัวเรือนตัวอย่างรวม 4,368 ลำต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือน 47.48 ลำต่อปี รวมมูลค่าการใช้ประโยชน์ 78,624 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือน 854.64 บาทต่อปี โดยมีสัดส่วนของมูลค่าของการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนร้อยละ 99.86 และเพื่อการค้าร้อยละ 0.14 ดังรายละเอียดแสดงตามตารางที่ 57 ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าปัจจุบันไม้ไผ่ที่เก็บหาจากในป่ามีจำนวนลดลง เนื่องจากมีการเก็บหาหน่อไม้มากขึ้นทำให้หน่อไม้โตไม่ทันที่จะเป็นต้นลำไผ่และมีไฟป่าเกิดขึ้น คิดเป็นจำนวนร้อยละ 44.97

2. หน่อไม้ (Bamboo Shoots)

หน่อไม้ถือเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารสูงมากทั้งเป็นพืชที่มีโปรตีน วิตามินและกรดที่จำเป็นต่อร่างกายสูง คือวิตามินบี 1 บี 2 วิตามินซีและกรดอะมิโนแล้วยังมีสรรพคุณทางยาเพราะมีฤทธิ์เย็นช่วยในการขับพิษ แก้อ่อนใน ขับปัสสาวะ และบำรุงกำลัง เป็นต้น ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่นิยมนำมาบริโภคสดและต้มเพื่อจำหน่ายทั้งการหน่อไม้ดอง หน่อไม้ต้มใส่ปื๊บ หรือหน่อไม้ตากแห้ง จากการศึกษ พบว่า มีครัวเรือนนำหน่อไม้ที่เก็บหาจากป่ามาใช้ประโยชน์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 79.41 ของจำนวนครัวเรือนที่มีการเก็บหาของป่าทั้งหมด โดยครัวเรือนส่วนใหญ่มีการเก็บหาหน่อไม้ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ทั้งเพื่อการใช้ในครัวเรือนและเพื่อการค้า โดยมีปริมาณการใช้ประโยชน์รวม 3,306 กิโลกรัมต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือน 24.49 กิโลกรัมต่อปี รวมมูลค่า

การใช้ประโยชน์ 25,270 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือน 117.34 บาทต่อปี โดยมีสัดส่วนของมูลค่าการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนร้อยละ 62.69 และเพื่อการค้า ร้อยละ 37.31 ดังรายละเอียดแสดงตามตารางที่ 58 ซึ่งครัวเรือนที่เก็บหาหน่อไม้ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าหน่อไม้ที่เก็บหาในป่ามีจำนวนลดลง คิดเป็นร้อยละ 44.97 ทั้งนี้เนื่องจากการเก็บหาหน่อไม้กันมากขึ้นทำให้หน่อไม้เจริญเติบโตไม่ทันที่จะเป็นต้นไผ่เพื่อที่จะเกิดเป็นหน่อไม้ต่อไป

3. เห็ดป่า (Wild Mushrooms)

ผลผลิตที่ได้จากเห็ดป่าของครัวเรือนที่เก็บหาจะให้ผลผลิตมากที่สุดในช่วงฤดูฝน คือช่วงเดือนมิถุนายนถึงตุลาคม ส่วนฤดูอื่นๆ จะมีบ้างขึ้นอยู่กับฝนที่ตกเพราะเห็ดจะออกดอกหลังฝนตกประมาณ 2-3 วัน จากการศึกษา พบว่า ครัวเรือนมีการเก็บหาเห็ดป่ามาใช้ประโยชน์ 111 ครัวเรือน มีปริมาณรวมต่อปี 1,647.40 กิโลกรัม เฉลี่ยต่อครัวเรือน 14.84 กิโลกรัมต่อปี ซึ่งครัวเรือนมีการเก็บเห็ดมาใช้ประโยชน์มีมูลค่ารวมมากที่สุดของการเก็บหาของป่ารวมต่อปี 83,543.50 บาท โดยมีมูลค่าเพื่อการใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อครัวเรือน 752.64 บาทต่อปี เป็นสัดส่วนเพื่อการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนร้อยละ 60.30 และเพื่อการค้าร้อยละ 39.70 มีชนิดเห็ดที่ครัวเรือนเก็บหาจากป่า เช่น เห็ดโคน เห็ดหอม เห็ดออบ เห็ดแดง เห็ดไข่ห่าน เห็ดเหือง เห็ดลม เห็ดปลวก เห็ดฟาง เห็ดหล่มขาว เห็ดหาง และเห็ดปู เป็นต้นดังตารางที่ 59

4. ผลไม้ป่า (Wild Fruits)

จากการศึกษาของครัวเรือนตัวอย่างเกี่ยวกับการเก็บหาผลไม้ป่า พบว่า มีการเก็บหาจำนวน 20 ครัวเรือน ส่วนใหญ่มีการเก็บหาในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนตุลาคม มีปริมาณรวมต่อปี 267 กิโลกรัม เฉลี่ยต่อครัวเรือน 13.35 กิโลกรัมต่อปี โดยมีมูลค่าของการใช้ประโยชน์จากผลไม้ป่ารวม 11,691 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือน 584.55 บาทต่อปี ซึ่งมีสัดส่วนเพื่อการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนมากที่สุดคิด กล่าวคือ เพื่อการใช้ในครัวเรือนคิดเป็นมูลค่า 10,863 บาทต่อปี หรือเฉลี่ยต่อครัวเรือน 543.15 บาทต่อปี ส่วนเพื่อการค้าคิดเป็นมูลค่า 828 บาทต่อปี หรือเฉลี่ยต่อครัวเรือน 41.40 บาทต่อปี เมื่อเทียบเป็นสัดส่วนเพื่อใช้ในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 92.92 และเพื่อการค้าคิดเป็นร้อยละ 7.08 ซึ่งผลไม้ป่าที่ครัวเรือนเก็บหามาใช้ประโยชน์ ได้แก่ มะไฟป่า มะม่วงป่า ลำไยป่า กัลยป่า มะกอกป่า มะเฟือง และพลับป่า ดังรายละเอียดแสดงตามตารางที่ 60

5. พืชผักป่า (Wild Vegetables)

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการนำพืชผักป่ามาใช้ประโยชน์คิดเป็นร้อยละ 17.65 ของจำนวนครัวเรือนที่เก็บหาของป่าทั้งหมด โดยมีการเก็บหาตลอดทั้งปี ทั้งการเก็บหาเพื่อการใช้ประโยชน์ในครัวเรือน และเพื่อการค้า คิดเป็นปริมาณรวม 339.50 กิโลกรัมต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือน 11.32 กิโลกรัมต่อปี โดยคิดเป็นมูลค่ารวม 3,994 บาท เฉลี่ยต่อครัวเรือน 133.13 บาทต่อปี ซึ่งมูลค่าของการใช้ประโยชน์คิดเป็นสัดส่วนเพื่อการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนร้อยละ 79.06 และเพื่อการค้าร้อยละ 20.94 โดยพืชผักป่าที่นำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ผักหวานป่า ผักกูด และผักขม เป็นต้น ซึ่งการใช้ประโยชน์เพื่อการค้ามีเพียงผักหวานป่าเท่านั้นที่มีการเก็บหาเพื่อการจำหน่ายด้วย ดังรายละเอียดแสดงตามตารางที่ 61

6. ไม้พืน (Fuel woods)

บทบาทของไม้พืนที่มีต่อวิถีชีวิตของราษฎรที่อาศัยอยู่รอบๆ พื้นที่โครงการหลวงมีความสำคัญอยู่มาก เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่ยังต้องใช้ไม้พืนเพื่อนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิง ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีการนำเชื้อเพลิงในรูปแบบต่างมาใช้ทดแทน เช่น แก๊สหุงต้ม หรือไฟฟ้า แต่ครัวเรือนส่วนใหญ่ก็ยังคงนำไม้พืนมาใช้ประโยชน์เป็นเชื้อเพลิง ซึ่งไม้พืนที่เก็บหาจากป่าไม้ครัวเรือนส่วนใหญ่จะเก็บประมาณปีละ 2-3 ครั้งในช่วงหน้าแล้ง หรือเก็บหาตลอดทั้งปี โดยบางครัวเรือนมีการเก็บรวบรวมในแต่ละครั้งจะเก็บมาในปริมาณที่พอเพื่อใช้ตลอดทั้งปี ซึ่งปริมาณการใช้ประโยชน์ไม้พืนจากป่ามีปริมาณรวม 23,166 กิโลกรัมต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือน 373.65 กิโลกรัมต่อปี เป็นการใช้ประโยชน์เพื่อใช้ในครัวเรือนทั้งหมด คิดเป็นมูลค่ารวม 11,538 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือน 186.82 บาทต่อปี รายละเอียดดังแสดงตามตารางที่ 62

7. แมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลง (Insects and their Products)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเก็บหาแมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลงของครัวเรือนตัวอย่าง พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างมีการเก็บหาแมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลงรวมทั้งสิ้น 24 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 24.71 ของจำนวนครัวเรือนที่เก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งช่วงระยะเวลาการเก็บหาจะขึ้นอยู่กับประเภทของแมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลงชนิดนั้นๆ เช่น น้ำผึ้งจะเก็บช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนกรกฎาคม หนอนไหมไผ่ช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนธันวาคม เป็นต้น โดยมีปริมาณการเก็บหาของครัวเรือนเท่ากับ 575.35 กิโลกรัมต่อปี คิดเป็นปริมาณเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 13.87 กิโลกรัม

ต่อปี โดยมีมูลค่ารวมของการใช้ประโยชน์เท่ากับ 66,192 บาทต่อปี คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน 1,576 บาทต่อปี โดยเป็นการใช้ในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 98.91 และเพื่อการค้าคิดเป็นร้อยละ 1.09 ซึ่งชนิดของแมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลงที่ครัวเรือนเก็บหามาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ไข่มดแดง น้ำผึ้ง หนอนไม้ไผ่ และจักจั่น สำหรับการจำหน่ายแมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลงที่ได้จากป่านั้นมีเพียงไข่มดเท่านั้นที่ครัวเรือนตัวอย่างนำไปจำหน่ายเพื่อการค้า ดังรายละเอียดแสดงตามตารางที่ 63 จากการศึกษาจะพบว่าราคาของแมลงและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากแมลงจะมีราคาที่สูงเมื่อเทียบกับของป่าชนิดอื่นๆ

8. สัตว์ป่า (Wild Animals)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าของครัวเรือนตัวอย่าง พบว่าครัวเรือนตัวอย่างมีการเก็บหาสัตว์ป่ารวมทั้งสิ้น 11 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.47 ของจำนวนครัวเรือนที่เก็บหาของป่าทั้งหมด มีการเก็บหาตลอดทั้งปี โดยมีปริมาณการเก็บหา รวม 173 กิโลกรัมต่อปี คิดเป็นปริมาณเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 15.73 กิโลกรัมต่อปี โดยมีมูลค่ารวมของการใช้ประโยชน์เท่ากับ 13,840 บาทต่อปี คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน 1,258.18 บาทต่อปี โดยเป็นการใช้ประโยชน์เพื่อใช้ในครัวเรือนทั้งหมด ดังตารางที่ 64

9. สมุนไพร (Medicinal Plants)

ในพื้นที่โครงการหลวงซึ่งเป็นพื้นที่ป่าไม้อันเป็นแหล่งของสมุนไพรที่สำคัญของครัวเรือนเพื่อใช้ในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งเมื่อมีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาทำให้การแพทย์สมัยใหม่เข้ามามีบทบาทในการรักษาอาการเจ็บป่วยของครัวเรือน และมีสถานอนามัยโรงพยาบาลประกอบกันบนนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคของรัฐบาลทำให้เกิดความสะดวกสบายในการรักษาพยาบาลมากยิ่งขึ้น จึงทำให้มีการใช้สมุนไพรในการเป็นยารักษาอาการเจ็บป่วยในปัจจุบันลดน้อยลง มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่นำมาเพื่อบำรุงหรือรักษาสำหรับอาการเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าครัวเรือนตัวอย่างมีการเก็บหาสมุนไพรจำนวน 12 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.06 ของจำนวนครัวเรือนที่มีการเก็บหาของป่าทั้งหมด ซึ่งมีการเก็บหาได้ตลอดทั้งปีโดยมีปริมาณการเก็บหา รวม 166.20 กิโลกรัมต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือน 9.68 กิโลกรัมต่อปี คิดเป็นมูลค่าการใช้ประโยชน์รวม 8,366.40 บาทต่อปี คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน 697.20 บาทต่อปี ซึ่งสัดส่วนของการใช้ประโยชน์เป็นมูลค่าสำหรับการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนเพียงร้อยละ 31.15 ส่วนอีกร้อยละ 68.85 เป็นการใช้ประโยชน์เพื่อการค้า ดังรายละเอียดแสดงตามตารางที่ 65

10. ของป่าชนิดอื่นๆ (Other Forest Product)

จากการศึกษาเกี่ยวกับของป่าชนิดอื่นๆ พบว่า มีจำนวนครัวเรือนที่มีการเก็บหามาใช้ประโยชน์รวม 8 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.71 ของจำนวนครัวเรือนที่มีการเก็บหาของป่าทั้งหมด มีการเก็บหาตลอดทั้งปี มีปริมาณของการเก็บหา รวม 544 กิโลกรัมต่อปี คิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 68 กิโลกรัมต่อปี โดยมีมูลค่าของการใช้ประโยชน์รวม 25,280 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 3,160 บาทต่อปี คิดเป็นสัดส่วนของมูลค่าการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนเท่ากับ 90.19 และเพื่อการค้าเท่ากับ 9.81 สำหรับของป่าชนิดอื่นๆ ที่ครัวเรือนตัวอย่างมีการเก็บหา ได้แก่ หวายและเถาวัลย์ ซึ่งเป็นการเก็บหาเพื่อใช้ในครัวเรือนและเพื่อการค้า โดยจะนำหวายและเถาวัลย์มาจักสานหรือใช้เพื่อการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ตะกร้า และจำหน่ายเป็นเส้นดิบ สำหรับหวายมีมูลค่าของการใช้ประโยชน์รวม 640 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือน 91.43 บาทต่อปี เป็นการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนทั้งหมด ส่วนเถาวัลย์ มีมูลค่าของการใช้ประโยชน์รวม 24,000 บาทต่อปี โดยมีมูลค่าการใช้ประโยชน์เพื่อการค้าเท่ากับ 22,800 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 95 และเพื่อใช้ในครัวเรือนเท่ากับ 1,200 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 5 ดังรายละเอียดแสดงตามตารางที่ 66

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษามีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่โครงการหลวง จำนวน 170 ครัวเรือน ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ครัวเรือนมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เพื่อการใช้ในครัวเรือนและการพึ่งพิงเพื่อการค้า ส่วนการพึ่งพิงเพื่อเป็นปัจจัยการผลิตนั้นจากการศึกษาไม่พบเห็นเด่นชัด โดยการพึ่งพิงเพื่อเป็นปัจจัยการผลิตจะมีการแฝงอยู่ในการพึ่งพิงเพื่อการยังชีพและการพึ่งพิงเพื่อการค้า ทำให้ไม่สามารถที่จะแยกการพิจารณาการพึ่งพิงเพื่อการเป็นปัจจัยการผลิตออกมาได้ เช่น การนำไม้ไผ่มาจักสานเป็นตะกร้าทั้งเพื่อใช้ในครัวเรือน และเพื่อการแบกขนผลผลิตจากไร่ไปสู่สถานที่เก็บหรือจำหน่าย หรือทำเป็นค้ำหรือโครงเพื่อการเพาะปลูก เป็นต้น จึงได้ทำการศึกษาเพียง 2 ลักษณะเท่านั้น โดยมีมูลค่าเพื่อการใช้ในครัวเรือนรวมเท่ากับ 246,527.70 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 1,450.16 บาทต่อปี และเป็นมูลค่าเพื่อการค้ารวมเท่ากับ 72,953.20 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 429.14 บาทต่อปี ดังนั้นครัวเรือนตัวอย่างจึงมีมูลค่าของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้รวม 319,480.90 บาทต่อปี เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 1,879.30 บาทต่อปี คิดเป็นสัดส่วนของมูลค่าในการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนมากที่สุดซึ่งเท่ากับร้อยละ 77.17 และเพื่อการค้าเท่ากับร้อยละ 22.83 โดยมูลค่าของการใช้ประโยชน์รวมสูงสุด ได้แก่ เห็ดป่า รองลงคือ ไม้ไผ่ แผลงและผลิตภัณฑ์จากแผลง ของป่าชนิดอื่นๆ(หวายและเถาวัลย์) หน่อไม้ สัตว์ป่า ไม้พิน สมุนไพร พืชผักป่า และผลไม้น้ำ ตามลำดับ สำหรับมูลค่าเฉลี่ยรวมต่อครัวเรือนพบว่า ของป่าชนิดอื่นๆ อันได้แก่ หวายและเถาวัลย์ มีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนรวมสูงสุด รองลงมา

ได้แก่ แผลและผลิตภัณฑ์จากแมลง สัตว์ป่า ไม้ไผ่ เห็ดป่า สมุนไพร หน่อไม้ ฟืน ผลไม้ป่า และ พืชผักป่า ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาสัดส่วนของมูลค่าในการใช้ประโยชน์จากป่าไม้พบว่า คราวเรือนมีสัดส่วนของมูลค่าการใช้ประโยชน์ในคราวเรือนจากไม้ฟืนและสัตว์ป่ามากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 100 รองลงมา ได้แก่ ไม้ไผ่ แผลและผลิตภัณฑ์จากแมลง ผลไม้ป่า หน่อไม้ เห็ดป่า พืชผัก ป่า สมุนไพร และของป่าชนิดอื่นๆ ซึ่งได้แก่ หวายและเถาวัลย์ คิดเป็นร้อยละ 99.86, 98.91, 95.16, 62.69, 60.30, 79.06, 31.15 และ 9.15 ตามลำดับ สำหรับสัดส่วนของมูลค่าเพื่อการค้ามีสัดส่วนตรง ข้ามกับสัดส่วนเพื่อการใช้ประโยชน์ในคราวเรือน ดังรายละเอียดแสดงตามตารางที่ 67

ตารางที่ 57 ปริมาณและมูลค่าของไม้ไผ่ที่เก็บหามาใช้ประโยชน์จากป่าของครัวเรือน

ชนิด	จำนวน ครัวเรือน	ปริมาณการใช้ประโยชน์ (ลำต่อปี)				ราคา จำหน่วย	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)				สัดส่วนของมูลค่า(ร้อยละ)	
		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน	เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า
ไม้ระบุชนิด	92	4,362.00	6.00	4,368.00	47.48	18	78,516.00	108.00	78,624.00	854.64	99.86	0.14
รวม	92	4,362.00	6.00	4,368.00	47.48	18	78,516.00	108.00	78,624.00	854.64	99.86	0.14

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 58 ปริมาณและมูลค่าของหน่อไม้ที่เก็บหามาใช้ประโยชน์จากป่าของครัวเรือน

ชนิด	จำนวน ครัวเรือน	ปริมาณการใช้ประโยชน์ (กิโลกรัมต่อปี)				ราคา จำหน่วย	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)				สัดส่วนของมูลค่า(ร้อยละ)	
		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน	เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า
หน่อไม้ไร่	24	597.30	17.70	615.00	25.63	7	4,181.10	123.90	4,305.00	179.38	97.12	2.88
หน่อไม้ซาง	21	190.30	372.70	563.00	26.81	7	1,332.10	2,608.90	3,941.00	187.67	33.80	66.20
หน่อไม้บง	10	82.00	3.00	85.00	8.50	8	656.00	24.00	680.00	68.00	96.47	3.53
ไม้ระบุชนิด	90	1,209.00	834.00	2,043.00	22.70	8	9,672.00	6,672.00	16,344.00	181.60	59.18	40.82
รวม	135	2,078.60	1,227.40	3,306.00	24.49	-	15,841.20	9,428.80	25,270.00	117.34	62.69	37.31

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 59 ปริมาณและมูลค่าของเห็ดที่เก็บมาใช้ประโยชน์จากป่าของครัวเรือน

ชนิด	จำนวน ครัวเรือน	ปริมาณการใช้ประโยชน์ (กิโลกรัมต่อปี)				ราคา จำหน่าย	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)				สัดส่วนของมูลค่า(ร้อยละ)	
		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อ การค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน	เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า
เห็ดโคน	24	117.00	41.50	158.50	6.60	60	7,020.00	2,490.00	9,510.00	396.250	73.82	26.18
เห็ดหอม	22	122.60	127.50	250.10	11.37	50	6,130.00	6,375.00	12,505.00	568.410	49.02	50.98
เห็ดถอบ	21	170.50	153.00	323.50	15.40	60	10,230.00	9,180.00	19,410.00	924.290	52.70	47.30
เห็ดแดง	17	99.50	0.00	99.50	5.85	35	3,482.50	0.00	3,482.50	204.850	100.00	0.00
เห็ดไข่ห่าน	10	92.25	66.25	158.50	15.85	60	5,535.00	3,975.00	9,510.00	951.000	58.20	41.80
เห็ดเหียง	10	24.50	10.00	34.50	3.45	60	1,470.00	600.00	2,070.00	207.000	71.01	28.99
เห็ดลม	9	22.00	0.00	22.00	2.44	50	1,100.00	0.00	1,100.00	122.220	100.00	0.00
เห็ดปลวก	5	14.00	0.00	14.00	2.80	85	1,190.00	0.00	1,190.00	238.000	100.00	0.00
เห็ดฟาง	4	64.00	0.00	64.00	16.00	35	2,240.00	0.00	2,240.00	560.000	100.00	0.00
เห็ดหล่มขาว	4	24.00	0.00	24.00	6.00	15	360.00	0.00	360.00	90.000	100.00	0.00
เห็ดหาง	2	5.00	15.00	20.00	10.00	25	125.00	375.00	500.00	250.000	25.00	75.00
เห็ดปู	2	3.00	0.00	3.00	1.50	85	255.00	0.00	255.00	127.500	100.00	0.00
ไม่ระบุชนิด	33	249.80	226.00	475.80	14.42	45	11,241.00	10,170.00	21,411.00	648.820	52.50	47.50
รวม	111	1,008.15	639.25	1,647.40	14.84	-	50,378.50	33,165.00	83,543.50	752.64	60.30	39.70

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 60 ปริมาณและมูลค่าของผลไม้ป่าที่เก็บหามาใช้ประโยชน์จากป่าของครัวเรือน

ชนิด	จำนวน ครัวเรือน	ปริมาณการใช้ประโยชน์ (กิโลกรัมต่อปี)				ราคา จำหน่าย	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)				สัดส่วนของมูลค่า(ร้อยละ)	
		เพื่อใช้ใน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ		เพื่อใช้ใน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ	เพื่อใช้ใน	เพื่อการค้า
		ครัวเรือน			ครัวเรือน		ครัวเรือน			ครัวเรือน	ครัวเรือน	
มะไฟป่า	12	83.00	9.00	92.00	7.67	15	1,245.00	135.00	1,380.00	115.00	90.22	9.78
มะม่วงป่า	4	14.00	0.00	14.00	3.50	5	70.00	0.00	70.00	49.00	100.00	0.00
ลำไยป่า	3	32.00	0.00	32.00	10.67	15	480.00	0.00	480.00	341.33	100.00	0.00
กล้วยป่า	3	66.00	0.00	66.00	22.00	3	198.00	0.00	198.00	66.00	100.00	0.00
มะกอกป่า	2	30.00	0.00	30.00	15.00	5	150.00	0.00	150.00	450.00	100.00	0.00
มะเฟือง	1	30.00	0.00	30.00	30.00	15	450.00	0.00	450.00	900.00	100.00	0.00
พลับป่า	1	3.00	0.00	3.00	3.00	20	60.00	0.00	60.00	9.00	100.00	0.00
รวม	20	258.00	9.00	267.00	13.35		2,653.00	135.00	2,788.00	139.40	95.16	4.84

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 61 ปริมาณและมูลค่าของพืชผักป่าที่เก็บหามาใช้ประโยชน์จากป่าของครัวเรือน

ชนิด	จำนวน ครัวเรือน	ปริมาณการใช้ประโยชน์ (กิโลกรัมต่อปี)				ราคา จำหน่าย	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)				สัดส่วนของมูลค่า(ร้อยละ)	
		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน	เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า
ผักหวานป่า	11	75.80	49.20	125.00	11.36	17	1,288.60	836.40	2,125.00	193.18	60.64	39.36
ผักกูด	12	102.00	0.00	102.00	8.50	7	714.00	0.00	714.00	59.50	100.00	0.00
ผักขม	1	15.00	0.00	15.00	15.00	25	375.00	0.00	375.00	375.00	100.00	0.00
ไม้ระบุชนิด	10	97.50	0.00	97.50	9.75	8	780.00	0.00	780.00	78.00	100.00	0.00
รวม	30	290.30	49.20	339.50	11.32		3,157.60	836.40	3,994.00	133.13	79.06	20.94

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 62 ปริมาณและมูลค่าของไม้พื้ที่เก็บหามาใช้ประโยชน์จากป่าของครัวเรือน

ชนิด	จำนวน ครัวเรือน	ปริมาณการใช้ประโยชน์ (กิโลกรัมต่อปี)				ราคา จำหน่าย	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)				สัดส่วนของมูลค่า(ร้อยละ)	
		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน	เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า
ไม้ระบุชนิด	62	23,166.00	0.00	23,166.00	373.65	0.50	11,583.00	0.00	11,583.00	186.82	100.00	0.00
รวม	62	23,166.00	0.00	23,166.00	373.65	0.50	11,583.00	0.00	11,583.00	186.82	100.00	0.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 63 ปริมาณและมูลค่าของแมลงและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากแมลงที่เก็บหามาใช้ประโยชน์จากป่าของครัวเรือน

ชนิด	จำนวน ครัวเรือน	ปริมาณการใช้ประโยชน์ (กิโลกรัมต่อปี)				ราคา จำหน่าย	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)				สัดส่วนของมูลค่า(ร้อยละ)	
		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน	เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า
ไข่มดแดง	23	48.30	7.20	55.50	2.41	100	4,830.00	720.00	5,550.00	241.30	87.03	12.97
น้ำผึ้ง	20	99.25	0.00	99.25	4.96	120	11,910.00	0.00	11,910.00	595.50	100.00	0.00
หนอนไหมไผ่	15	396.80	0.00	396.80	26.45	115	45,632.00	0.00	45,632.00	3,042.13	100.00	0.00
จักจั่น	2	11.00	0.00	11.00	5.50	100	1,100.00	0.00	1,100.00	550.00	100.00	0.00
ไม้ระบุชนิด	1	20.00	0.00	20.00	20.00	100	2,000.00	0.00	2,000.00	2,000.00	100.00	0.00
รวม	42	575.35	7.20	582.55	13.87	-	65,472.00	720.00	66,192.00	1,576.00	98.91	1.09

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 64 ปริมาณและมูลค่าของสัตว์ป่าที่เก็บหามาใช้ประโยชน์จากป่าของครัวเรือน

ชนิด	จำนวน ครัวเรือน	ปริมาณการใช้ประโยชน์ (กิโลกรัมต่อปี)				ราคา จำหน่าย	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)				สัดส่วนของมูลค่า(ร้อยละ)	
		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน	เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า
ไม้ระบุชนิด	11	173.00	0.00	173.00	15.73	80	13,840.00	0.00	13,840.00	1,258.18	100.00	0.00
รวม	11	173.00	0.00	173.00	15.73	80	13,840.00	0.00	13,840.00	1,258.18	100.00	0.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 65 ปริมาณและมูลค่าของสมุนไพรที่เก็บหามาใช้ประโยชน์จากป่าของครัวเรือน

ชนิด	จำนวน ครัวเรือน	ปริมาณการใช้ประโยชน์ (กิโลกรัมต่อปี)				ราคา จำหน่าย	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)				สัดส่วนของมูลค่า(ร้อยละ)	
		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน	เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า
ไม่ระบุชนิด	12	36.20	80.00	116.20	9.68	72	2,606.40	5,760.00	8,366.40	697.20	31.15	68.85
รวม	12	36.20	80.00	116.20	9.68	72	2,606.40	5,760.00	8,366.40	697.20	31.15	68.85

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 66 ปริมาณและมูลค่าของของป่าชนิดอื่นๆ ที่เก็บหามาใช้ประโยชน์จากป่าของครัวเรือน

ชนิด	จำนวน ครัวเรือน	ปริมาณการใช้ประโยชน์ (กิโลกรัมต่อปี)				ราคา จำหน่าย	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)				สัดส่วนของมูลค่า(ร้อยละ)	
		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน	เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า
หวาย	7	64.00	0.00	64.00	9.14	20	1,280.00	0.00	1,280.00	182.86	100.00	0.00
เถาวัลย์	1	24.00	456.00	480.00	480.00	50	1,200.00	22,800.00	24,000.00	24,000.00	5.00	95.00
รวม	8	88.00	456.00	544.00	68.00		2,480.00	22,800.00	25,280.00	3,160.00	9.81	90.19

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 67 มูลค่าของของป่าทั้งหมดที่เก็บหามาใช้ประโยชน์จากป่าของครัวเรือน

ชนิด	จำนวน ครัวเรือน	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)			มูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาทต่อปี)			สัดส่วนของมูลค่า(ร้อยละ)	
		เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า	รวม	เพื่อใช้ใน ครัวเรือน	เพื่อการค้า
หน่อไม้	135	15,841.20	9,428.80	25,270.00	117.34	69.84	187.19	62.69	37.31
เห็ดป่า	111	50,378.50	33,165.00	83,543.50	453.86	298.78	752.64	60.30	39.70
ไม้ไผ่	92	78,516.00	108.00	78,624.00	853.43	1.17	854.61	99.86	0.14
ฟืน	62	11,583.00	0.00	11,583.00	186.82	0.00	186.82	100.00	0.00
แมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลง	42	65,472.00	720.00	66,192.00	1,558.86	17.14	1,576.00	98.91	1.09
พืชผักป่า	30	3,157.60	836.40	3,994.00	105.25	27.88	133.13	79.06	20.94
ผลไม้ป่า	20	2,653.00	135.00	2,788.00	132.65	6.75	139.40	95.16	4.84
สมุนไพร	12	2,606.40	5,760.00	8,366.40	217.20	480.00	697.20	31.15	68.85
สัตว์ป่า	11	13,840.00	0.00	13,840.00	1,258.18	0.00	1,258.18	100.00	0.00
อื่นๆ (หวายและเถาวัลย์)	8	2,480.00	22,800.00	25,280.00	310.00	2,850.00	3,160.00	9.81	90.19
รวม	170	246,527.70	72,953.20	319,480.90	1,450.16	429.14	1,879.30	77.17	22.83

ที่มา: จากการสำรวจ

สัดส่วนรายได้ของการเก็บหาของป่าเทียบกับรายได้อื่นๆ

จากการศึกษา พบว่า ครั้วเรือนตัวอย่างมีสัดส่วนรายได้จากการเก็บหาของป่าเทียบกับรายได้อื่นๆ (รายได้ในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมของครั้วเรือนที่ไม่รวมรายได้จากการเก็บหาของป่า) จำนวน 23 ครั้วเรือน โดยครั้วเรือนที่มีรายได้จากการเก็บหาของป่าส่วนใหญ่มีสัดส่วนรายได้ของการเก็บหาของป่าเทียบกับรายได้อื่นๆ น้อยที่สุด(1-5%) คิดเป็นร้อยละ 7.63 รองลงมา มีสัดส่วนน้อยมาก (6-10%) คิดเป็นร้อยละ 1.27 และมีสัดส่วนรายได้จากการเก็บหาของป่าเทียบกับรายได้อื่นๆ มีปานกลาง (21-30%) และมีมากที่สุด(>50%) มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 0.42 ส่วนครั้วเรือนที่ไม่มีสัดส่วนรายได้จากการเก็บหาของป่า คิดเป็นร้อยละ 90.25 ของจำนวนครั้วเรือนตัวอย่างทั้งหมด ดังรายละเอียดแสดงตามตารางที่ 68

ตารางที่ 68 สัดส่วนรายได้จากการเก็บหาของป่าเทียบกับรายได้อื่นๆ ของครั้วเรือน

สัดส่วนรายได้เทียบกับรายได้อื่นๆ	จำนวน (ครั้วเรือน)	ร้อยละ
มี	23	9.75
มีน้อยที่สุด(1-5%)	18	7.63
มีน้อยมาก(6-10%)	3	1.27
มีปานกลาง(21-30%)	1	0.42
มีมากที่สุด(>50%)	1	0.42
ไม่มี	213	90.25
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ระดับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาเกี่ยวกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในเขตพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 10 ประเภท ได้แก่ ไม้ไฟ หน่อไม้ เห็ด แมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลง ฟิน ผลไม้ป่า พืชผักป่า สมุนไพร สัตว์ป่า และของป่าชนิดอื่นๆ(เถาวัลย์และหวาย) ซึ่งในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะครั้วเรือนที่มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าจำนวน 170 ครั้วเรือน แล้วมาจัดระดับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ โดยจำแนกระดับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของครั้วเรือนตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าระดับน้อย กลุ่มที่มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่า

ไม้จากการเก็บหาของป่าระดับมาก ซึ่งการกำหนดคะแนนระดับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้โดยการให้คะแนนจะใช้ค่าเฉลี่ยของปริมาณการเก็บหาของป่าในแต่ละประเภทเป็นเกณฑ์กำหนดคะแนนดังตารางที่ 69 เพื่อเป็นการถ่วงน้ำหนักค่า เนื่องจากครัวเรือนบางครัวเรือนที่มีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ในแต่ละประเภทอาจจะมีการใช้ประโยชน์ของป่าหลายชนิดแต่อาจจะมีปริมาณการใช้ประโยชน์ที่น้อยกว่ากลุ่มที่พึงพิงของป่าน้อยชนิดแต่มีปริมาณการใช้ประโยชน์ที่สูงกว่า ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการถ่วงน้ำหนักค่าด้วยปริมาณค่าเฉลี่ยจากการใช้ประโยชน์ของป่าแต่ละประเภทเพื่อให้ได้ค่าที่ถูกต้องเหมาะสม

ตารางที่ 69 ปริมาณเฉลี่ยของการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าของครัวเรือน

รายการ	ปริมาณเฉลี่ยต่อครัวเรือน
หน่อไม้	24.49 กิโลกรัม
เห็ดป่า	14.84 กิโลกรัม
ไม้ไผ่	47.48 ลำ
ฟืน	373.65 กิโลกรัม
พืชผักป่า	11.32 กิโลกรัม
ผลไม้ป่า	13.35 กิโลกรัม
สมุนไพร	9.68 กิโลกรัม
สัตว์ป่า	15.73 กิโลกรัม
แมลงและผลิตภัณฑ์จากแมลง	13.87 กิโลกรัม
อื่นๆ (หวายและเถาวัลย์)	68.00 กิโลกรัม

หมายเหตุ: คำนวณจากจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่เก็บหาของป่า 170 ครัวเรือน

ที่มา: จากการคำนวณ

โดยขั้นแรกนำปริมาณของป่าแต่ละประเภทที่เก็บหามาได้ของแต่ละครัวเรือนมาพิจารณาเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยที่ได้เพื่อหาคะแนนการพึงพิงของของป่าของครัวเรือน โดยหากมีการเก็บหาของป่าในประเภทรูปนั้นๆ น้อยกว่าค่าเฉลี่ยจะได้ 1 คะแนน ถ้ามีการเก็บหาของป่าในประเภทรูปนั้นๆ มากกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยจะได้ 2 คะแนน และถ้าไม่มีการเก็บหาของป่าประเภทรูปนั้นๆ จะได้ 0 คะแนน จากนั้นนำคะแนนการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่ามารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนชนิดของป่าที่เก็บหาของครัวเรือน จะได้ค่าคะแนนเฉลี่ยการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือน ดังตารางที่ 70 และนำค่าคะแนนเฉลี่ยของแต่ละครัวเรือนที่ได้ไปพิจารณาช่วงระดับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนว่าอยู่ในระดับใด

ตารางที่ 70 ช่วงคะแนนระดับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0.10 - 0.35	90	52.94
0.36 - 0.60	58	34.12
0.61 - 0.85	11	6.47
0.86 - 1.10	11	6.47
รวม	170	100.00

หมายเหตุ: ค่าสูงสุด = 1.10, ค่าต่ำสุด = 0.10, ค่าเฉลี่ย = 0.39, S.D. = 0.23

ที่มา: จากการคำนวณ

สำหรับการพิจารณาภาพรวมของครัวเรือนว่ามีระดับการพึงพิงอยู่ในระดับใดพิจารณาได้โดยการหาค่าเฉลี่ยของคะแนนการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าทุกครัวเรือนที่เก็บหาแล้วเปรียบเทียบกับช่วงระดับการพึงพิง ก็จะได้ภาพรวมของระดับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนที่เก็บหาของป่าในเขตพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการพิจารณาช่วงระดับการพึงพิง คือ ลำดับแรกจัดช่วงชั้นระดับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่า โดยการหาค่าพิสัยจากการนำระดับคะแนนเฉลี่ยสูงสุดซึ่งเท่ากับ 1.10 หักด้วยค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0.10หารด้วยจำนวนชั้นเท่ากับ 3 เพื่อกำหนดการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าระดับน้อย กลุ่มที่มีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าระดับมาก ดังนั้นจะได้

$$= \frac{1.10 - 0.10}{3} = 0.33$$

ดังนั้นจึงกำหนดให้

ช่วงระดับ 0.10 - 0.43 หมายถึง มีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าระดับน้อย

ช่วงระดับ 0.44 – 0.77 หมายถึง กลุ่มที่มีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าระดับปานกลาง

ช่วงระดับ 0.78 – 1.10 หมายถึง กลุ่มที่มีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าระดับมาก

จากวิธีการดังกล่าวข้างต้น พบว่า สามารถจำแนกระดับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าของครัวเรือนที่เก็บหาของป่า 170 ครัวเรือน ออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าระดับน้อย มีจำนวนร้อยละ 68.82 กลุ่มที่มีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าระดับปานกลาง มีจำนวนร้อยละ 21.76 และกลุ่มที่มีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าระดับมาก มีจำนวนร้อยละ 9.41 ดังตารางที่ 71

เมื่อประเมินหาระดับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวมของครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษา โดยนำคะแนนเฉลี่ยระดับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างที่เก็บหาแต่ละครัวเรือนมาบวกกัน แล้วหารด้วยจำนวนครัวเรือนที่มีการเก็บหาของป่าทั้งหมดจะได้ผลลัพธ์เท่ากับ 0.39 ซึ่งจากช่วงการประเมินหาระดับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าระดับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวมของครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษาอยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ 71 ระดับการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
พึงพิงทรัพยากรป่าไม้ระดับน้อย	117	68.82
พึงพิงทรัพยากรป่าไม้ระดับปานกลาง	37	21.76
พึงพิงทรัพยากรป่าไม้ระดับมาก	16	9.41
รวม	170	100.00

ที่มา: จากการคำนวณ

การปลูกของป่าของครัวเรือน

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า มีการปลูกของป่าไว้ในพื้นที่ของครัวเรือน คือ ในครัวเรือนและในไร่ นา มีจำนวน 107 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 45.34 ของจำนวน

ครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด โดยส่วนใหญ่มีการปลูกไผ่มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 95.33 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่มีการปลูกของป่าทั้งหมด รองลงมามีการปลูกไม้สัก ร้อยละ 4.67 และหวาย ร้อยละ 1.87 ส่วนการปลูกสะตอป่า ขมิ้นป่า ข่าป่า กลั้วไม้ป่า สมุนไพร มะไฟ เฟิร์น และลูกกอ มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 0.93 ดังตารางที่ 72

ตารางที่ 72 ชนิดของของป่าที่ปลูกของครัวเรือน

รายการ	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ไผ่	102	95.33
ไม้สัก	5	4.67
หวาย	2	1.87
สะตอป่า	1	0.93
ขมิ้นป่า	1	0.93
ข่าป่า	1	0.93
กลั้วไม้ป่า	1	0.93
สมุนไพร	1	0.93
มะไฟ	1	0.93
เฟิร์น	1	0.93
ลูกกอ	1	0.93
ระนูนไม้ได้	3	2.80
รวม	107	100.00

หมายเหตุ: ไม่มีการปลูกของป่า 129 ครัวเรือน, บางครัวเรือนมีการปลูกของป่ามากกว่า 1 ชนิด
ที่มา: จากการสำรวจ

ปริมาณการเก็บหาของป่า

จากตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปริมาณการเก็บหาของป่าในปัจจุบันของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีการเก็บหาส่วนใหญ่เห็นว่าของป่าที่เก็บหาในปัจจุบันมีจำนวนลดลง คิดเป็นร้อยละ 28.80 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด โดยมีความคิดเห็นว่าเนื่องจากการขยายตัวของชุมชนทำให้มีการเก็บหาของป่าเพิ่มขึ้นและพื้นที่ป่าไม้ลดลงจากการเกิดไฟป่าและการบุกรุกของชาวบ้านส่งผลทำให้ของป่าที่เก็บได้ลดน้อยลงกว่าในอดีต รองลงมามีความเห็นว่ามีของป่าที่เก็บหาในปัจจุบันมีจำนวนไม่แตกต่างจากอดีต คิดเป็นร้อยละ 23.30 และมีความคิดเห็นว่า

ของป่าที่เก็บหาในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มขึ้นกว่าในอดีต คิดเป็นร้อยละ 19.90 เนื่องจากมีกฎข้อห้ามในการเข้าไปเก็บหาที่ต้องขออนุญาตก่อนทำให้ไม่สะดวกในการเก็บหาของป่าและหันไปบริโภคอย่างอื่นทดแทนของป่าจึงทำให้มีการเก็บหาของป่าลดลง ส่งผลทำให้มีของป่าเพิ่มสูงขึ้น ดังตารางที่ 73

ตารางที่ 73 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปริมาณการเก็บหาของป่าในปัจจุบันของครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ไม่ได้เก็บหา	66	28.00
ลดลง	68	28.80
เหมือนเดิม	55	23.30
เพิ่มขึ้น	47	19.90
รวม	236	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในเขตพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่

ในส่วนนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในเขตพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่โดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีการใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model) ซึ่งประมาณค่าด้วยวิธี Maximum Likelihood โดยอาศัยการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติอธิบายถึงตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและผลการประมาณค่า รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่

แบบจำลองและข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ในการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองโลจิต(Logit Model) ได้ใช้ตัวแปรอิสระที่คาดว่าจะมีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่ จำนวน 10 ตัวแปร แต่มีตัวแปรบางตัวที่มีค่าสัมประสิทธิ์ที่กะประมาณได้ไม่นับสำคัญทางสถิติ จึงได้มีการตัดตัวแปรดังกล่าวออกไปเพื่อให้แบบจำลองที่เหมาะสมยิ่งขึ้น แบบจำลองที่ได้จึงแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. แบบจำลองที่ 1 ประกอบด้วยตัวแปรอิสระจำนวน 10 ตัว ที่คาดว่าจะมีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้

2. แบบจำลองที่ 2 ซึ่งได้มีการปรับปรุงใหม่ คือ มีการตัดตัวแปรอิสระบางตัวที่ไม่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เพื่อให้ได้แบบจำลองที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

โดยที่ตัวแปรตามเป็นตัวแปรที่มีค่าไม่ต่อเนื่อง ซึ่งพิจารณาจากลักษณะของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาของป่าของครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังตารางที่ 55 โดยที่กำหนดให้

= 1 กลุ่มของราษฎรที่มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้

= 0 กลุ่มของราษฎรที่ไม่มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้

แบบจำลองที่ 1 มีรูปแบบทั่วไปดังนี้

$$Y = f(\text{GRO, ETH, MEM, EDU, INC, LOAN, CLUB, KLM, KNOW, THK})$$

ตัวแปรตาม(Y) คือ กลุ่มของราษฎรที่มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ส่วนตัวแปรอิสระ คือ ตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งคาดว่าจะมีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือน โดยที่ ตัวแปรอิสระตัวที่ 1 คือ GRO หมายถึง อาชีพหลักของครัวเรือน มีลักษณะเป็นตัวแปรหุ่น โดยที่ = 1 หมายถึง อาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพรับจ้างเพื่อทำการเกษตรกรรม และ = 0 หมายถึง อาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ตัวแปรอิสระตัวที่ 2 คือ ETH หมายถึง ชาติพันธุ์ มีลักษณะเป็นตัวแปรหุ่น โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ = 0 หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในลักษณะเพื่อการยังชีพ ได้แก่ กะเหรี่ยง และลัวะ และ = 1 หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในลักษณะเพื่อการยังชีพและสร้างรายได้ ได้แก่ ม้ง, มูเซอ, จีนฮ่อ, คะฉิ่น, ลีซอ, อาข่า, ไทลื้อ ปะหล่อง และคนพื้นเมือง ตัวแปรอิสระตัวที่ 3 คือ MEM หมายถึง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีหน่วยเป็นคน ตัวแปรอิสระตัวที่ 4 คือ EDU หมายถึง ระยะเวลาการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน มีหน่วยเป็นปี ตัวแปรอิสระตัวที่ 5 คือ INC หมายถึง รายได้สุทธิของครัวเรือนมีหน่วยเป็นพันบาท ตัวแปรอิสระตัวที่ 6 คือ LOAN หมายถึง จำนวนหนี้สินรวมของครัวเรือนมีหน่วยเป็นพันบาท ตัวแปรอิสระตัวที่ 7 คือ CLUB หมายถึง การเข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวงของสมาชิกในครัวเรือนมีลักษณะเป็นตัวแปรหุ่น โดยที่ = 1 หมายถึง การเป็นสมาชิกของมูลนิธิโครงการหลวง

และ = 0 หมายถึง การไม่ได้เป็นสมาชิกของมูลนิธิโครงการหลวง ตัวแปรอิสระตัวที่ 8 คือ KLM หมายถึง ระยะทางจากที่อยู่อาศัย/ที่ทำกินถึงเขตป่า มีหน่วยเป็นกิโลเมตร ตัวแปรอิสระตัวที่ 9 คือ KNOW หมายถึง ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ มีหน่วยเป็นคะแนนเฉลี่ย และตัวแปรอิสระตัวที่ 10 คือ THK หมายถึง ความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีหน่วยเป็นคะแนนเฉลี่ย

ซึ่งค่าสรุปทางสถิติโดยแบบจำลองของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ดังตารางที่ 74 มีค่าสถิติ LR ซึ่งมีการกระจายแบบไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 66.70 เป็นค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ซึ่งหมายความว่าความสัมพันธ์ระหว่างโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้กับตัวแปรอิสระที่มีอยู่ในสมการนั้นมีความน่าเชื่อถือได้ด้วยระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 สำหรับค่า McFadden R-squared เท่ากับ 0.238454 หมายความว่า ความผันแปรในตัวแปรตามสามารถอธิบายได้โดยสมการโลจิสถียร้อยละ 23.85 และเมื่อตรวจสอบความเชื่อถือได้ของแบบจำลอง(Pct of right predictions) ในการเปรียบเทียบค่าพยากรณ์กับค่าจริง ซึ่งกำหนดค่า Cut value เท่ากับ 0.5 พบว่า ค่าความถูกต้องของแบบจำลองการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ที่ประมาณค่าได้สามารถทำนายได้ถูกต้องหรือมีความน่าเชื่อถือร้อยละ 81.78

จากผลของแบบจำลองที่ได้ดังตารางที่ 74 พบว่า จากตัวแปรอิสระทั้ง 10 ตัว มีเพียงตัวแปรอิสระ 6 ตัวที่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ อาชีพหลักของครัวเรือน(GRO) ระยะเวลาการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) จำนวนสมาชิกของครัวเรือน (MEM) รายได้สุทธิของครัวเรือน (INC) หนี้สินของครัวเรือน (LOAN) และการเข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวง (CLUB) จึงได้ตัดตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออกไปคงไว้เพียงตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 เพื่อให้ได้แบบจำลองที่มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น สำหรับตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติสามารถอธิบายได้ดังนี้

ตารางที่ 74 ผลการประมาณแบบจำลองโลจิตของแบบจำลองที่ 1 ของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้
ของราษฎรในเขตพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปร	ค่า สัมประสิทธิ์	ค่าความคลาด เคลื่อนมาตรฐาน ของสัมประสิทธิ์	z-Statistic	Probability
ตัวแปรตาม				
Y (มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้)				
ตัวแปรอิสระ				
Constant	-1.012047	1.775057	-0.570149	0.5686
CLUB(การเป็นสมาชิกโครงการหลวง)	-1.765461	0.410767	-4.297962	0.0000***
EDU(ระยะเวลาการศึกษาหัวน้ำครวเรือน)	-0.112495	0.051642	-2.178362	0.0294**
ETH(เผ่าพันธุ์ของครวเรือน)	-0.143287	0.362874	-0.394867	0.6929 ^{ns}
GRO(อาชีพหลักของครวเรือน)	0.868881	0.375430	2.314361	0.0206**
INC(รายได้สุทธิของครวเรือน)	-0.006048	0.002410	-2.509586	0.0121**
KLM(ระยะทางจากที่พักถึงเขตป่าไม้)	-0.047398	0.039536	-1.198878	0.2316 ^{ns}
KNOW(ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญ)	-0.024499	2.079192	-0.011783	0.9906 ^{ns}
LONE(หนี้สินครวเรือน)	0.010718	0.005246	2.043316	0.0410**
MEM(จำนวนสมาชิกครวเรือน)	1.071136	0.303374	3.530748	0.0004**
THK(ความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์)	1.266049	1.707798	0.741334	0.4585 ^{ns}
Log likelihood	-106.5108	Pct of right predictions		81.78
LR statistic (5 df)	66.70109***	McFadden R-squared		0.238454
Probability(LR stat)	1.91E-10			

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: จากการคำนวณ

1. ชาติพันธุ์ของครวเรือน(ETH) มีลักษณะเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

= 0 หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในลักษณะเพื่อการ
ยังชีพ ได้แก่ กะเหรี่ยง และลัวะ

= 1 หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในลักษณะเพื่อการยังชีพและสร้างรายได้ ได้แก่ ม้ง, มูเซอ, จีนฮ่อ, คะฉิ่น, ลีซอ, อาข่า, ไทลื้อ ปะหล่อง และคนพื้นเมือง

จากการศึกษาพบว่าชาติพันธุ์ของครัวเรือนที่ทำการศึกษามีความสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าแต่ละเผ่าพันธุ์ต่างก็มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากสภาพสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต่างพึ่งพิงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการดำรงชีพและ/หรือเพื่อสร้างรายได้ เช่น การนำไม้จากป่ามาสร้างที่อยู่อาศัย และเป็นเชื้อเพลิง การเก็บหาอาหารพวกพืชผัก ไม้ผล หรือของป่าอื่นๆ จากป่ามาบริโภคและจำหน่าย อีกทั้งชาวเขาส่วนใหญ่ต่างก็มีการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินในเขตพื้นที่ป่าไม้ทำให้มีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรป่าไม้ประเภทของป่าได้ อีกทั้งปัจจุบันแต่ละเผ่าพันธุ์ต่างมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่ดีขึ้น ทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ไม่แตกต่างกันนัก ความจำเป็นในการพึ่งพิงของแต่ละเผ่าพันธุ์จึงไม่แตกต่างกัน ดังนั้นชาติพันธุ์จึงไม่มีผลต่อความแตกต่างในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือน

2. ระยะทางจากที่ทำกินถึงเขตป่า (KLM) มีหน่วยเป็นกิโลเมตร ซึ่งจากการศึกษา พบว่าระยะทางจากที่ทำกินถึงเขตป่าของครัวเรือนที่ทำการศึกษามีความสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าระยะทางจากที่ทำกินถึงเขตป่าไม่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ เนื่องจากครัวเรือนที่พึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าไม้หรืออยู่ใกล้กับเขตพื้นที่ป่าไม้ ดังนั้นโอกาสในการใช้ประโยชน์หรือเข้าถึงทรัพยากรป่าไม้จากของป่าของครัวเรือนที่มีการพึ่งพิงจึงไม่แตกต่างกัน ดังนั้นระยะทางจากที่ทำกินถึงเขตป่าจึงไม่มีผลต่อความแตกต่างในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือน

3. ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ (KNOW) มีหน่วยเป็นคะแนนเฉลี่ย จากการศึกษ พบว่า ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ไม่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ครัวเรือนตัวอย่าง เนื่องจากครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ ทั้งความหมายและประโยชน์ที่จะได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ และผลกระทบที่จะได้รับจากการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งพบว่าอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยที่สูง และแต่ละครัวเรือนต่างมีค่าคะแนนของความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้จึงไม่มีผลต่อความแตกต่างในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างที่ศึกษา

4. ความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (THK) มีหน่วยเป็นคะแนนเฉลี่ย ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่มีผลต่อการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ครัวเรือนตัวอย่าง เพราะครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ทั้งในส่วนของการบำรุง ดูแล รักษา และป้องกันตลอดจนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างชาญฉลาดและยั่งยืนซึ่งพบว่าอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยที่สูง และแต่ละครัวเรือนต่างมีค่าคะแนนของความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จึงไม่มีผลต่อความแตกต่างในการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างที่ศึกษา

แบบจำลองที่ 2 มีรูปแบบทั่วไปดังนี้

$$Y = f(\text{GRO, MEM, EDU, INC, LOAN, CLUB})$$

ตัวแปรตาม(Y) คือ กลุ่มของราษฎรที่มีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ ส่วนตัวแปรอิสระที่ได้กำหนดนี้เป็นตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติ อันได้แก่ ตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งคาดว่าจะมีผลต่อการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือน โดยที่ ตัวแปรอิสระตัวที่ 1 คือ GRO หมายถึง อาชีพหลักของครัวเรือน มีลักษณะเป็นตัวแปรหุ่น โดยที่ = 1 หมายถึง อาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพรับจ้างเพื่อทำการเกษตรกรรม และ = 0 หมายถึง อาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ตัวแปรอิสระตัวที่ 2 คือ MEM หมายถึง จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีหน่วยเป็นคน ตัวแปรอิสระตัวที่ 3 คือ EDU หมายถึง ระยะเวลาการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีหน่วยเป็นปี ตัวแปรอิสระตัวที่ 4 คือ INC หมายถึง รายได้สุทธิของครัวเรือนมีหน่วยเป็นพันบาท ตัวแปรอิสระตัวที่ 5 คือ LOAN หมายถึง จำนวนหนี้สินรวมของครัวเรือนมีหน่วยเป็นพันบาท ตัวแปรอิสระตัวที่ 6 คือ CLUB หมายถึง การเข้าเป็นสมาชิกในโครงการหลวงของสมาชิกในครัวเรือนมีลักษณะเป็นตัวแปรหุ่น โดยที่ = 1 หมายถึง การเป็นสมาชิกของมูลนิธิโครงการหลวง และ = 0 หมายถึง การไม่ได้เป็นสมาชิกของมูลนิธิโครงการหลวง

จากผลของการประมาณการทางสถิติดังตารางที่ 75 จึงได้แบบจำลองของการพึ่งพิง
ทรัพยากรป่าไม้ ดังนี้

$$\text{จาก} \quad P_i = E(Y = 1 \mid \text{GRO, MEM, EDU, INC, LOAN, CLUB}) = \frac{1}{1 + e^{-Z_i}}$$

$$\begin{aligned} \text{โดยที่} \quad Z_i = & -0.181615 + 0.951837(\text{GRO}) + 1.034438(\text{MEM}) - 0.113499(\text{EDU}) \\ & - 0.006291(\text{INC}) + 0.011389(\text{LOAN}) - 1.754520(\text{CLUB}) \end{aligned}$$

ซึ่งค่าสรุปทางสถิติโดยแบบจำลองของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ จากตารางที่ 75 มีค่าสถิติ LR ซึ่งมีการกระจายแบบไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 63.96 เป็นค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ซึ่งหมายความว่าความสัมพันธ์ระหว่างโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้กับตัวแปรอิสระที่มีอยู่ในสมการนั้นมีความน่าเชื่อถือได้ด้วยระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 สำหรับค่า McFadden R-squared เท่ากับ 0.228372 หมายความว่า ความผันแปรในตัวแปรตามสามารถอธิบายได้โดยสมการโลจิสถียร้อยละ 22.84 ส่วนอีกร้อยละ 77.16 มีอิทธิพลเนื่องจากปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่ได้ระบุในสมการจึงไม่สามารถอธิบายได้ และเมื่อตรวจสอบความเชื่อถือได้ของแบบจำลอง(Pct of right predictions) ในการเปรียบเทียบค่าพยากรณ์กับค่าจริง ซึ่งกำหนดค่า Cut value เท่ากับ 0.5 พบว่าค่าความถูกต้องของแบบจำลองการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ที่ประมาณค่าได้สามารถทำนายได้ถูกต้องหรือมีความน่าเชื่อถือร้อยละ 80.08 ในการประมาณค่าแบบจำลองจะได้พิจารณาและแสดงค่าตัวแปรอิสระที่อธิบายตัวแปรตามได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่สามารถอธิบายสรุปดังต่อไปนี้

ตารางที่ 75 ผลการประมาณแบบจำลองโลจิตของแบบจำลองที่ 2 ของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้
ของราษฎรในเขตพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปร	ค่า สัมประสิทธิ์	ค่าความคลาด เคลื่อนมาตรฐาน ของสัมประสิทธิ์	z-Statistic	Probability
ตัวแปรตาม				
Y (มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้)				
ตัวแปรอิสระ				
Constant	-0.181615	0.674617	-0.269212	0.7878
GRO(อาชีพหลักของครัวเรือน)	0.951837	0.364204	2.613472	0.0090***
EDU(ระยะเวลาการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน)	-0.113499	0.048175	-2.355958	0.0185**
MEM(จำนวนสมาชิกของครัวเรือน)	1.034438	0.301706	3.428624	0.0006***
INC(รายได้สุทธิของครัวเรือน)	-0.006291	0.002345	-2.682745	0.0073***
LOAN(หนี้สินของครัวเรือน)	0.011389	0.005349	2.129353	0.0332**
CLUB(การเป็นสมาชิกโครงการหลวง)	-1.754520	0.405652	-4.325184	0.0000***
Log likelihood	-107.8789	Pct of right predictions		80.08
LR statistic (5 df)	63.96483***	McFadden R-squared		0.228372
Probability(LR stat)	7.02E-12			

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: จากการคำนวณ

1. อาชีพหลักของครัวเรือน (GRO) มีลักษณะเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติโดยที่

= 1 หมายถึง อาชีพเกษตรกรหรืออาชีพรับจ้างเพื่อทำการเกษตรกรรม

= 0 หมายถึง อาชีพนอกภาคเกษตรกรรม

จากเครื่องหมายและคำสัมประสิทธิ์ที่ได้พบว่าอาชีพหลักของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับโอกาสของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เมื่อครัวเรือนมีอาชีพหลักในการเกษตรกรรมหรือรับจ้างเพื่อการเกษตรกรรมโดยเป็นกลุ่มที่ต้องออกไปทำการเพาะปลูกซึ่งในพื้นที่โครงการหลวงโดยรอบเป็นพื้นที่ป่าไม้และราษฎรที่ทำการเพาะปลูกก็จะมีพื้นที่อยู่ติดกับพื้นที่ป่าไม้เป็นส่วนใหญ่และกลุ่มการเกษตรกรรมมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ถือครองเพื่อใช้ทำการเกษตรซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับพื้นที่ป่าไม้ในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งกลุ่มที่มีอาชีพเกษตรกรรมมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับรายได้เนื่องจากมีรายได้ต่ำกว่ากลุ่มที่มีอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นกลุ่มมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้น้อยกว่า(ตารางผนวกที่ ก5) ทำให้กลุ่มอาชีพเหล่านี้จึงมีโอกาสมากกว่ากลุ่มนอกภาคการเกษตรกรรมในการเข้าถึงและพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ประเภทของป่าได้ง่ายกว่า ดังนั้นเมื่อราษฎรประกอบอาชีพในภาคการเกษตรกรรมจึงมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้สูงขึ้น ปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายโอกาสของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

2. ระยะเวลาการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน (EDU) มีหน่วยเป็นปีที่ได้รับการศึกษาในระบบการศึกษา จากการศึกษา พบว่า เครื่องหมายและคำสัมประสิทธิ์ที่ได้ของระยะเวลาการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เมื่อมีการศึกษาเพิ่มสูงขึ้นทำให้มีโอกาสในการทำงานนอกพื้นที่และนอกภาคการเกษตรมีมากขึ้น ส่งผลให้โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรป่าไม้จากของป่ามีน้อยกว่ากลุ่มที่มีอาชีพในภาคการเกษตรกรรมซึ่งระยะเวลาการศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับกลุ่มอาชีพในภาคเกษตรกรรม (ตารางผนวกที่ ก5) และโดยส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนในภาคการเกษตรกรรมมีระยะเวลาการศึกษาที่ต่ำกว่ากลุ่มนอกภาคการเกษตรกรรม ดังนั้นคนที่ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นจึงมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้น้อยลง ปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายโอกาสของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

3. จำนวนสมาชิกของครัวเรือน(MEM) มีหน่วยเป็นคน จากการศึกษาพบว่าเครื่องหมายและคำสัมประสิทธิ์ที่ได้ของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับโอกาสของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เมื่อครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกเพิ่มสูงขึ้นย่อมส่งผลทำให้มีความต้องการใช้ทรัพยากรป่าไม้สูงขึ้นตามมา เนื่องจากความต้องการอาหารและผลผลิตที่ได้จากของป่าเพื่อการยังชีพของสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นตามจำนวนสมาชิกที่มีอยู่ในครัวเรือน เพราะเมื่อสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นจำเป็นต้องใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

ทำให้มีความจำเป็นต้องการรายได้เพิ่มขึ้นตามมา เนื่องจากจำนวนสมาชิกครัวเรือนมีความสัมพันธ์ตรงข้ามกับรายได้สุทธิครัวเรือน (ตารางผนวกที่ ก5) อีกทั้งครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมทำให้สมาชิกในครัวเรือนจำเป็นต้องไปช่วยทำการเพาะปลูกซึ่งมีโอกาสนในการเข้าถึงทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น ดังนั้นครัวเรือนที่มีสมาชิกเพิ่มสูงขึ้นจึงมีโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้สูงขึ้นตามมา ปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายโอกาสของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

4. รายได้สุทธิของครัวเรือน (INC) มีหน่วยเป็นพันบาทต่อปี จากการศึกษา พบว่าเครื่องหมายและค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้ของรายได้สุทธิของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เมื่อครัวเรือนมีรายได้สุทธิสูงขึ้นย่อมมีความเป็นอยู่ที่ดี ดังนั้นจึงมีโอกาสนในการบริโภคอาหารหรือสินค้าอื่นมากขึ้น ทดแทนการบริโภคอาหารหรือสินค้าที่ได้จากทรัพยากรป่าไม้ประเภทของป่า ทำให้การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดน้อยลง และเนื่องจากราษฎรส่วนใหญ่ในพื้นที่มีอาชีพทางด้านเกษตรกรรมและการเพาะปลูกเป็นหลักซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับรายได้สุทธิของครัวเรือน (ตารางผนวกที่ ก5) อีกทั้งพื้นที่ทำกินส่วนใหญ่อยู่ใกล้กับพื้นที่ป่าไม้ทำให้ชาวบ้านที่มีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายในครัวเรือนก็จะมีการเก็บหาของป่าเพื่อการบริโภคและจำหน่าย ดังนั้นครัวเรือนที่มีรายได้สุทธิเพิ่มสูงขึ้นจึงมีโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายโอกาสของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

5. หนี้สินของครัวเรือน (LOAN) มีหน่วยเป็นพันบาทต่อปี จากการศึกษา พบว่าเครื่องหมายและค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้ของหนี้สินของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับโอกาสของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ครัวเรือนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนเกษตรกรรมและมีการกู้ยืมเพื่อการลงทุนในปัจจัยการผลิตในภาคการเกษตรและบางครัวเรือนกู้ยืมเพื่อการลงทุนที่มีใช้ทางการเกษตรกรรม เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย ซื้อมอเตอร์รถ ทำให้ครัวเรือนมีหนี้สินคงค้างเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่สูง จึงจำเป็นที่จะต้องลดรายจ่ายในครัวเรือนโดยการเก็บหาของป่าเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายและจำหน่ายเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนอีกทางหนึ่งเพราะครัวเรือนส่วนใหญ่ก็มีพื้นที่อยู่ใกล้กับเขตพื้นที่ป่าไม้ ดังนั้นครัวเรือนที่มีหนี้สินที่สูงขึ้นย่อมมีโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มสูงขึ้นด้วย ซึ่งปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายโอกาสของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

6. การเป็นสมาชิกโครงการหลวง (CLUB) มีลักษณะเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่

= 1 หมายถึง การเป็นสมาชิกของมูลนิธิโครงการหลวง

= 0 หมายถึง การไม่ได้เป็นสมาชิกของมูลนิธิโครงการหลวง

จากเครื่องหมายและค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้ของการเข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวงของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับโอกาสของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ กล่าวคือครัวเรือนที่เป็นสมาชิกของมูลนิธิโครงการหลวงจะได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนในการเพาะปลูกทั้งปัจจัยการผลิต ความรู้ และข้อเสนอแนะรวมถึงตลาดเพื่อการรองรับผลผลิต โดยพืชผักที่เพาะปลูกส่วนใหญ่เป็นพืชผักทางเศรษฐกิจ เช่น พืชผักเมืองหนาว และไม้ผลเมืองหนาวอีกทั้งเป็นแหล่งรองรับผลผลิตที่ผลิตได้ของสมาชิกในโครงการเพื่อการหาตลาดรองรับ โดยมีข้อกำหนดในเรื่องคุณภาพ ราคาและปริมาณที่รับซื้อ ซึ่งส่วนใหญ่รายได้ที่เกษตรกรได้รับจากพืชที่ปลูกเหล่านี้อยู่ในเกณฑ์ที่สูง อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกษตรกรชาวเขาปลูกพืชที่จะนำมาทำการแปรรูปตามความต้องการของตลาดเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้อีกทางหนึ่งในรูปของสินค้าตราดอยคำ ส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่และรายได้ที่ได้รับของสมาชิกในโครงการดีขึ้น โดยการเป็นสมาชิกโครงการหลวงมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับรายได้สุทธิของครัวเรือน (ตารางผนวกที่ ก5) ซึ่งจากการศึกษายังได้พบว่า กลุ่มที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงมีรายได้สุทธิต่อปีต่อครัวเรือนเท่ากับ 32,868.66 บาท ส่วนกลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงมีรายได้สุทธิต่อปีต่อครัวเรือนเท่ากับ 25,473.40 บาท ทำให้มีรายได้ในการบริโภคสินค้าอื่นทดแทนทรัพยากรป่าไม้จากของป่าเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลง ดังนั้นครัวเรือนที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงจึงมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายโอกาสของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

ความน่าจะเป็นในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในเขตพื้นที่โครงการหลวง

ความน่าจะเป็น (Probability) ที่ราษฎรในเขตพื้นที่โครงการหลวงจะมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ สามารถคำนวณได้จากสมการข้างต้น โดยการนำเอาค่าเฉลี่ยของตัวแปร ซึ่งประกอบด้วยจำนวนสมาชิกของครัวเรือน ระยะเวลาการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน รายได้สุทธิของครัวเรือน และหนี้สินครัวเรือน ส่วนอาชีพหลักครัวเรือนและการเป็นสมาชิกโครงการหลวงเนื่องจากเป็นตัว

แปรหุ่น (Dummy Variable) จึงทำให้สามารถพิจารณาความน่าจะเป็นออกได้เป็น 4 กรณี ดังตารางที่ 76 ซึ่งสามารถหาความน่าจะเป็นได้จาก

$$\text{จาก } Z_i = \log \frac{P_i}{1-P_i} = b_0 + b_1X_i + \dots + b_kX_k$$

$$P_i = \frac{1}{1+e^{-Z_i}} = \frac{e^{Z_i}}{1+e^{Z_i}}$$

และเมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) จากปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในเขตพื้นที่โครงการหลวง โดยหลักการพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม คือ จะพิจารณาค่าอนุพันธ์ บางส่วนของความน่าจะเป็นว่าปัจจัยที่พิจารณาอยู่นั้นส่งผลต่อความน่าจะเป็นในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงซึ่งคำนวณได้ดังนี้

$$\text{Marginal effect} = \frac{\partial P_i}{\partial X_{ki}} = P_i(1-P_i)b_i$$

ผลกระทบส่วนเพิ่มของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่เนื่องจากอาชีพหลักของครัวเรือน คือ

$$\frac{\partial P_i}{\partial GRO} = P_i(1-P_i)b_1$$

ผลกระทบส่วนเพิ่มของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่เนื่องจากจำนวนสมาชิกในครัวเรือน คือ

$$\frac{\partial P_i}{\partial MEM} = P_i(1-P_i)b_3$$

ผลกระทบส่วนเพิ่มของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่เนื่องจากระยะเวลาการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน คือ

$$\frac{\partial P_i}{\partial EDU} = P_i(1-P_i)b_4$$

ผลกระทบส่วนเพิ่มของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่เนื่องจากรายได้สุทธิของครัวเรือน คือ

$$\frac{\partial P_i}{\partial INC} = P_i(1 - P_i)b_5$$

ผลกระทบส่วนเพิ่มของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่เนื่องจากหนี้สินของครัวเรือน คือ

$$\frac{\partial P_i}{\partial LOAN} = P_i(1 - P_i)b_6$$

ผลกระทบส่วนเพิ่มของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่เนื่องจากการเข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวงของครัวเรือน คือ

$$\frac{\partial P_i}{\partial CLUB} = P_i(1 - P_i)b_7$$

ตารางที่ 76 ค่าพิจารณาของความเป็นของครัวเรือนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ทั้ง 4 กรณี

รายการ	กรณีที่ 1	กรณีที่ 2	กรณีที่ 3	กรณีที่ 4
GRO(อาชีพหลักครัวเรือน)	1	1	0	0
MEM(จำนวนสมาชิกครัวเรือน:คน)	5.49	5.49	5.49	5.49
EDU(ระยะเวลาการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน:ปี)	4.13	4.13	4.13	4.13
INC(รายได้สุทธิครัวเรือน:พันบาท)	29.63	29.63	29.63	29.63
LOAN(หนี้สินครัวเรือน:พันบาท)	35.78	35.78	35.78	35.78
CLUB(การเข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวง)	1	0	1	0

ที่มา: จากการคำนวณ

กรณีที่ 1 ครัวเรือนมีอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรมและเป็นสมาชิกโครงการหลวง

หากครัวเรือนมีอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรม มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 5.49 คน ระยะเวลาการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ปี มีรายได้สุทธิเฉลี่ยเท่ากับ

29.63 พันบาท มีหนี้สินเฉลี่ยเท่ากับ 35.78 พันบาท และเป็นสมาชิกโครงการหลวง เมื่อแทนค่าลงในสมการ จะได้ค่า Z_i เท่ากับ

$$\begin{aligned} Z_i &= -0.181615 + 0.951837(1) + 1.034438(5.49) - 0.113499 (4.13) \\ &\quad - 0.006291(29.63) + 0.011389(35.78) - 1.754520 (1) \\ &= 4.4471 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น } P_i &= \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} \\ &= \frac{1}{1 + e^{-4.4471}} = 0.9884 \end{aligned}$$

นั่นคือความน่าจะเป็นที่ครัวเรือนจะมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ เท่ากับ 0.9884 หมายความว่า หากครัวเรือนมีอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรมและเป็นสมาชิกโครงการหลวง จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสที่จะพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ร้อยละ 98.84 ดังตารางที่ 77

เมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) พบว่า หากครัวเรือนประกอบอาชีพหลักเป็นอาชีพในภาคเกษตรกรรม ครัวเรือนจะมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.091 หากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.186 หากหัวหน้าครัวเรือนมีระยะเวลาการศึกษาเพิ่มขึ้น 1 ปี จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงร้อยละ 0.130 หากครัวเรือนมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น 1,000 บาท จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงร้อยละ 0.007 หากครัวเรือนมีหนี้สินเพิ่มขึ้น 1,000 บาท จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.013 และหากครัวเรือนได้เข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวง จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงร้อยละ 2.012 ดังตารางที่ 78

กรณีที่ 2 ครัวเรือนมีอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรม แต่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวง

หากครัวเรือนมีอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรม มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 5.49 คน ระยะเวลาการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ปี มีรายได้สุทธิเฉลี่ยเท่ากับ

29.63 พันบาท และมีหนี้สินเฉลี่ยเท่ากับ 35.78 พันบาท แต่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวง เมื่อแทนค่าลงในสมการ จะได้ค่า Z_i เท่ากับ

$$\begin{aligned} Z_i &= -0.181615 + 0.951837(1) + 1.034438(5.49) - 0.113499 (4.13) \\ &\quad - 0.006291(29.63) + 0.011389(35.78) - 1.754520 (0) \\ &= 6.2016 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น } P_i &= \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} \\ &= \frac{1}{1 + e^{-6.2016}} = 0.9979 \end{aligned}$$

นั่นคือความน่าจะเป็นที่ครัวเรือนจะมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ เท่ากับ 0.9979 หมายความว่า หากครัวเรือนมีอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรมแต่ไม่ได้เป็นสมาชิกโครงการหลวง จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาที่จะพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ร้อยละ 99.79 ดังตารางที่ 77

เมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) พบว่า หากครัวเรือนประกอบอาชีพหลักเป็นอาชีพในภาคเกษตรกรรม ครัวเรือนจะมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.199 หากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.217 หากหัวหน้าครัวเรือนมีระยะเวลาการศึกษาเพิ่มขึ้น 1 ปี จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงร้อยละ 0.024 หากครัวเรือนมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น 1,000 บาท จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงร้อยละ 0.001 หากครัวเรือนมีหนี้สินเพิ่มขึ้น 1,000 บาท จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.002 และหากครัวเรือนไม่ได้เป็นสมาชิกโครงการหลวง จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงร้อยละ 0.368 ดังตารางที่ 78

กรณีที่ 3 ครัวเรือนมีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรม และเป็นสมาชิกโครงการหลวง

หากครัวเรือนมีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรม มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 5.49 คน ระยะเวลาการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ปี มีรายได้สุทธิเฉลี่ยเท่ากับ

29.63 พันบาท มีหนี้สินเฉลี่ยเท่ากับ 35.78 พันบาท และเป็นสมาชิกโครงการหลวง เมื่อแทนค่าลงในสมการ จะได้ค่า Z_i เท่ากับ

$$\begin{aligned} Z_i &= -0.181615 + 0.951837(0) + 1.034438(5.49) - 0.113499 (4.13) \\ &\quad - 0.006291(29.63) + 0.011389(35.78) - 1.754520 (1) \\ &= 3.4953 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น } P_i &= \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} \\ &= \frac{1}{1 + e^{-3.4953}} = 0.9706 \end{aligned}$$

นั่นคือความน่าจะเป็นที่ครัวเรือนจะมีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ เท่ากับ 0.9706 หมายความว่า หากครัวเรือนมีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรมและเป็นสมาชิกโครงการหลวง จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสที่จะพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ ร้อยละ 97.06 ดังตารางที่ 77

เมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) พบว่า หากครัวเรือนประกอบอาชีพหลักเป็นอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ครัวเรือนจะมีโอกาสในการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.716 หากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสในการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.952 หากหัวหน้าครัวเรือนมีระยะเวลาการศึกษาเพิ่มขึ้น 1 ปี จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสในการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงร้อยละ 0.324 หากครัวเรือนมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น 1,000 บาท จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสในการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงร้อยละ 0.018 หากครัวเรือนมีหนี้สินเพิ่มขึ้น 1,000 บาท จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสในการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.032 และหากครัวเรือนได้เข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวง จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสในการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงร้อยละ 5.007 ดังตารางที่ 78

กรณีที่ 4 ครัวเรือนมีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรม แต่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวง

หากครัวเรือนมีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรม มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 5.49 คน ระยะเวลาการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ปี มีรายได้สุทธิเฉลี่ยเท่ากับ

29.63 พันบาท มีหนี้สินเฉลี่ยเท่ากับ 35.78 พันบาท แต่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวง เมื่อแทนค่าลงในสมการ จะได้ค่า Z_i เท่ากับ

$$\begin{aligned} Z_i &= -0.181615 + 0.951837(0) + 1.034438(5.49) - 0.113499 (4.13) \\ &\quad - 0.006291(29.63) + 0.011389(35.78) - 1.754520 (1) \\ &= 5.2498 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น } P_i &= \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} \\ &= \frac{1}{1 + e^{-5.2498}} = 0.9948 \end{aligned}$$

นั่นคือความน่าจะเป็นที่ครัวเรือนจะมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ เท่ากับ 0.9948 หมายความว่า หากครัวเรือนมีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรมและเป็นสมาชิกโครงการหลวง จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาที่จะพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ร้อยละ 99.48 ดังตารางที่ 77

เมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) พบว่า หากครัวเรือนประกอบอาชีพหลักเป็นอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ครัวเรือนจะมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.492 หากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.535 หากหัวหน้าครัวเรือนมีระยะเวลาการศึกษาเพิ่มขึ้น 1 ปี จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงร้อยละ 0.059 หากครัวเรือนมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น 1,000 บาท จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงร้อยละ 0.003 หากครัวเรือนมีหนี้สินเพิ่มขึ้น 1,000 บาท จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.006 และหากครัวเรือนไม่ได้เป็นสมาชิกโครงการหลวง จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงร้อยละ 0.908 ดังตารางที่ 78

ตารางที่ 77 ผลการประเมินความน่าจะเป็นของครัวเรือนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้

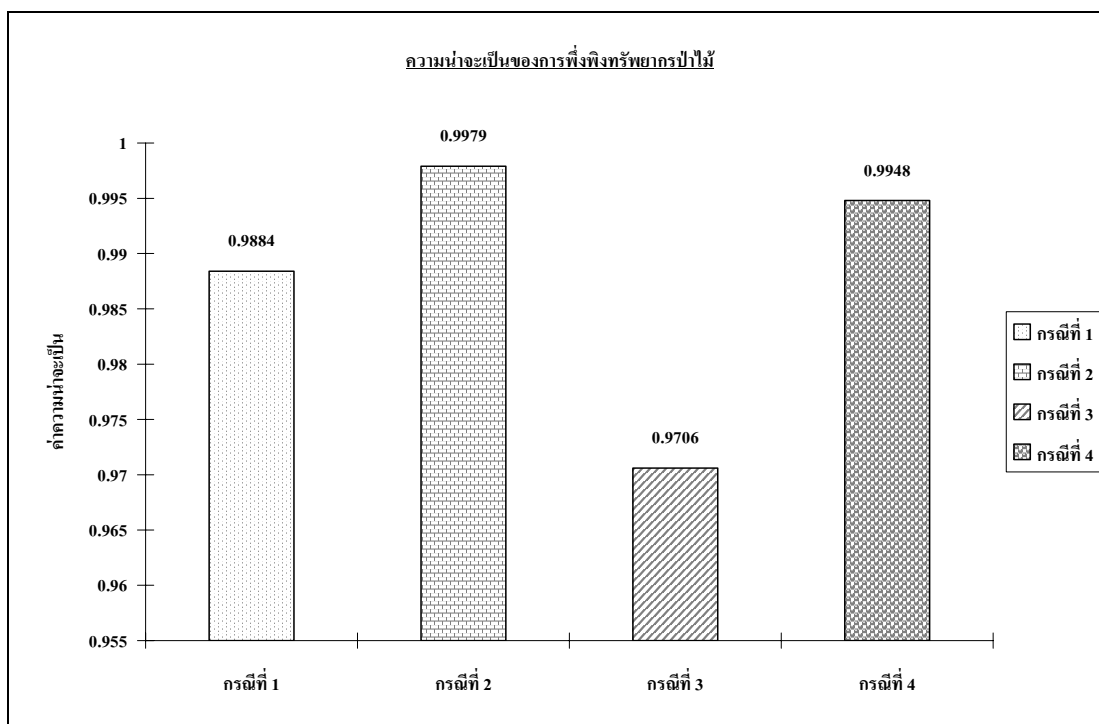
รายการ	กรณีที่ 1	กรณีที่ 2	กรณีที่ 3	กรณีที่ 4
GRO(อาชีพหลักครัวเรือน)	1	1	0	0
MEM(จำนวนสมาชิกครัวเรือน:คน)	5.49	5.49	5.49	5.49
EDU(ระยะเวลาการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน:ปี)	4.13	4.13	4.13	4.13
INC(รายได้สุทธิครัวเรือน:พันบาท)	29.63	29.63	29.63	29.63
LOAN(หนี้สินครัวเรือน:พันบาท)	35.78	35.78	35.78	35.78
CLUB(การเข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวง)	1	0	1	0
Z_i	4.4471	6.2016	3.4953	5.2498
P_i (ความน่าจะเป็นของการพึ่งพิง)	0.9884	0.9979	0.9706	0.9948

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 78 ผลการประเมินผลกระทบส่วนเพิ่มในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้

รายการ	กรณีที่ 1	กรณีที่ 2	กรณีที่ 3	กรณีที่ 4	รวมเฉลี่ย
GRO(อาชีพหลักของครัวเรือน)	0.01091	0.00199	0.02716	0.00492	0.01125
MEM(จำนวนสมาชิกของครัวเรือน:คน)	0.01186	0.00217	0.02952	0.00535	0.01223
EDU(ระยะเวลาการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน:ปี)	-0.00130	-0.00024	-0.00324	-0.00059	-0.00134
INC(รายได้สุทธิของครัวเรือน:พันบาท)	-0.00007	-0.00001	-0.00018	-0.00003	-0.00007
LOAN(หนี้สินของครัวเรือน:พันบาท)	0.00013	0.00002	0.00032	0.00006	0.00013
CLUB(การเป็นสมาชิกโครงการหลวง)	-0.02012	-0.00368	-0.05007	-0.00908	-0.02074

ที่มา: จากการคำนวณ

ภาพที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบค่าความน่าจะเป็นของการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่ทั้ง 4 กลุ่ม

จากภาพที่ 3 แสดงให้เห็นถึงความน่าจะเป็นของการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในเขตพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 4 กลุ่ม จากตัวแปรอิสระต่างๆ จะเห็นว่ากลุ่มที่ 2 คือ ครั้วเรือนที่มีอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรมแต่ไม่เป็นสมาชิกมูลนิธิโครงการหลวงมีโอกาสในการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้สูงสุดเท่ากับ 0.9979 รองลงมา ได้แก่ กลุ่มที่ 4 คือ ครั้วเรือนที่มีอาชีพหลักอยู่นอกภาคการเกษตรกรรมแต่ไม่ได้เป็นสมาชิกมูลนิธิโครงการหลวง มีโอกาสในการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้เท่ากับ 0.9948 และกลุ่มที่ 1 คือ ครั้วเรือนที่มีอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรมและเป็นสมาชิกมูลนิธิโครงการหลวงมีโอกาสในการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้เท่ากับ 0.9884 ส่วนกลุ่มที่ 3 คือ ครั้วเรือนที่มีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรมและเป็นสมาชิกมูลนิธิโครงการหลวง จะมีโอกาสในการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ต่ำที่สุดเท่ากับ 0.9706

เมื่อทำการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้นของโอกาสในการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่โครงการหลวง หากทำการพิจารณาจากค่าของตัวแปรอิสระที่มีผลทำให้มีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้สูงสุด ได้แก่ ครั้วเรือนที่มีอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรม มีจำนวนสมาชิกในครั้วเรือนสูงสุดเท่ากับ 19 คน หัวหน้าครั้วเรือนไม่ได้รับการศึกษา มีรายได้สุทธิต่ำสุดเท่ากับ -87.32

พันบาท มีหนี้สินครัวเรือนสูงสุดเท่ากับ 600 พันบาท และไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงแล้ว พบว่า จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้มากที่สุด($P_{\max}$) เท่ากับ 1 หรือร้อยละ 100 หากทำการพิจารณาจากค่าของตัวแปรอิสระที่มีผลทำให้มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ต่ำสุด ได้แก่ ครัวเรือนมีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรม มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุดเท่ากับ 1 คน หัวหน้าครัวเรือนมีระยะเวลาการศึกษาสูงสุด 16 ปี มีรายได้สุทธิสูงสุดเท่ากับ 749.10 พันบาท ไม่มีหนี้สิน และเป็นสมาชิกโครงการหลวงแล้ว พบว่า จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ต่ำสุด ($P_{\min}$) เท่ากับ 0.0006 หรือร้อยละ 0.06 ดังแสดงตามตารางที่ 79

ตารางที่ 79 ความน่าจะเป็นต่ำสุด และสูงสุดของปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้

รายการ	จำนวน ตัวอย่าง	ค่าที่จะทำให้ความน่าจะเป็น	
		ต่ำสุด	สูงสุด
GRO(อาชีพหลักของครัวเรือน)	236	0	1
MEM(จำนวนสมาชิกของครัวเรือน:คน)	236	1	19
EDU(ระยะเวลาการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน:ปี)	236	16	0
INC(รายได้สุทธิของครัวเรือน:พันบาท)	236	749.10	-87.32
LOAN(หนี้สินของครัวเรือน:พันบาท)	236	0.00	600.00
CLUB(การเข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวง)	236	1	0
Z_i		-7.43027	27.80727
P_i (ความน่าจะเป็นของการพึ่งพิง)		0.0006	1

ที่มา: จากการคำนวณ

จากการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ จะเห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ คือ อาชีพหลักของครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน รายได้สุทธิของครัวเรือน หนี้สินของครัวเรือน และการเข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวง เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่า โดยที่ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ อาชีพหลักของครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และหนี้สินของครัวเรือน ขณะที่การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน รายได้สุทธิของครัวเรือน และการเข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวง เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ เมื่อพิจารณาความน่าจะเป็นของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ทั้ง 4 กรณี พบว่า ครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรมแต่ไม่ได้เป็นสมาชิกมูลนิธิโครงการหลวงจะมีโอกาสในการพึ่งพิง

ทรัพยากรป่าไม้สูงสุด ขณะที่ครัวเรือนที่มีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรมและเป็นสมาชิกมูลนิธิโครงการหลวงจะมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ต่ำสุด

เมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่มของปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ทั้ง 4 กรณีมีผลกระทบส่วนเพิ่มที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่มากที่สุด คือ การเข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวง และผลกระทบส่วนเพิ่มที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่น้อยที่สุด คือ รายได้สุทธิของครัวเรือน ซึ่งเหมือนกันทั้ง 4 กรณี โดยที่ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพในภาคการเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีผลทำให้มีโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้มากกว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม เนื่องจากพื้นที่เกษตรกรรมมักจะอยู่ใกล้กับพื้นที่ป่าไม้ทำให้เข้าถึงทรัพยากรได้สะดวกและง่ายกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นจะมีโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงเนื่องจากมีโอกาสนที่จะไปประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมได้ ขณะที่จำนวนสมาชิกมีผลต่อโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้มาก เนื่องจากจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นย่อมส่งผลให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ทั้งการบริโภคและใช้ประโยชน์ในครัวเรือน รวมทั้งมีการนำไปจำหน่ายเพิ่มขึ้น รายได้มีผลต่อโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงแต่หนี้สินมีผลทำให้มีโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น เนื่องจากเมื่อครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นก็สามารถที่จะใช้ประโยชน์และบริโภคสินค้าอย่างอื่น ๆทดแทนของป่าได้มากขึ้น แต่เมื่อมีรายได้ลดลงหรือมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลต่อโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ นั่นคือทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้เพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ส่วนการเป็นสมาชิกโครงการหลวงมีผลต่อโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงเนื่องจากการสนับสนุนและส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจให้กับครัวเรือน ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลต่อโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลง

สรุปสภาพทางเศรษฐกิจ-สังคม และการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือน

สภาพทั่วไปของครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือนกว่าร้อยละ 95.30 เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี อายุเฉลี่ยประมาณ 44.25 ปี หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษากว่าร้อยละ 41.50 ที่ได้รับการศึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-4 หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ยังเกิดในพื้นที่พร้อมพ่อแม่ โดยสาเหตุการย้ายถิ่นฐานของหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เนื่องจากต้องการหาที่ทำกินใหม่ สำหรับระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานของหัวหน้าครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 35.44 ปี ส่วนใหญ่มี

การทำการเกษตรกรรมเต็มเวลา สำหรับโครงสร้างทั่วไปทางสังคมของครัวเรือนเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกว่าร้อยละ 32.60 นับถือศาสนาพุทธและคริสต์เป็นหลัก สมาชิกครัวเรือนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 37.75 ยังไม่ได้รับการศึกษา ซึ่งกลุ่มที่ได้รับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ขนาดของครัวเรือนมีขนาดปานกลางโดยมีสมาชิกต่อครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน เป็นสมาชิกวัยแรงงานเฉลี่ย 3 คนต่อครัวเรือน กว่าร้อยละ 80 ของครัวเรือนตัวอย่างมีอาชีพหลักอยู่ในภาคเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นอาชีพเพาะปลูก และมีอาชีพเสริมในครัวเรือนร้อยละ 76.69 ส่วนใหญ่เป็นอาชีพเสริมในภาคการเกษตร การสาธารณสุขส่วนใหญ่เข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลประจำอำเภอและสถานอนามัยตำบล มีการวางแผนครอบครัวแบบชั่วคราวขณะครัวเรือนที่ไม่มีการวางแผนครอบครัว มีร้อยละ 20.30 แหล่งที่มาของข่าวสารที่ได้รับในครัวเรือนกว่าร้อยละ 80 มาจากโทรทัศน์

การถือครองที่ดิน ขนาดเนื้อที่ถือครอง และการใช้ประโยชน์ที่ดินของครัวเรือน

การถือครองที่ดินของครัวเรือนเฉลี่ย 4 แปลง โดยมีพื้นที่เฉลี่ย 11.81 ไร่ต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นเนินเขา ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของพื้นที่เองแต่กลับไม่มีเอกสารสิทธิ์ครอบครอง โดยเขตพื้นที่ถือครองเป็นเขตพื้นที่ที่โครงการหลวงจัดสรรให้และเขตอุทยาน/ป่าสงวนกว่าร้อยละ 40.30 มีความต้องการขยายพื้นที่ทำกินแต่ไม่สามารถขยายได้เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่เพื่อกันไว้เป็นเขตพื้นที่ป่าไม้และมีการกำหนดและจำกัดเขตพื้นที่ทำกินจากภาครัฐ ส่วนกลุ่มที่ต้องการขยายก็ต้องการให้โครงการหลวงช่วยเหลือหาพื้นที่เพิ่มเติมให้ พื้นที่ส่วนใหญ่ของครัวเรือนเป็นพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกพืชไร่มากที่สุด ได้แก่ ข้าว ขณะที่ครัวเรือนมักจะทำการเพาะปลูกปีละ 1 รอบ เนื่องจากที่มาจากแหล่งน้ำในการเกษตรและในครัวเรือนส่วนใหญ่มาจากน้ำฝนและประปาภูเขาเป็นหลัก จึงต้องรอช่วงฤดูฝนเพื่อทำการเพาะปลูก

รายได้ ค่าใช้จ่าย หนี้สินและสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือน

ครัวเรือนมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 113,731.74 บาท ซึ่งส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตรกรรมเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี เท่ากับ 82,041.70 บาท ส่วนรายได้นอกภาคเกษตรกรรมเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 31,690.04 บาท ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักจากการเพาะปลูกแต่รายได้สูงสุดของอาชีพหลักกลับมากจากการรับราชการ/เอกชน และเมื่อพิจารณารายได้จากการเพาะปลูกของครัวเรือน พบว่า รายได้เฉลี่ยของการเพาะปลูกมาจากกลุ่มพืชผักที่สูงที่สุดเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 56,490.81 บาท ขณะที่กลุ่มไม้ผลที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวงกลับ

มีรายได้น้อยที่สุด เนื่องจากภาวะราคาคต่ำจากการเปิดเขตการค้าเสรี (FTA) ทำให้ไม้ผลเมืองหนาวจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายในราคาที่ถูกลง ส่งผลต่อเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลไม่ได้รับราคาที่คุ้มค่ากับการลงทุนจึงปล่อยทิ้งไว้ไม่เก็บมาจำหน่าย อีกทั้งยังถูกพ่อค้าคนกลางรับซื้อ ส่วนรายได้จากการเลี้ยงสัตว์และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจากการเลี้ยงโคเป็นหลัก สำหรับการรับจ้างนอกภาคเกษตรกรรมมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 35,768.89 บาท ขณะที่การรับจ้างในภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเพียง 9,267.76 บาท ส่วนการเก็บหาของป่าของครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 429.14 บาท โดยของป่าที่มีมูลค่าจากการจำหน่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุด คือ ถาว์ลัด และหวาย เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี เท่ากับ 2,850 บาท

สำหรับค่าใช้จ่ายของครัวเรือนแบ่งออกเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 60,094.54 บาท โดยรายจ่ายส่วนใหญ่มาจากค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ส่วนค่าใช้จ่ายทางด้านการเกษตรกรรมเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 23,964.79 บาท ดังนั้นค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือนเฉลี่ยจึงเท่ากับ 84,059.33 บาทต่อปี จากรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนจึงทำให้ครัวเรือนมีเงินออมหรือรายได้สุทธิต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 29,672.41 บาท ขณะที่รายได้สุทธิจากภาคเกษตรกรรมเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 58,076.91 บาท

หนี้สินของครัวเรือนเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 35,783.16 บาท เป็นหนี้สินในภาคเกษตรกรรมเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 34,800.98 บาท และหนี้สินนอกภาคเกษตรกรรมเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 91,552.14 บาท โดยแหล่งเงินกู้ที่สำคัญของครัวเรือนในภาคเกษตรกรรมมาจากแหล่งเงินกู้ในระบบ เช่น กองทุนหมู่บ้านและธกส. มีระยะการกู้เงินกู้ระยะสั้น เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่จะรอการขายผลผลิตจากการเพาะปลูกก่อนเมื่อขายผลผลิตได้แล้วจึงจะนำรายได้ไปใช้คืนเงินกู้จะมีค่าง้างเพียงเล็กน้อย ส่วนหนี้สินนอกภาคการเกษตรกรรมมีแหล่งเงินกู้ที่สำคัญมาจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ เช่น บริษัท ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน โดยกู้ยืมเพื่อการสร้างที่อยู่อาศัย การซื้อสินทรัพย์ เช่น รถปิกอัพ รถจักรยานยนต์ เพื่อการศึกษา เครื่องใช้ไฟฟ้า โทรศัพท์มือถือ และการดำรงชีพของครัวเรือน เนื่องจากภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปแบบสังคมเมืองเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับครัวเรือนมากขึ้น จึงทำให้หนี้สินที่กู้ยืมมามีมูลค่าสูง การใช้คืนเงินกู้ให้หมดจึงเป็นไปได้ยาก ทำให้มีระยะของการชำระคืนเงินกู้จึงเป็นระยะยาวหรือเรื้อรัง ขณะที่ครัวเรือนส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนพอใช้จ่ายแต่ไม่มีเงินออม มีสภาพการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นกว่าช่วงปีที่ผ่านมาเนื่องจากรายได้ที่เพิ่มขึ้นและไม่คิดที่จะเปลี่ยนอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันเนื่องจากภาวะการศึกษาที่ต่ำทำให้โอกาสในการประกอบอาชีพอย่างอื่นมีน้อย สำหรับการเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรมากกว่าร้อยละ 56.78 เป็นสมาชิกโครงการหลวง

ปัญหาทางสังคม การเกษตรกรรมและความช่วยเหลือจากภาครัฐ

ปัญหาทางสังคมของชุมชนส่วนใหญ่ประสบปัญหาทางด้านเอกสารสิทธิ์ทำกิน ปัญหาทรัพยากรน้ำขาดแคลน ปัญหานี้สินครัวเรือน และปัญหารายได้ไม่พอต่อการดำรงชีพ สำหรับปัญหาในการเกษตรกรรมส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับราคาพืชผลตกต่ำ ราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น และการขาดแคลนแหล่งน้ำในการเกษตร ส่วนความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ คือ ต้องการให้ช่วยเหลือในเรื่องการพัฒนาสาธารณูปโภค การประกันราคาพืชผล และการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรมเป็นหลัก ขณะที่ปัญหาด้านเอกสารสิทธิ์และที่ดินทำกินไม่เพียงพอกลับไม่ต้องการให้รัฐช่วยเหลือมากนัก เนื่องจากราษฎรเข้าใจดีว่าการขยายพื้นที่เป็นไปได้อย่างเนื่องจากในพื้นที่ทำการเกษตรของครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ติดกับเขตพื้นที่ป่าไม้และรัฐจำกัดการขยายพื้นที่ ดังนั้นการจะขยายพื้นที่จึงเป็นไปได้อย่างยากเพราะต้องรักษาพื้นที่เอาไว้เพื่อเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์

การรับรู้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ประโยชน์ที่ได้รับจากป่าไม้และสัตว์ป่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าป่าไม้มีประโยชน์ทำให้อากาศชุ่มชื้นและฝนตกต้องตามฤดูกาล เป็นแหล่งอาหารและให้ไม้เพื่อใช้ประโยชน์ต่างๆ ส่วนสัตว์ป่ามีประโยชน์ในการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติและเป็นอาหาร และพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ น้ำและดินตามลำดับ ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีป่าชุมชน โดยวิธีการรักษาป่าไม้ในชุมชนส่วนใหญ่มีมาตรการและกฎในการเข้าไปใช้ประโยชน์ กำหนดเขตที่ดินทำกินและเขตป่าชัดเจน การช่วยเพิ่มพื้นที่ป่า และการช่วยกันดูแลรักษาและอนุรักษ์

ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญและความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้และความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ครัวเรือนมีความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้เป็นอยู่ในเกณฑ์ที่สูง แต่ครัวเรือนยังมีความเข้าใจในเรื่องการเผาป่าเพื่อการเกษตรกรรมว่าเป็นสิ่งที่ดี และความรู้ความเข้าใจในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ยังไม่ดีเพียงพอ สำหรับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในเกณฑ์ที่สูงเช่นกัน แต่ความรู้ในเรื่องการนำป่าเสื่อมโทรมมาเป็นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยยังมีสูงซึ่งเป็นความรู้ความเข้าใจที่ผิด

การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือน

การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรในพื้นที่ที่มีจำนวน 170 ครัวเรือน หรือร้อยละ 72.03 ของจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด สำหรับระยะทางจากที่อยู่อาศัยถึงเขตป่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 กิโลเมตร จะเห็นว่าเพราะครัวเรือนส่วนใหญ่มีพื้นที่อาศัยหรือพื้นที่ทำกินอยู่ใกล้เขตพื้นที่ป่าไม้ทำให้ค่าเฉลี่ยที่ได้จึงน้อย การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนจากการเก็บหา แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มเท่านั้น คือ การพึ่งพิงเพื่อการยังชีพหรือใช้ประโยชน์ในครัวเรือน และการพึ่งพิงเพื่อการค้า โดยที่การพึ่งพิงเพื่อเป็นปัจจัยการผลิตไม่สามารถที่จะแยกพิจารณาได้เนื่องจากการพึ่งพิงแฝงอยู่ในการพึ่งพิงทั้งสองชนิด ดังนั้นการพึ่งพิงของป่าที่ซื้อหามีมูลค่าของป่าที่ซื้อหาเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี เท่ากับ 858.12 บาท โดยมีการซื้อหาเห็ดมาใช้ประโยชน์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 68.12 ในส่วนของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาจากป่ามากที่สุด ได้แก่ หน่อไม้ป่า รองลงมา ได้แก่ เห็ดป่า ไม้ไผ่ป่า ฟืน แมลงและผลิตภัณฑ์จากแมาลง พืชผักป่า ผลไม้ป่า สมุนไพร สัตว์ป่า และของป่าชนิดอื่นๆ ได้แก่ หวายและเถาวัลย์ สำหรับมูลค่าของของป่าคิดเป็นสัดส่วนของมูลค่าในการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนมากที่สุดเท่ากับร้อยละ 77.17 และเพื่อการค้าเพียงร้อยละ 22.83 โดยมูลค่าของการใช้ประโยชน์รวมสูงสุด ได้แก่ เห็ดป่า สำหรับมูลค่าเฉลี่ยรวมต่อครัวเรือน พบว่าของป่าชนิดอื่นๆ อันได้แก่ หวายและเถาวัลย์ มีมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนรวมสูงสุด แต่เมื่อพิจารณาสัดส่วนของมูลค่าในการใช้ประโยชน์จากป่าไม้พบว่า ครัวเรือนมีสัดส่วนของมูลค่าการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนจากไม้ฟืนและสัตว์ป่ามากที่สุด ส่วนของป่าชนิดอื่นๆ ซึ่งได้แก่ หวายและเถาวัลย์ มีสัดส่วนของมูลค่าการใช้ประโยชน์เพื่อการค้ามากที่สุด

ระดับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนที่เก็บหาของป่าจากป่า พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 68.82 สำหรับกลุ่มที่มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ระดับมาก มีจำนวน 16 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 9.41 เนื่องจากครัวเรือนกลุ่มนี้มีอาชีพหลักอยู่ในภาคการเกษตรกรรมทุกครัวเรือน และอยู่ใกล้กับเขตพื้นที่ป่าไม้มากทำให้มีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรได้ง่าย อีกทั้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พึ่งพิงเพื่อการยังชีพเป็นหลัก ซึ่งอาจเนื่องมาจากครัวเรือนกลุ่มนี้มีความจำเป็นในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้จากการเก็บหาเพื่อการดำรงชีพในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่และมีการเก็บหาจากป่าในปริมาณที่มาก ขณะที่เมื่อหาระดับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวมของครัวเรือน พบว่า ระดับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวมของครัวเรือนอยู่ในระดับน้อย

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือน

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนโดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีการใช้แบบจำลองโลจิต ซึ่งปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย อาชีพหลักของครัวเรือน ชาติพันธุ์ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่ได้รับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน รายได้สุทธิของครัวเรือน จำนวนหนี้สินรวมของครัวเรือน การเข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวงของครัวเรือน ระยะทางจากที่อยู่อาศัย/ที่ทำกินถึงเขตป่า ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ และความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ คือ อาชีพหลักของครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่ได้รับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน รายได้สุทธิของครัวเรือน หนี้สินของครัวเรือน และการเข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวง เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือน โดยที่ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ อาชีพหลักของครัวเรือนโดยที่ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพในภาคการเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีผลทำให้มีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้มาก เนื่องจากพื้นที่เกษตรกรรมมักจะอยู่ใกล้กับพื้นที่ป่าไม้ทำให้เข้าถึงทรัพยากรได้สะดวกและง่ายกว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นย่อมส่งผลให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ทั้งการบริโภคและใช้ประโยชน์ในครัวเรือน รวมทั้งมีการนำไปจำหน่ายเพิ่มขึ้น และหนี้สินของครัวเรือนโดยหากครัวเรือนมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลต่อโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้เพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ ระยะเวลาการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนโดยที่หัวหน้าครัวเรือนที่ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นจะมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลง เนื่องจากมีโอกาสที่จะไปประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมได้มากกว่า รายได้สุทธิของครัวเรือนโดยที่เมื่อครัวเรือนมีรายได้สุทธิเพิ่มสูงขึ้นก็สามารถที่จะใช้ประโยชน์และบริโภคสินค้าอย่างอื่นๆ ทดแทนของป่าได้มากขึ้น ส่วนการเป็นสมาชิกโครงการหลวงมีผลต่อโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลงเนื่องจากการได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจให้กับครัวเรือน ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นส่งผลต่อโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ลดลง

ความน่าจะเป็นของการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรแบ่งออกเป็น 4 กรณี ใช้ค่าเฉลี่ยในตัวแปรเชิงปริมาณ ได้แก่ จำนวนสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 5.49 คน ระยะเวลาการศึกษาของหัวหน้า

ครัวเรือนเฉลี่ย 4.13 ปี รายได้สุทธิของครัวเรือนเฉลี่ย 29.63 พันบาท และหนี้สินของครัวเรือนเฉลี่ย 35.78 พันบาท โดยกรณีที่ 1 ครัวเรือนมีอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรมและเป็นสมาชิกโครงการหลวง ทำให้ความน่าจะเป็นที่ครัวเรือนจะมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เท่ากับ ร้อยละ 98.84 กรณีที่ 2 ครัวเรือนมีอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรมและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวง ทำให้ความน่าจะเป็นที่ครัวเรือนจะมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เท่ากับ ร้อยละ 99.79 กรณีที่ 3 ครัวเรือนมีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรมและเป็นสมาชิกโครงการหลวง ทำให้ความน่าจะเป็นที่ครัวเรือนจะมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เท่ากับร้อยละ 97.06 และกรณีที่ 4 ครัวเรือนมีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรมและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวง ทำให้ความน่าจะเป็นที่ครัวเรือนจะมีโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เท่ากับร้อยละ 99.48 จะได้ว่า กรณีที่ครัวเรือนมีอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรมและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวง มีความน่าจะเป็นในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้มากที่สุด ขณะที่กรณีครัวเรือนมีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรมและเป็นสมาชิกโครงการหลวง มีความน่าจะเป็นในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้น้อยที่สุด โดยปัจจัยที่ผลกระทบส่วนเพิ่มที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่มากที่สุด คือ การเข้าเป็นสมาชิกโครงการหลวง และเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่น้อยที่สุด คือ รายได้สุทธิของครัวเรือน

เมื่อวิเคราะห์ความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้นของโอกาสในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้จากค่าของตัวแปรอิสระที่มีผลทำให้การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้สูงสุดจะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้มากที่สุดร้อยละ 100 หากพิจารณาค่าของตัวแปรอิสระที่มีผลทำให้การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ต่ำสุด พบว่า จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสนในการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ต่ำสุดร้อยละ 0.06